

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De actibus humanis - Cod. Ettenheim-Münster 325

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[S.l.], [17. Jahrh.]

Tractatvs in primam secvndae D. Thomae Aqvinatis

[urn:nbn:de:bsz:31-131633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-131633)

E. 104
1

TRACTATUS IN PRIMAM SECUNDE D. THOMÆ AQUINAE TIS. DE ACTIBVS HUMANIS.

Postquam Angelicus Doctor in prima parte
Summe sue theologiae de Deo et angelis tra-
ctavit, progressus postea ad partes rēales, huiusque
rēalis partis partem primam, que propterea primo
rēali vocatur. In hac agit ab initio de bea-
titudine, seu fine ultimo actuum hōmīnis, postea
verò de iis actibus hōmīnis, quibus, gratia et merito.
Cujus methodum proinde et nos sequemur.
Quoniam autem de potissima beatitudinis parte,
que in visione beatifica consistit, anno 1904
cedente in tract. de Deo juxta morem passim
receptum jam egimus, ideo hic reliqua
brevisiter expediemus.

De Fine ultimo hominis.

Disputatio prima Preliminaris.

De fine ultimo actuum humanorum,
seu de beatitudine hominis.

Articulus primus.

In quo consistat hominis beatitudo
supernaturalis?

S. PRIMUS.

Statuitur prima Conclusio.

1. Duplex est beatitudo, alia objectiva, alia, focalis. Objectiva est illud bonum, in quo typus fine suo ultimo hominis appetitus perfecte quiescit: focalis autem est ipsa possessio talis boni.
2. De priori dico. i. beatitudo objectiva hominis est illud bonum creatum, sed est solum Deus infinite bonus. Ita cum S. Thoma catholici esset contra errores veterum philosophorum, ac etiam defacto contra errores Turcarum, qui in voluptatibus, cibis ac potu beatitudinem constituunt.
3. Probatur. beatitudo, ut sit finis ultimus, debet esse bonum tam perfectum et velle, ut contineat omnia bona, et excludat omne malum; aliter enim non quietaret perfecte appetitum: sed solum Deus hoc potest. Minus patet ex scripturis: precipue ex illo Salomonis: Juveni in omnibus Vanitas et afflictio spiritibus: Vanitas Vanitatum et omnia Vanitas. S. Augustinus quoque

lib: i. Confessione cap: i. Docti in hanc rem
se loquunt: fecisti nos Dne ad te, et in
quietu e cor nostru, donec requiescat in te.

Posset conclusio probari em per fundamenta
eundo per singula bona creata, scilicet
honore, divitias, voluptates, ut id facit
S. Doctor per integros septem articulos.

4.

Ad quonia veritas conclusiois hujus de
facto n amplius impugnatur, nisi a solis
Turcis, ideo brevitatis graa abstinco.

§. 2us.

In quo consistat formalis
beatitudo hominis?

Observandum e, ipsa foalis hois beatitudin
seu possessio actualis summi boni varie a
scriptura, S. Patribz, Concilijs ac Theologis
fieri. primo e a plurimis qua scriptissime
finitz, prout integraliter spectatz, seu prout
e completa in actu rdo, et perfecta possessio
Dei. rdo finit, prout essentialiter
spectatz, et per hanc essentialiter spectata
aliqui designant id, qd e primo constitutivum,
et ex quo cetera oia, qua ad statum aglta
felicitatis requirunt, velut ex prima radice
emanant, et qui ead ita sumunt, dicunt
centia foalis beatitudinis consistere in sola

5.

anaris.
anorum,
beatitud
a, adia,
ia que hyn
e quigfid.
tia hois
bz Deo
tholici
oloru, ac
ul, qui in
constituit.
lting, debet
l conti,
natus,
libu: Pe
srijturi:
in oibz
has hanc
ing quoy

De fine ultimo hominis.

visioe beatifica, ut pote qua sola e pri-
ma radix, ex qua deinde amor Dei nescio
profluit. Alij contra per eandem beati-
tudine ut essentialiter spectata intelligunt
voluptuosam quandam et ois desiderij rationalis
complete satisfactioe possessioe, seu consum-
mata fructioe objecti. et hi sentia bea-
titudinis foalis constituent in actu intellectus
et voluntatis suae, hoc e, in visioe bea-
tifica et in amore suae. Btio deinde sumit
subinde inadeguatae pro sola visioe vel in
pro solo amore. Ita sumit in septu hoc:
Beati mundo corde, quonia ipsi Deu ois
debunt. Item psalmo 35. torrente voluptatis
potabis eos, amore scilicet beatifico, et
gaudio qd ex visione in voluntate redundat.

6. Ex quibus varijs acceptionibus vides, rem pla-
ne habere multum de quaestione nois, ut aliqui
fatentur, ~~de~~ atqz eo rem devenire, qd intelligat
per sentialem hois beatitudine foale, seu
possessioe Dei, an sit voluptuosa Dei fructio
et possessio, an vero prima tm radix, ex qua
deinde caetera hae complete beatificantia
profluent, ut amor Dei et gaudium.
7. Sic. 2. foalis beatitudo hois salte si

integraliter spectat, et prout est consummata,
et perfecta possessio seu fruitio Dei, consistit
in visioe et amore Dei ful. Conclusio ita
flecta est clara, et nihil habet de quaestione nois,
et nullum em habet aduersarium. Illi est, qui in
sola visioe beatifica constituenda iudicant
beatitudinem, tñ ideo hoc iudicant, q̄ per hanc
flecti voluit illa essentialis possessio Dei, ex
qua tñ prima radice deinde reliqua
beatitudo in voluntate profluit.

Probari potest i. ex Concilio Viennensi in Con- 8.
mentina Sedum dicente, beatitudo consistere
in visioe et fruitioe ful. S. Thomas
quoq; hic q: 8. a: 7. disertè docet: Dicen-
dum, q̄ perfectio caritatis potest essentialis
beatitudini.

Probat. 2. ratio: beatitudo foalis hois 9.
complete et integraliter accepta debet sa,
fiare ad potentia rationale beatitudinis
foalis capace. atqui hoc n̄ facit visio
beatifica sola, nec amor solus, q̄ hic flecti,
visio vero voluntate relinquit vacua. q̄
beatitudo foalis hois salte integraliter
accepta debet consistere in visioe et amore ful.
Per amorem autem hunc flecti, tum amor 10.
amicitia erga Deum, quo summo cum gaudio
beatig gratulatur Deo bona et perfectioes illig;

De fine ultimo hominis.

tum enim amor quidam concupiscentie, quo idem
de his bonis, ut sibi conicatis gaudet, atque
in secura et perpetua illorum possessione solum
in fine ultimo delectatur et quiescit.

Hinc enim gaudium hoc spectat ad beatitudinem,
quatenus ex visione et amore resultat, et ad
hunc rediit.

11.

Præterea ipsa enim perpetuitas beatitudinis
formalis est de sententia illius, quod illa non est aliis per
fecte satiativa omni desiderii rationalis, et exclusi-
va omni anxietatis; quo majus est bonum possessum,
eo majus ex natura rei excitat desiderium sui, ut possi-
deri ulterius: hinc bene P. Augustinus lib. 19.
de Trinitate cap. 4. nullo modo esse poterit vita
veraciter beata, nisi fuerit sempiterna.

S. 3us.

Solvuntur Objectiones.

12.

Obijcies 1. contra 1. S. homines rudiores subinde sunt
contenti sua sorte, et non appetunt aliud bonum, quod
est voluntas quiescere in bono minore.

A. D. A. sunt contenti ad breve tempus et ex
crasso errore, quod non eligunt veram felicitatem super-
naturalem in statu elevationis à nobis obtinibilem.

C. ~~sancti~~ semper sunt contenti, ac enim
tunc,posito quod scirent, se posse consequi longam ma-
jus bonum, et exclusivum omni mali. N. H. C.

Ob. 2. Beati in Caelo inaequaliter Deum possi-
dent. q̄ pariter n̄ sunt perfecte satiati. p̄.
ḡia. augmentū illud gloria majoris ē magi-
nus bonū, et summe desiderabile. q̄.
Q. N. ḡia. ad proband. D. A. ē desiderabile
desiderio inquieto et afflictivo. N. n̄ affli-
ctivo, eo q̄ beati n̄ habeant jus ad illud
augmentū gloria. C. A. et N. ḡia.
absolute ē em̄ hi per viros beatifica
Deum jam possident intentionaliter, et vident
via predicata primaria Dei.

13.

Ob. 3. si amor est partialiter beatitudo,
tunc hō viator in grāa constitutus, utpote
jam hōis em̄ caritate, qua est fōa de-
noians beatū jam foret beatus. q̄s ē falsū.
q̄.
Q. D. Maj. si qualiscunq̄ amor Dei
est beatitudo, tunc em̄ talis hōis grāa
est beatus. C. Maj. si h̄m̄ ille amor Dei,
qui ex viros beatifica oritur, sit beatitudo,
tunc N. Maj. C.

14.

Ob. 4. Scriptura loquens de beatitudine facit
mentionē solius visionis. q̄ ad eam n̄ requiritur
amor. H. patet ex Joan. 17. haec ē vita
eterna, ut cognoscat te Deum verū. q̄.
Q. C. A. N. ḡia. Q̄as ē, q̄ in his scripturis
tm̄ fit mentio de inadeguata beatitudine.
Hinc verū ē, q̄ visio sit vita aeterna, sed n̄

15.

- adacquata.
16. Ob. 5. Visio est prior amore. quod amor est de sententia beatitudinis finalis. R. D. H. prior est amore, ut est effectus visionis. C. prior est amore, ut est pars beatitudinis. N. H. et gratia. nam ut sit beatitudo adacquata, requiritur, ut simul ponantur utraq; alias nam habet beatitudo finalis adacquata. Deinde enim maius parte est prior forma, et tunc deinde sit cum hac constituere unum totum compositum.
17. Ob. 6. visio beatifica est primum constitutum beatitudinis et essentialiter secum trahens ipsum amorem: quod sententia beatitudinis potius est dicenda consistere in sola visione. R. D. gratia. quod sententia beatitudinis finalis essentialiter spectata potius constituenda est in sola visione. T. gratia. quod sententia beatitudinis integraliter spectata, completa, et perfecte satiativa in actu ratio constituitur, haec est in sola visione. N. gratia. Nos autem hic loquimur de beatitudine completa, integraliter spectata, et prout illa est possessio Dei perfecte satiativa beati. De hac est comiter loquuntur Sancti Patres, diligentes per beatitudinem finale voluptuosam quando fruitionem Dei, ad quam requiritur utriusque sola visio, sed enim amor, et resultat inde gaudium, ut

S. Bonaventura docet, et de quo Christus in Evangelio saepe mentio fit: intra in gaudium Domini sui.

S. 4us.

Abuntur Quaesita.

Quaesit. i. in quo consistat beatitudo accidentis? 18.

R. proprie dicitur illig alias esse in anima, alias in corpore glorioso, quo doctores illig dicunt. in anima sunt virtutes supernae habitus, scilicet multarum, scientia item, ac cognitio per se, sanctissima creaturarum in se ipsis. tres laureole videlicet martyrii, virginis, ac doctorum: item mira quaedam pulchritudo animae, delectans intuentem, malorum omnium immunitas, ac honorum omnium cumulus.

Corporis autem accidentis beatitudo consistere potest in extrinsecis sensuum oblectamentis.

In Caeli empyrei, aliarumque corporum beatorum pulchritudine: uti autem in societate amicorum.

Quaesit. 2. quid intelligant nomine doctorum, dum de eorum laureola loquitur scriptura? 19.

R. eos solum, qui ad iustitiam erudiunt multos, ut Dan. 12. dicitur. Inter hos autem sunt

De ultimo fine hominis.

concionatores, cathecista, confessori, qui
hoies ad pietatem perducunt. Illi, scriptu-
rista, casista et alij, qui de rebz sacris
tractant, aliosq; instrunt, de quibz S. Dionys.
ait: omnium dnoium dignissimi e Deo aas lucrari.

20. Quares 3. qualia corpora beati sint habituri,
et quana futura sint dotes illorum?

R. ea futura e veri carnea, ut S. Job
dicit: et prorsus eade quoad individuum, quam
vis reformata, et. undequaq; perfecta.

Quatuor corporu dotes erunt: impassibili-
tas sct, subtilitas, seu facultas penetrandi
corpora, claritas, et agilitas, seu vis celer-
rimè se movendi. aas defununtz ex sa-
era scriptura.

21. Quares. 4. an em sensus maales et organici
habituri sint sua gaudia et qua?

R. ad primu affirmati. Hinc primò re-
creabitur visus, ipsoru corporu splendore et
varietate summa laureolaru, multitudinie
ac inequalite. Cælus ipse n solus luce,

sed em varijs coloribz exornatus e defunibz
ex Apoc. 21. ubi de variete lapidu pre-
tiosoru fit mentio. Aures recreabuntz ex
concerto em musico, quod S. Aug. et alij in calis

admittunt. et habet ex Apoc: 14. voce audiri
velut cithari thonus citharizantium (w.)
nares sentiunt gratissimos odores provenien-
tes tum ex ipso celo empyreo, tum ex ipsis
corporibus beatorum. Tradit cap: 24. Psalmi:
Sancti tui Dne fulgebunt sicut lilii,
et sicut odor balsami erunt ante te.
Habet hoc em. ex S. historijs, dum multo-
rum sanctorum corpora suavissimum odorem ex-
halant post mortem. Dumque in terris
aperuerunt sancti, ordinaria reliquerunt
post se odorem fragrantissimum, sicut extra
diaboli factorum. Gustus quoque sua
delectatione habet ex sapida quada qua-
litate in palato beatorum a Deo producta,
qua potest equivalere diversis saporibus, ut
de manna Israelitico tradit scriptura, nec
est Reg credendus est minus liberalis in
beatos, quam in populum Judaicum.
Tactui quoque sua voluptas erit, siue deinde
illa proveniat ex impressa aliqua corporibus
qualitate, siue ex carentibus omni inhoneste
manuum tactibus, vel ipsis celo empyrei, quod
ut scriptura tradit, magis futurum est gratissima
tactus.

De ultimo fine hominis.

22.

Quaeritur 5. an beati sint liberi ad amandum Deum? R: eos non esse liberos, neque libertate contrarietatis, neque contra dictis, atque ideo non solum eos amoris loco ordinem ponere, sed neque posse omittere actum amoris, neque minus intente Deum diligere. Ratio est, quod Deus est bonum infinitum clare cognitum, in quo nulla ratio mali potest reperiri, nihilque dari, quod voluntas retrahat ab amore. Deinde bonum creatum absque oppositi mali ratione propositum voluntati clare potest hanc ita rapere, ut sibi relicta nequeat resistere illi, aut ab ejus amore cessare, ut ab experientia patet. Quod cum bonum infinitum habeat longe majorem vim, neque capiet voluntas creata ad amorem sui, si clare ipsi proponatur sine ulla ratione mali oppositi.

23.

Quaeritur 6. sintne beati impeccabiles, et unde? R: eos esse impeccabiles, et hoc oriri ex visione Dei. Ita S. Thom: Scotus, Suarez et Vass. Ratio est, quod voluntas visiva deus Deum neque deum amat. Quod non potest Dei velle contrarium.

Dis

Ab ult
ipso act
fons ve
sentia
huc rae
rabin
cum ip

Quid

Qu

Dis. i.
cum cog
è à ?
vide lic
debet
Dicitur ita
ac à vol
non vero a
prohibita
quales s
proprie a

Disputatio 2da.

De

Voluntario et Involuntario.

Ab ultimo fine actuus hinc transiunt ad ipsos actus hinc, quia tales, ad qd moraliter bonos vel malos. et quoniam de eorum sentia e, ut sint voluntarij, ideo sub hac rae ab initio statim ipsos considerabimus, transibunt postea ad alia, quae cum ipsis connexa sunt.

Articulus. 1mus.

Quid, et quomplex sit Voluntarium, et involuntarium?

S. 1mus

Qua sit definitio Voluntarij et involtarij?

Res. i. Voluntarium e, qd e ab intrinseco cum cognitione finis. haec definitio tradita e a S. Thoma, et comiter ab oibz recepta. 24.

Vade licet quaedam difficultates patiant, rejici tamen debet sed melius applicari, ut bene intelligat.

Sicut itaqz. i. ab intrinseco. per qd intelligit id, ac a voluntate illig, cui aliq voluntarium e: e vero ab illi, aut alia potentia co.

gnoscitiva quacumqz, sola e Voluntas ob speciale suu tendendi modu, quoad obitu transit, proprie et stricte dicitur removere ab intrinseco.

De Voluntario et Involuntario.

cum e contra reliqua potentia cognoscitiva videantur potius moveri ab objectis, quam vias, quibus recipiunt. Unde origenes dicitur illud arlis lib. 3. de aa, q. 1. Illigere fit pati. Hoc de caa n. solum motu gravius deorsum n. e voluntariis capiti v. g. sed neq. act. nostri Illig. si nec mediate nec immediate dependant a voluntate, sunt voluntarij, ubi em neq. actioes brutorum; q. em ha a Volunte n. proveniunt, ut pote qua carent bruta.

25. Sicily. 2. cum cognitioe finis: Et q. em n. qualicunq. sed tali, ut ab ea ad actioes voluntarias dirigat. Voluntas, atq. ideo em, ut n. solum apprehendat finem more brutorum materialiter tm, sed em ut cognoscat rasonem finis, et proportioem actus, qui ordinat. ad ipsum finem. Haec de caa iterum actioes brutorum n. sunt illis voluntariae, licet fiant cum aliqua imperfecta cognitione finis, hoc e, cum apprehensione finis, q. n. habent cognitioem finis perfectam, seu talem, qua cognoscant rasonem finis, et proportioem actus ad finem. hinc operatioes brutorum spontaneae potius dicuntur, quam voluntariae: Illigendo per spontaneam, q. procedit ab appetitu rationali vel irrationali

8

Disputatio. 2. Articulus 2. S. 4.

Legis h^{ic} n^{on} n^{on} n^{on} tunc ad avertendū
malū cōne majus. si n^{on} teneris jejunare
cum periculo vita, aut die festo audire
Sacru^m. e^o contra^o vero si quis se cogere
vellet ad comedēdū carnis die Veneris in con-
templū religiōis, tunc deberes abstinere,
q^{ui} contemptū religiōis ē intrinsicē malū.
Propter bonū cōne quoq^{ue} tenet miles
cum periculo vita manere in statioe,
et parochy tempore festis administrare
Sacramta.

Quares. 6. utru^m malū gravis subinde
em excuset ab observacōe preceptū
dnorū, aut naturalū. R. affirmatū.
et q^{ui} tunc, q^{ui}do ea precepta n^{on} s^{unt} de
rebus intrinsicē malis, nec in o^{mni} casu
volunt obligare. utru^m am^{en} hic
et nunc talia s^{unt}, ex alijs h^{ic} h^{ic}
tractatib^{us} desumi debet. si nemo te,
net^{us} integrē q^{ui}fitari cum periculo vita
aut infamia.

57.

Articulus. 3^{tuus}.

An,
et quomodo ignorantia causet
involuntarium?

De Voluntario et Voluntario.

§. I. mus.

Quid, et quotuplex sit ignorantia?

58. Ignorantia est carentia cognitionis debita. praecipua illig^{is} divisio est in vincibilem et invincibilem. Vincibilis est, quae viri-
tutis vincere poterat, et debebat, et in
mente omⁿ veniebat dubitare, nec studuisti
fligere, et haec fit est culpabilis, facitque
actio voluntaria, et non excusat a peccato.
59. Invincibilis est, quae ignorans nullo modo
vincere poterat ex defectu mediocrum, vel
falte non debebat hic et nunc illa vincere,
eo quod non advertat ad obligationem aliquam huius
modi medietate nunc utendi. haec enim facit
actio voluntaria agentis, et ideo eius fit
excusat a peccato. Haec de causa, qui die
Veneris carnes comedit, immemor praeccepti
Catholici non peccat: uti enim, qui una aut
altera hora in breviario omittit, nil
cogitans de iis eo die.
60. Alia divisio ignorantiae tradit D. Thom:
i. 2. q. 6. a. 3. videlicet in antecedente, con-
sequente, et concomitante. Antecedens est,
qua invincibiliter inducitur aliquis operari ita,

Disputatio. II. Articulus. D. S. i.

ut sine ea non operaretur, talis habet venator
occidens hanc, invincibiliter putans, eum esse
feram. De hac tenet consilium theologum et
certa sententia, eam esse voluntarium
simpliciter secundum rationem cognitam in opere,
rationem, non voluntarium autem secundum rationem
sive circumspiciam ignoratam, ut patet in dato
casu, in quo occisio est Venatori Volunta-
ria secundum rationem cognitam: non est autem ipsi
Voluntaria, immo plerumque involuntaria
secundum rationem homicidii.

Consequens est, quae vinci potuit, et
victa fuisset, si debita diligentia ad-
hibuisset voluntas, hinc et vincibilis
est, et directe aut saltem indirecte vo-
luntaria: directe quidem voluntaria est, dum
quis de industria non inquiris veritate, ut
securus peccare possit, et hoc ab alijs vo-
luntate affectata, indirecte vero, quod
aliquis praesens omittit diligentiam vin-
cenda ignorantia, quae potuisset et de-
buisse adhibere. De hac tenet
iterum consilium et certa, quod ignorantia
quae causet voluntarium simpliciter secundum
rationem cognitam in operatione et sine em

69.

De Voluntario et Involuntario.

secundum rationem aut circumstantiam culpabiliter ignorata. Unde dum quis studio non inquirat, an hodie sit dies abstinentiae à carne, ut possit securius comedere carnes, licet advertat se debere inquirere, hac carnis comestio est ipsi voluntaria secundum rationem comestiois carnis, et solum est secundum rationem ovis laevis praeccepti vincibiliter ignorata. hac ignorata potest subinde esse crassa, subinde vero est levis.

62. Concomitans est, quod operans ita constitutus est, ut est sine hac operaretur. tale habet, qui casu occidit inimicum, putans invincibiliter eum esse feras, ita tamen constitutus est, ut tamen eum occideret, si sciret eum esse inimicum. De hac ignorata tenet iterum comitans et certa, per eam nec proprie fieri actio voluntaria, nec est positive involuntaria, sed tamen involuntaria negative, seu non voluntaria. Haec patet ex dato exemplo, in quo occisio inimici facta est errore invincibili non est voluntaria occidenti, quia nil est volitum, nisi cognitum: non est tamen positive involuntaria ipsi, quia non est contra inclinationem illius, ut pote qui inimicum occidisset eum ut cognitum. Interim tamen est non voluntaria, seu involuntaria negative, quia non est ab intentione cum cognitione finis. Haec ignorata excusat quodammodo occidentem à peccato, quia

Disputatio. 2. Articulus. 3. S. i. et. 2.

praconcepta voluntas nullo modo e caa hujus
homicidij, sed factus e hoc casu tm: n excusat
tm hic et nunc maale homicida ab oi pto ante,
cedenter comisso et habitualiter permanente
ob maale voluntate ante concepta.

Ad ignoraa fit em reduei inconsiderantia,
qua e omisio investigaois tanta, quanta
hoes cauti solent adhibere. haec toties e
inculpabilis, quoties invincibiliter ignorat
obligo exactioris attentionis ad nea et cir
cumstias negotij tractandi: Culpabilis
vero e, si cognoscit et nilominus negligat
debita attentio.

S. 2. us.

Ad duntur aliqua quasita.

Quaerit .i. qd censendum fit de ignoraa gentile,
qua putans se obsequium prestare Deo, vocat
p. Deo ipsi largirety victoria, primus hoem, qui
domu redeunti occurrerit, se se imolaturu
Deo, atq; ideo postea unica sua filia ex oibz
primis ad excipienda cum gaudio patre, occurren-
tem sibi sacrificavit. R. si votu
hoc factu fit ex ignoraa invincibili, ut
merito credi fit, et S. patres comissime
docent, tunc cum excusari a peccato. Interim
tm, ut bene examinat Cornelij a Capide, ex

11

63.

64.

De Voluntario et Involuntario.

coniori sententia' Volu' hoc fuit male et
iniq' susceptu', et longe majori imprudentia
speciosi datu'. Permissit hoc Deus, ut
filia hac sit figura Christi, pro populo
suo imolati.

65. Queres. 2. quoru' reru' aliquis censeri potest
habere ignorat' invincibile' ? R. earu'
aiu' quaru' nec serupulu', nec dubitatio tibi
occurrit; q' hoc e' prima ratio veritate' in-
vestigandi. ita Azor, Bonnacini: et alij.

Ex quo fit, potest te ignorare plura, qua' iure
Ceciliasticis, Dno et naturali prohibentur, ut Eccl'e
probat Salas, et Gorna'. Dubitatio' au'
suborta n' e' facile concedendum te la-
porare ignorat' invincibile'. nam imprimis
debes adhibere diligentia' investigandi veri-
tate', alias ignorat' affectas. Illa' au' facta
si veritas n' agnoscat, invincibile' ignorat'
censet'.

66. Queres. 3. an ignorat' vincibilis minuat
culpa' ? R. affirmative, dummodo n'
sit affectata: hoc e' equivocata' scientia.
Ratio assertiois e', q' Diminuit Voluntariu'
minus e' Voluntaria transgressio precepti: e' ex
ignorat', qua' ex scientia. Adde, ignorat'
vincibile' n' affectata, licet minuat culpa',

Disputatio . 2 . Articulus . 3 . § . 2 .

si tñ minvere illa notabiliter, ita ut ex mortali fiat veniale. Unde si ignoras fit mortaliter peccaminosa, erit em pñum inde exortu tale. Ita Suar. in 3ta par. 4. Diff. 82. Sect. 3.

Quores. 4. an scienter peccans, sed pñam in vincibiliter ignorans jure Ecclesiastico annexam incurrat pñam. R. cum n incurrere pñam illa. Ita Balanus et alij.

67.

Unde resolves. i. illud, qui carnaliter peccat cum confanguinea in gradu prohibito, et scit, accessus hunc se fiscaliter prohibitu, interim tñ ignorat, illud se prohibitu sub tali pena, qua privat jure petendi debitu, n incurrere hanc pñam, adeoq nec dispensare indigere, nec debere remitti propterea ad aliud confessariu.

Ita rursus Balanus, Sanch. Diana et alij.

Quo e, q pñam novo jure Ecclesiastico statuta n incurrunt ab ignorante illas in vincibiliter, ut pote que lata sunt in consumaces, q maxime veru e, et conitar em ab alijs concedit, si ipse pñam sint extra ordinaria, et eas reus debeat in se ipso expugnari, ut fit in dato casu.

Hac ipse de ead resolves. 2. Censuras

ario.
male et
ingrudentia
Deus, ut
pro populo
sperari poss
De caru
libro hui
veritatis in
et alij
ra, quia pe
f, ut lali
bita in
m. te la
ignora
ignora veni
illa an pñam
ignora
minuat
unmodo
licentia.
Lundariu
accepti e
do, ignora
at culpa

De Voluntario et Involuntario.

Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis ac
interdicti, ac em irregularitatis pena,
lis n̄ contrahi ab ignorantibus. ut docent
auctores apud C. Burchhaber Cent. 3. cap. 8.
Resolves. 3. illud, qui committit peccatum refer-
vatum, invincibiliter ignorans reservatorem, n̄
incurrere reservatorem, adeoque a quavis pa-
na absolvi potest et debere. Ita Nav.
Josephus de Januario et alij multi.

Quo est, q̄ se statutum reservatorem est pena,
C. 1. q̄ n̄ incurrit, si invincibiliter ignorat.
Deinde pena Ecclesiastica n̄ feruntur, nisi
q̄do alia via corrigi n̄ potest delinquens. ut
Colligitur ex Trid. sess. 25. cap. 3. de refor-
m. quousq̄ corrigi delinquens voluit per mo-
nitorem pena aut censura, n̄ debet affici
pena aut censura.

Q. 8. Quaesitum 4. An ad incurrendam penam suffi-
ciat ignorantia qualibet mortaliter culpa-
bilis? R. hoc unice sumi debere
ex intentione legis. Unde si lex ad in-
currendam penam petat scientiam, n̄ incurritur
pena ab ignorante illa, ignorantia em mor-
taliter culpabilis, sed requiritur scientia, vel
ignorantia affectata, qua scientia equiparatur, peccatum
vero tunc imputatur. Quod si lex utatur verbis

Disputatio. 2. Articulus. 3. §. 2.

simplicitatibus, et absolute dicat, qui in hoc deliquerit, tali pena puniatur, tunc putat Sanchez; lib. 9. de matrim: disp: 32. requiri ignoratam crassam et supinam, qm em verus ee putat Castropalao in censuris et irregularitate. In alijs am penis putat quamvis ignoratam vincibilem mortaliter peccata, minora sufficere ad incurrendam penam, his talis penis exceptis de n. petendo debito ob copulam cum consanguineis sui conjugis habitam: item de collato absq. necessitate baptisimo, aut levato filio conjugis ex sacro fonte: in his e casibus nefas requiritur scia aut ignoratam affectata, ut habet in capit: 1. de eo, qui cognovit consanguineam: ubi expresse addit rō scienter: si quis scienter fornicatus fuerit cum filiastra sua, neq. a matre debitum petere, neq. filiam p. unquam habere oportet. Adde ignoratam vincibilem leviter culpabilem in oī sententia excommunicare a censuris vel penis; siq. excommunicat a pto mortali, q. supponit ad hoc, ut quis penam Ecclesiasticam incurrat.

Articulus 4tus.

An et quando concupiscentia causet Involuntarium?

luntario.
 fion ac
 aty pan
 ut docet
 Cent. 3. capite
 tū refer
 roroy,
 onovis pa
 fta hū.
 alt.
 oij e pan
 luter igno
 uaf, nif
 iquens, u
 S. de rēp
 dilit pū
 del apū
 penā pū
 ler culpa
 ni debere
 ley ad in
 n incurry
 e in mor
 cia, vel
 parat, pū
 verbis

S. i. mus.

Statuitur nostra conclusio.

69.

Per concupiscentia intelligitur passio quedam et inclinatio appetitus sensitivi, in certa quedam objecta, sui deinde hoc sunt moraliter mala, siue bona et honesta.

Dividitur Concupiscentia in Antecedentem et consequentem: Antecedens est, qua anteceden-ter ad o[mn]i actum voluntatis exurgens allicitur vo-luntatem ad actum bonum vel malum. talis est, si in se naturaliter exurgat appetitus cibi, qui deinde te allicitur ad violandum ieiunium.

Consequens Concupiscentia est, qua voluntatis arbitrio excitatur post actum et consensum voluntatis, ut ad promptiorem operacionem infer-viat. talis est, si aliquis in se ipso existeret ma-gnum misericordiam affectum, quo allicitur ad succurrendum pauperi. De his

70.

Dico. 5. Concupiscentia Antecedens non facit idem actum involuntarium, ad quem impellitur, nisi, nisi tamen eius voluntarium, seu libertatem, et consequenter eum virtutibus meritis, aut culpa reatum; imo interdum non tollit. Conclusio tres habet partes. Quae prima partis est, quod actus impellente concupiscentia antecedente factus provenit tamen a voluntate cum cognoscere finis. Quod est voluntarius, et idem longe magis, quam

si fieret in impellente concupiscentia: haec
est voluntas magis alicui, ut longe feruentis
velit. Patet hoc in eo, qui ex ira et vindicta
vult alterius occisionem.

Quo rōe partis est, quod concupiscentia in
pedit advertentia rōis, facitque, ut voluntas
in retu quodam abripiat ad volendam occisionem
inimici v. g. minusque penderet rōis partis,
contra. haec de cāa leviora iudicantur, ita
qua ex aliqua passione fiunt, quamquam solent
ex malitia: et iuramenta vel vota facta
ex aliqua passione predominante, facilius re-
capantur, quod non consentit ita libera.

71.

Quo rōe partis est, quod in vehementissima
quodam passione subinde fieri potest, ut scilicet
adeo perturbetur, ut voluntati non proponat
rōes in utraque parte. Sed tamen illius, ad quam
passio eam inclinat, atque ideo concupiscentia
subinde omni solere potest voluntarium, si hoc
accipiat pro libero: fieri est subinde potest, ut
ex concupiscentia aliqui fiant similes amentibus.

72.

Dico. 5. Concupiscentia consequens non minuit,
sed potius auget voluntarium, et consequenter
in morale malitia seu bonitate actionis.

73.

Quo huius patet ex dato antea exemplo:
si quis est in se ipso post consensum elicitum
voluntatis excitet affectum misericordiae, ut
affectus in pauperes inde exurgat, tunc utique
magis per hoc voluntarium est actus misericordiae.

vario.
sio.
ad ad iud.
medan affe
ta, sine bon
cedentem et
a antecede
as alicui
talis est sic
qui dicitur
voluntatis
confess
ad iud.
excitet na
iaty ad iud.
eas in fuit
ingredit, ni
liberitate, ut
aut casu
conclusio
partis est, quod
cedente fact
vise fuit.
magis, quam

S. 20us.

Adiunguntur quaedam quasita.

74. Quares. 1. utrum illa, qua blanditijs et amarijs verbis extorta sunt, obnoxia sint restitutioni?
R. negative. Quod est, quod antecedens illa blanditiarum concupiscentia non facit actum involuntarium in donante, quamvis minuat libertatem.
hac de causa infert Sanchez valere testamentum, quod vir inductus blanditijs uxoris in ipsius favore confecit.
75. Quares. 2. cum concupiscentia antecedens minuat libertatem, an etiam minuat peccatum?
R. affirmative. Quod est, quod gravitas peccati ceteris paribus desumitur a majori libertate: hinc licet concupiscentia augeat voluntarium, minus tamen grave est ceteris paribus, quod major est concupiscentia.
76. Quares. 3. quod censendum sit de actibus Verbum, tum, quos elicerunt homines sancti e.g. Beatisima Virgo et alij dum summa cum facultate et suavitate actus bonos, elicerunt, an ii scilicet fuerint propter piam affectioem minus liberi, ac consequenter minus boni et meritorij?
R. licet ii fuerint subinde ob data causa minus liberi, poterunt tamen ex alio capite magis esse boni moraliter et meritorij, scilicet propter duritiam et intensioem actus, propter clariorum et

Disputatio 2. et 3. Articulus. i. S. i.

perfectiores cognoscit, propter gradus perfectos
actuales.

Hac ipsa de causa licet major difficultas in bona
operacione augeat meritum, non tamen sequitur, quod similis
actus ab alio hoc fine difficultate factus non
possit esse magis meritorius. Hinc dixi prius
in res quaesito: ceteris paribus, gravitatem pec-
cati desumi a majori libertate, non autem absolute
et unice. Ad B. Virginem quod attinet,
licet illa ordinarie cum summa affectiva et
gravitate operata sit, ejus tamen actiones fuerunt
perfectissimas, et summe meritoria ratione luminis
interni perfectissimi, cognitionis clarissima,
intensionis maxima.

Disputatio 3tia.

De Regula moralitatis seu actuum
humanorum.

Articulus primus.

Quid procedere debeat actum mora-
lem a voluntate eliciendum?

S. PRIMUS.

Aliqua presupponuntur de duplici
honestate et regula honestatis;
ubi etiam de conscientia.

Presupponendum est. i. aliud esse moraliter actus,
seu honestate objectiva, aliud vero formale,
per objectiva nil aliud intelligitur, quam bonitas
quadam, quam objectus a parte rei habet vel ex
se vel ex adjunctis circumstantiis.

14

77.

78.

De Regula moralitatis, sive de Conscientia.

Honestas formalis aliud $\hat{=}$ $\hat{=}$ $\hat{=}$, quàm ipsa formalis tenentia voluntatis in objectivam honestatem eam amplectendo, q̄ talis $\hat{=}$: ita considerat Theologi. Huius de causâ amor Dei $\hat{=}$ objectivè honestus, propter intentionem suam bonitatis, qua voluntas alicuius fit ad sui profectum: s̄. Deinde voluntas amplectens hanc objectivam honestatem cognitam ut talem, et q̄ talis $\hat{=}$, et actus amoris Dei propterea elicitur, tunc actus ille voluntatis fit formaliter honestus; q̄ voluntas tendit in objectivam honestatem, eamq̄ eligit et amplectitur, q̄ objectus $\hat{=}$ honestus.

79.

Suppono 2. Regula pariter moralitatis, seu actus honoris, cui actus morales conformari debent, ut honesti sint, $\hat{=}$ duplici, objectiva una, qualis est remota dicunt: altera formalis, seu proxima. per formalem et proximam intelligunt Theologi conscientiam, seu dictamen conscientie, quo s̄. ratiō dicitur, hunc vel illum actum $\hat{=}$ honestum vel inhonestum. per objectivam intelligunt s̄. et Universaliter Legem eternam, seu Voluntatem Dei aliqui præcipientis, permittentis aut prohibentis: hoc $\hat{=}$ $\hat{=}$ ratiō illa objectiva, cui conformes $\hat{=}$ actus illi, vel disformes, dicitur dictamen conscientie, de cuius honestate deliberat.

80.

Suppono. 3. Conscientia, seu dictamen illius,

De Regula moralitatis, sive de Confessio.

sensu proprio, ut à Tridenti. requiritur. et
in his qm̄ ferme oēs theologi consentiunt
apud Alfor, Salas, Valquez &c.

82. Suppono ultimi. aliud dictamen confessa se
practicum, aliud speculativum istud vocat,
q̄ in gēe dictat aliq̄ se faciendum vel
omittendum v: q: se audiendam missam die festo.
Practicum ē: q̄ in particulari dictat,
q̄ hic et nunc faciendum sit v: q: se ho.
die in his circumstantiis audiendam missam se
obligare. Ubi iterum nota, juxta
consent. Doctorum sententia cum Judicio specu-
lativo de aliqua veritate p̄ae imò se-
pius em̄ stare Judicium practicum appropiū.
si potes Judicare in gēe te se obligare
praecepti dieb; jejuniij n̄ p̄ae pro col-
lae comedere dimidia libra, et potes
Judicare p̄ae, te hic et nunc p̄ae illa
comedere propter opinioē probabilē con-
traria multorum doctorum judicantium, hoc
licere. Hoc in Judicium particulare n̄
ē contrariū illi Vastī speculativo, q̄ illud
ad hujusmodi casus particulare se n̄ exten-
dit. his positis multa dubia occurrunt
hic à nobis discutienda, quib; ut satisficiam; sit

Dico.
cib; di-
illu p̄ae
Ite co-
Probab;
v: rō.
ut fest
Patres
Dictamen
libate
crevint
conced
et hunc
probat
dictat q̄
Coquij
frequen-
sant, n̄
vehit;
quasi illi
q̄ discern

§. 2us.

An ad quemlibet actum moraliter bonum
præcedere debeat dictamen conscientia
proprium et practicum, affirmans,
illud saltem hic et nunc esse li-
citum et honestum?

Dico. i. Ad actum moraliter honestum prærequi-
ritur dictamen proprium et practicum dictans,
illud saltem hic et nunc honestum esse et licitum.
Ita conis. theologorum.

83.

Probatz i. ex illo S. Pauli ad Rom. cap. 27.
v. 23. se, qd n̄ est ex fide, peccatum est. hoc est,
ut teste Cornelio à Lapide exponunt S. P.

Patres et theologi, se, qd n̄ procedit ex
dictamine conscientia, persuasione et creden-
titate (qua juxta regulas fidei et prudentia
credimus, nos hic et nunc rectè agere, v. g.
n̄ comedendo cibos lege vetitos) peccatum est.
et hunc esse genuinum hujus sextus sensus,
probat latè citatus auctor in Commentario in
dicta epistola ex ipso S. Pauli discursu:
Loquitur ibi Apostolus de errantibus et
superbulis, qui ex errore conscientia putan-
bant, n̄ licere sibi vesci cibis lege veteri
vetitis: his ait, qui discernit cibum hunc
quasi illicitum ab alio licito, si manducat id,
qd discernit quasi illicitum, damnatus est, qd n̄ ex

De regula moralitatis, sive de conscientia.

Fide (id est credulitate, quod ita liceat, sed contra dictamen conscientiae) manducas. Deinde addit: sed, quod non est ex fide, solum est. Ex quo sic arguuntur: Iuxta S. Paulum: sed, quod non provenit ex dictamine conscientiae, dictante, illud hic et nunc est licitum, solum est. quod omnem actionem actionem moralem licitam debet precedere dictamen practicum affirmans, illud hic et nunc est licitum.

84.

Probat, r. si non procedat tale dictamen, tunc debet precedere merum dubium, aut suspensio iuris iudicij de honestate illius actionis hic et nunc ponenda. quod debet precedere dictamen propinquum ac practicum affirmans, illud hic et nunc est licitum: min: patet: quod qui operatur cum dubio iuxta oes peccat et inhoneste agit, ut testatur Laym. lib: i. tr: i. cap: 5. §. i. asserens, in hoc oes Doctores consentire. atqui talis operatur cum dubio. quod est.

85.

Conformis. talis qui operatur cum dubio est operatur, citè et equivalenter ita constitutus, ac si diceret, sive hoc sit licitum, sive illicitum, tamen faciat. atqui talis peccat. quod est.

Deinde talis enim se exponit periculo errandi, et divinae voluntati proponit suam vel aliorum utilitatem, in quorum gradum favorum, de quo dubitat, sitne Deo gratus vel ingratus.

§. 3us.

An ad omnem actum inhonestum praecedere debeat dictamen practicum, absolute affirmans, illum esse illicitum et inhonestum?

Dico. r. n̄ requiritur ad actum inhonestum, ut ipsum praecedat dictamen ultimum ac practicum confisus, absolute affirmans illum hic et nunc inhonestum fore. Ita conij. Probatz. em̄si aliquis n̄ absolute iudicat, actioes suas, quae medicatae, esse licitas et honestas, modo dubitet de illij honestate, et dubio hoc stante operetur, tñ actio illa jam est inhonestas; q̄ flt operari in dubio est peccaminosum et intrinsece malum, ut ante dictum est. go n̄ requiritur ad actum, ut ipsum praecedat dictamen practicum confisus absolute affirmans, illum hic et nunc esse inhonestum.

86.

§. 4us.

Solvuntur Objectiones.

Ob. i. q̄tra i. S. quicumqz peccat, debet agere q̄tra legem Dei, et q̄m cognitam ab ipso peccante. Sed qui operatur cum dubio practico de honeste actionis, n̄ agit q̄tra legem Dei ab ipso cognitam. go. Q. D. maj: debet agere q̄tra legem Dei vel positive aliquid faciundo, q̄ iudicat esse prohibendum, vel

87.

De regula moralitatis, sive de conscientia.

privative, faciendo aliquid, de quo non iudicat, sibi hic et nunc esse permittit lege aeterna, de qua tamen cogitat. C. debet agere pro positive aliquid, quod iudicat esse prohibitum lege aeterna. N. maj: C. Deinde qui operatur cum dubio pratico, agit enim contra legem positivam, illam tamen, de cuius existentia dubitat, vel si hoc non existat, saltem agit contra aliam, qua iubemur nostram voluntatem et utilitatem non proferre voluntati divinae, neque nos exponere periculo peccandi, neque Deum contemnere; qua tamen omnia facit ille, qui stante dubio operatur; et est ita constitutus, ut vir, qualiter saltem dicat: sine sit hoc actio contra legem Dei, sive non, tamen illam facit.

88. Ob. 2. mera apprehensiones obscura sufficiunt, ut voluntas se libere detinet ad assensum huic potius, quam illi parti prestandum. quod enim sufficiunt ad actum liberum moraliter bonum, et non requirunt iudicium seu dictamen.

R. N. S. quod talis detentio est electio quaedam: aem am electione precedit consultatio, qua est iudicium quoddam, dictans, hoc vel illud esse honestum.

89. Ob. 3. contra rationem gelusio. quod aliquis cum dubio pratico operatur, pro debet pro habere

Disputatio. 3. Articulus. i. S. 5.

dictamen reflexus dictans, qd operari cum
 dubio pratico sit p̄sum. qd requiritur tale
 dictamen ad actus em̄ inhonestus. *Q. N. A.*
 licet e hoc n̄ habeat, tm̄ ideo peccare sit,
 q̄ e ita constitutus, ut operari velit, siue
 sit actio honesta, siue inhonesta. Deinde
S. q̄s. qd requiritur tale dictamen proximum,
 qd dictet, actus hunc eē inhonestus. *N.*
 remotus tm̄, qd in ḡe dictet, n̄ licere opera-
 ri cum dubio pratico. *T. q̄s.*

S. 5tus.

Adiuntur aliqua quasita.

Queres. i. qd facere debeat, qui dubitat de
 licentia alicujus actionis, quā mox suscipere
 debet? *Q.* illud teneri se resolvere per
 motivum rationale, qd hic et nunc illa actio
 sit licita. tale am̄ motivum eē p̄t̄ r̄as pro-
 babilis, vel auctoritas viri docti et pii,
 aut exemplum bonorum virorum, idem sine
 scrupulo facientium. qd si nil horum occur-
 rat, et actio differri n̄ sit, nec alij consulti,
 tunc dubitans consideret, quantum tempus
 permittet, quam ex duobus videat maḡ malum,
 idq̄ sine p̄to eligere sit. qd si perplexus
 fiat, neq̄ hoc valeat difere, tunc po-
 terit facere, qd vult sine p̄to, ob defectum
 libertatis.

90.

confusio.
 no n̄ p̄dicat
 cogit atem
 se p̄p̄t̄
 age atem
 ur cum
 lego p̄p̄t̄
 entia du
 id agit ḡra
 et utili
 ego nos
 Deu con
 qui stant
 ut vir
 actio ḡra
 sufficiunt
 consil hui
 qd eē
 r̄ bonu
 quare
 h̄o que
 ita eē
 digni con
 se habere

De regula moralitatis sive de Conscientia.

91. Quæres. 2. quid confendum sit de illo casu, quæ prioribus sæculis contigisse in Belgio memorant historia. Belli dux mittebatur ad faciendum assultum multorum peccatorum mortalium sibi confusus, et nihil sciens de actu contributio- nis, cumq[ue] copia confessorij n[on] haberet, et certum sibi mortis periculum imminere videret, dubius hæsit, tenereturne assultum facere, et in infernum ire, an retrocedere re in- secta, et ob ignavia[m] postea capite plecti. Resolvit se tandem ad fugiendum, et ideo postea ob admissam ignavia[m] capite plexus. R. posito, q[uo]d fuga hæc unicus remedi[us] nisi fuerit infernum evadendi, ut in casu posit[us], tunc haud dubie eum tenere fecisse, q[uo]d salus a[n]i[m]e præhabenda est vite temporali, et o[mn]ibus mundi bonis.

92. Quæres. 3. An, qui facta ad investiganda[m] ve- ritate[m] sufficiente diligentia adhuc dubius est de lege aliqua, teneatur illa?

R. cum n[on] teneri. Ita Suar. Henriquez, Emanuel, Sa, et alij q[ui]tra Vass. r[ati]o est, q[uo]d in hoc dubio possessio est pro libertate; quilibet est suarum actionum et Dominus, et liberè in ijs procedere potest, dum se ligatum n[on] cognoscit. atqui qui facta diligentia du- bus est de i[ur]e, n[on] cognoscit se ligatum. q[uo]d. Idem dicendum est de voto et juramento.

93. Quæres. 4. an idem dicendum sit in casu, quo dubitas, an lex se extendat ad aliquem casum?

Q. affirmativè. q. tunc perinde è, ac dubi-
sare de lege, an sit imposita. Ita Sanchez.
et Palaus.

Articulus. 2. §us.

An àb ultimo dictamine conscientia
desumatur bonitas vel malitia
actuum moralium?

§. 1. mus.

Explicatur status questionis.

Notandum è, aliud dictamen conscientia
è remotum, aliud proximum seu ultimè. 94.
Hoc immediatè præcedit actus moraliter
bonus vel malus; illud verò tm mediatè.
e: g. judicat aliquis probabiliter hunc hœc
sibi obvius è pauper, qui tm revera n. è
talis. Dein n. absolute hoc errore p. in
suis ad commiserationis affectus, et sibi foare
aliud dictamen, quo dicat: Honestum è sub-
venire illi qui improbabiler tm judicatur
è pauper; et q. ex hoc dictamine mediatè
sequitur actus voluntatis et datus elemosina,
ideo hoc vocatur proximum seu ultimè dictamen,
aut em regula directiva hujus actus moralis
proxima et ultimata: prius verò judicium vo-
catur mediatum et remotum, aut em regula di-
rectiva hujus actus moralis remota; diversa
tm à regula totius moralitatis remota et
objectiva, qua è lex divina, utpote qua n. è

De regula moralitatis, sive de conficia.
judicium aliq. De his igitur dictaminibus
quibus quaritur i. a quonam desumatur bo-
nitas vel malitia actuum honoru? ad quod
decidendum, sit

S. 20US.

Statuitur nostra conclusio.

95. Dico. 3. Actus morales per hoc sunt boni
vel mali, qd fiant juxta vel extra dictamen
ultimae conscientiae, et immediati praecedens
ipsa actus. Ita conis. Probat. empi
aliqua res sit inhonesta in se, si tñ mihi pro-
ponat, per dictamen ultimae ut honesta et per-
missa, tunc pon illa hoc modo proposita li-
tera voluntate exercere sine fito. si
licet mendacium sit fit ptum, si tñ mihi
proponat, per dictamen ultimae practicum pro
defensioe vita propria vel alienae licitum ee
nunc mentiri, tunc mentiendo n peccat. qd bo-
nitas vel malitia desumit ab ultimo dicta-
mine conscientiae.

96. Confirm. empi. judicium illud, quo aliquis falso
judicat, hunc haberi ee pauperem, errat, tñ datio
elemosyna e honesta, qd provenit ab ultimo
dictamine honesto, quo fit judicat ille honestus
ee subvenire pauperi, quod aliquis probabiliter
judicat tale ee. qd bonitas actus moralis n e
desumenda a dictamine remoto, sed a proximo,
et ultimo.

Articulus 3us.

An dictamen conscientia proximum
semper debeat esse evidens?

S. 1us.

Statuitur nostra Conclusio de actu malo.

Dico. 4. ad eliciendum actum falsè moraliter
malum ñ requiritur judicium proximum evidens, sed
sufficit em probabile, imò onò nullum requi-
ritur, ut artic: 1. S. 3. dictum è, sed suffi-
cit merum dubium aut suspensio judicij de ejus
honestate vel inhonestate. Ita conis cum
Suaris, Aviedo, Arriaga et alijs q̄tra paucos.

Probatur: hic actus è inhonestus, quo dico:
Ego hoc faciam; licet forsan Deum offendam; et
in hunc actum ñ procedis nescio judicium
evidens de illius inhonestate; talis è jam pec-
cat, enfi nil aliud addat: q̄ ad actum mora-
liter malum ñ requiritur dictamen evidens.

S. 2us.

Statuitur nostra conclusio de actu bono.

Dico. 5. Ad actum moraliter bonum et honestum ñ
requiritur dictamen proximum metaphysicè evidens,
Ita longè conis sentia theologorum q̄tra
Sporza, Balavicium, Haunoldum et Jlsung.
Probatur. i. negativè. q̄ nescitas hujus dicta-
minis metaphysicè evidens ñ probatur
auctoritate, nec raone, ñ auctoritate:

De regula moralitatis, sive de conscientia.

q̄ demptis n̄ nullis. Recentioribus ceteri auctores
coniter contenti sunt dictamine moraliter certo,
saltem tali, q̄ n̄ ē conjunctū cum faldine appropi.
n̄ raone: uti videbimus ex solutione objectionū. gō.

100. Probatur. 2. n̄ aparet, ex quibus principijs habere
pōim methaphysicā evidentiā de honestate nostrarū
actionū. gō. A. probat. Imprimis ē n̄ ē nobis metha-
physicē evidens, an liceat sequi sententiā minus pro-
babile, et minus tutā, deinde posito em, q̄ n̄spio illā
debeamus sp̄ sequi, qua post sufficientē inquisitionē et
citra passioē aparet nobis probabilior aut tutior, tñ
n̄ ē nobis methaphysicē evidens, q̄ a nobis adhibita fue-
rit sufficientis inquisitio, aut q̄ nulla passio rāōē ob-
fuscarit. gō n̄ aparet, ex quibz principijs habere pōim
methaphysicā evidentiā.

101. Confirmat. In tñ requireret dictamen methaphy-
sicē evidens, in quantum ex dictamine remoto pōim
elucere dictamen particulare propinū aliq̄ e: q. in
quantū pōim, cum sequimur sententiā minus probabile,
nobiscū ita rāonari: Qui sequitur sententiā probabile,
prudenter operatur, atqui ponendo hanc utiōē, sequor
sententiā probabile. gō prudenter operor. Sed ex hoc n̄
sequitur, requiri dictamen ultimum methaphysicē evi-
dens. gō. min: pr: hoc ipsa major, qua ē dictamen
propinū operatiois meae, n̄ ē methaphysicē evidens:
gō n̄ sequitur ex hoc, requiri dictamen ultimum metha-
physicē evidens.

102. Probatur. 3. ut operemur licite, vel saltem excusamur à
p̄to, n̄ requiritur major certitudo, quā circa valore sacra-
menti, ex quo salus hōis irreparabiliter dependet: atqui

Tractatus. 3. Articulus. 3. §. 3.

circa valore sacramenti sufficit certitudo moralis,
et non requiritur metaphysica. qd C. Idem magis
patet ex dicendis.

§. 3us.

An saltem requiratur dictamen proximum
moraliter certum, et quale?

Dico. 6. Ad actus bonos non requiritur dictamen pro-
ximum de bonitate illius ita moraliter certum, ut
negs sit conjungibile de se cum fœdine prudenti
oppositi. Ita Vazq. Sanchez, Salas, Ledesma, Granado,
Bordaba, de Lugo et alij.

Probat. qui omnibus rebus consideratis sine omni fœdine
actuali indubitanter iudicat actus aliquos certos esse
honestos et sibi licitos, ille tunc, dum tales actus po-
nit, non peccat, sed honestè operatur, non obstante qd dicta-
men illud proximum ponatur esse de se conjungibile cum
actuali fœdine oppositi: qd non requiritur, ut dictamen
proximum de honestate illius ita sit moraliter certum,
ut negs sit per se et ex merito motivi conjungibile
cum actuali fœdine oppositi, modo actus non sit
conjunctus cum illa.

§. 4us.

An dictamen proximum debeat excludere
saltem actualis fœdine oppositi?

Dico. 7. Ad actus honestos et licitos probabilis dicta-
men proximum de honestate illius regulariter ac per
se loquendo debet esse ita moraliter certum, ut sal-
tem excludat fœdine actualis oppositi. Dixi: regu-
lariter ac per se loquendo: qd exclusio hæc non est ita
vixit, ut non subinde saltem in oppositis contingat in
casibus rarioribus, ut postea videbimus. Ita comit cum Suarez.

De Conscientia sive de ultimo dictamine

105. Probatur: Qui operatur cum actuali fōrdine oppo-
siti, salte exerceat ē ita constitutus, ac si diceret:
sive istud mihi hic et nunc sit prohibitū, ut eē sit,
sive n̄ prohibitū, ut potius experimor in istud facio;
atqui talis se operando peccat, jāq̄ aliquo modo
libere consentit in aliqua inhonestate: q̄ qui operat̄
cum fōrdine actuali oppositi, peccat, et ḡter requirit̄,
ut proximū dictamen ita sit moraliter certū, ut exclu-
dat actualē fōrdinē oppositi.

106. Negs dicas. 1. talē tm̄ hoc dicere, q̄ judico pruden-
ter nullā Dei legē exare prohibentē hoc opus, ideo
illud facio; n̄ facturus, si prudenter judicare p̄m̄
talē experere. Contra ē ē, q̄ qui actualiter p̄m̄
vidat de opposito, n̄ precise judicat, nullā exare legē
prohibentē, sed p̄m̄l judicat, eē p̄e, ut setz leḡ prohi-
bens, atq̄ ideo se versari in periculo peccandi. q̄ si
stante dictamine hoc et fōrdine, et n̄ audente
alio dictamine, tm̄ operat̄, ita se h̄t, ac si diceret,
q̄ judico prudenter nullā legē prohibentē exare
ideo volo hoc facere, licet bene videat eē p̄e
ut opus hoc sit prohibitū, et ego per illud Deum
offendā.

107. Negs dicas. 2. talē peccare tm̄ māaliter, n̄ verō
fōaliter. Contra ē ē, q̄ ille fōaliter peccat, qui
stante dubio et actuali fōrdine operatur. Item
qui n̄ h̄t dictamen proximū ac practicū absolute
affirmans, actiōē suā hic et nunc eē licitā; atqui
satis n̄ h̄t tale dictamen practicū, sed tm̄ p̄cula,
timor et visio. q̄.

108. Negs dicas. 3. hanc actualē fōrdinē contemni tm̄
levem scrupulū, atq̄ ita eē, quasi n̄ adēt formido.

Contra est, si non operetur, in quo consistat ille con-
 temptus actualis fornicationis; vel est consideret in
 actu aliquo reflexo illicito, quo operans iudicat for-
 nicationem illam esse imprudentem, ac pro se se peccatorem quod
 illam agere: vel consistit in eo, quod illo non absente contra
 eandem operetur, atque ita operetur illam negligat. Si
 primum dicatur, manet totum argumentum, ab initio pro-
 positum, quod si operans non sola fornicatione actuali, sed
 etiam Deum operetur contemnit, sed sepe sciens ex-
 ponit periculo peccandi. Si vero dicatur primum:
 iam atque ille fornicationis reflexus contemptivus erit
 dictamen proximum conscientiae. et de illo reoritur
 questio, an sit et esse debeat et saltem moraliter
 certum, an vero rursus possit esse conjunctum cum actuali,
 si fornicatione oppositi? si prius dicatur, conceditur ul-
 timum conscientiae dictamen debere esse ita moraliter
 certum, ut excludat actualis fornicationem: si vero dicatur
 posterius, tota difficultas reoritur, quomodo quis ope-
 rando cum tali fornicatione agat honeste, et non opera-
 tione Deum contemnat?

S. 5tus.

An saltem subinde sufficiat dictamen
 proximum probabile?

Sico. 9. Ad actum moraliter honestum non ita
 vixiter requiritur dictamen proximum moraliter
 certum, ut non fallere, quantumvis raro sufficiat enim
 probabile, et quod tale, quod actu conjunctum est
 cum fornicatione oppositi.

109.

Probatur: non ab-
 solute fieri, ut aliquis in dubio constitutus, an
 die festo debeat assistere sacro vel infirmo, eli-
 ciat hunc actum voluntatis: Quandoquidem vel sacro
 assistere debeat vel infirmo, et mihi dubis considera-
 tis probabilius videtur, me debere assistere infirmo

De ultimo dictamine Conscientia.

licet enim oppositum mihi videatur probabile, et ideo
forsan decipiar, volo assistere infirmo, labenter ad-
stisurus sacro, si mihi probabilis est, qd debere
hoc facere. In hoc casu, qui sic operatur, operatur ho-
nestè, qd se gerit ut servus prudens et fidelis, et co-
natur, quantum potest, hic et nunc placere Deo per
operandum, nec potest nunc majorem exhibere reverentiam et
observantiam: atqui dictamen ultimum conscientia,
cum quo operatur in hoc casu, est conjunctum cum actuali,
si foridine de inhonestate actus, ut ponitur in casu,
ponitur est qd non habeat insuper aliud dictamen reflexum,
quo se resolvat et dicat: quicumque in necessitate
operandi constitutus fuerit, qd ipsi appareat probabi-
lius, esse praeceptum, honestè agit, qd potest aliquis ope-
rari honestè in casu saltem rariore, licet dictamen
ultimum conscientia sit cum actuali foridine
conjunctum.

S. Otus.

Solvuntur Objectiones.

- ii. Obicitur .i. si dictamen ultimum de honestate actus
non est evidens, sed tamen moraliter certum, tunc potest
illud conjungi cum foridine oppositi: sed operari cum
dictamine conjungibili cum foridine est illicitum. qd enim
operari cum dictamine moraliter solùm certo est
illicitum. R. D. min: si illud sit enim actu con-
junctum cum foridine. S. maj: si non sit actu cum illa
conjunctum, sed tamen conjungibile. N. min: at qd.
- iii. Ob: 2. si potest dictamen ultimum subinde esse con-
jungibile de se cum actuali foridine, tunc potest ope-
rari prudenter foridare, an hic et nunc agit

Disputatio. 3. Articulus. 3. S. 6.

honeste. Sed hoc n̄ pot̄ eē, q̄ hoc ipso n̄ ageret ho-
 neste. q̄. Q. D. Maj: pot̄ foīdare, si ip̄si
 occurreret prudens foīdandi rāo. C. Maj: si n̄
 occurrat, uti nos requirimus ad operacōē honestā.
 N. Maj: C. Vide t̄m dicimus, illud agere ho-
 neste, qui h̄b̄t q̄d̄ dictamen proximū de se con-
 jungibile cum foīdine, actu t̄m n̄ ē conjunctū
 cum illa, q̄ vel prudens foīdandi rāo hic et nunc
 illi n̄ occurrat, vel q̄ illā contempsit. hoc am-
 fieri pot̄, à multiplici experientia h̄b̄emus,
 primus ē, h̄c̄s profertim rudiores, q̄d̄ à viro
 docto et probo audiunt actiā ad licitā,
 statim sibi foīdare dictamen: practicū et pro-
 ximū, quo dicunt, actiā illā eē honestā, et
 eos eam em̄ statim eliciunt, quā ip̄s occurrat
 foīdandi rāo de oppōito, interim t̄m h̄aud dubie
 dictamen illud ē de se conjungibile cum foīdine
 actuali; vir ē talis, quantumvis doctus et pro-
 bus n̄ ē evidenter infalibilis in judicando.

Ob. 3. cum P. Haunolds et Glsung: Dictamen
 ultimum ad conscientia procedens actū honestū
 debet eē actus prudentia: sed actus prudentia
 n̄ pot̄ eē moraliter t̄m certus, aut irraibilis, sed
 debet eē evidens. q̄ dictamen ultimum con-
 scientia procedens actū honestū debet eē
 evidens. Maj: patet, qui ē agit honeste, pru-
 denter agit: nemo vero prudenter agit, nisi agat
 ex dictamine prudentia. Min: em̄ probatur.
 Dictamen moraliter t̄m certū et conjungibile
 cum foīdine, pot̄ eē absolute falsū: sed actus pru-
 dentia n̄ pot̄ eē falsus. q̄ dictamen moraliter

112.

De Dictamine Conscientie.

113.

certus non potest esse actus prudentie.
A. i. N. min: si est sermo fit de prudentia naturali,
tunc actus illi nec evidentes sunt a se, nec enim certi,
certitudine exclusiva omni fidei, uti satis aperte
docet D. Thom: 2. 2. q. 47. a. 3. et 9. Dari
enim in statu moderno elevatis actus honestos naturales
tam, maxime in peccatoribus in habitibus habitum
infusum supernaturalem prudentiam, certum est.
R. vero sermo fit de prudentia supernaturali,
tunc actus illius quod sunt certi certitudine in-
fallibilitatis, hoc est, sunt infallibiliter veri, in
tunc sunt enim certi certitudine adhesionis, seu ita
evidentes, ut excludant omnem fidei tam pruden-
tem, quam imprudentem. Ratio est clara, quod iuxta
D. Thom: loc: cit: art: 9. sollicitudo proprie ad
prudentiam spectat, et est species prudentie: ergo in
prudentia non potest dari tanta fidei certitudo veri-
tatis, ut fides et sollicitudo tollatur.

Unde in facta sic D. min: sed omnis actus prudentie
enim supernaturalis debet esse evidens, evidentia in-
fallibilitatis, hoc est, debet esse infallibiliter
verus. C. min: debet esse evidens, evidentia ad-
hesionis, hoc est, exclusivum omni fidei. N. min. w.
A. 2. D. aliter min: actus prudentie eliciti
debet esse evidens. C. min: regulatus. N. min. p.
Responsio veritas patet ex Logica de virtute
intellectuali, et applicabitur magis objectioni sequenti.

114.

Ob: 7. Prudentia est virtus intellectualis. ergo infalli-
biliter dirigit intellectum ad actum verum. Sed si in-
fallibiliter dirigit intellectum ad actum verum, tunc dictamen
ultimus conscientie infallibiliter est actus verget evi-
dens. A. I. q. 6. ergo infallibiliter dirigit

Disputatio. 3. Articulus. 3. S. 6.

Illud ad actum verum elicited et immediat.
G. q. d. regulat et mediat. N. q. d.
Subsumptum pariter D. tunc ultimum dictamen
confidentia infalibiliter e acty verus et evidens,
si fit acty elicited et immediatus. G. si fit tm requi-
laty et mediaty. N. subsumptu.

Res patet in exemplo: Regula v. g. quae imediatē
elicit prudentia in petro v. g. e hoc: qui gra-
vibus nupus summtis assentit novellis de inita pace
v. g. prudenter assentit, et dicit, q nunc pax sit: sed
petro gravibz nupus summtis assentit novellis
de pace inita, dicendo, q nunc pax sit: qo pruden-
ter assentit, dum dicit, nunc ee pax. In quo
sillno vides, actus prudentia elicited in maiore ee
actus verus et evidens, et tm gelusioe depen-
dentē a regula illa prudentia elicited et regu-
lata n ee infalibiliter vera, sed conjuncta cum
foidine oppositi. qo si aliquis a prudentia et eius
dictamine elicited dirigi ad actus mediatu n evi-
dentē, et conjunctum cum foidine oppositi, nimiru
hunc: nunc e pax, vel eme ono falsu.

115.

Item si contingere in nostra praesertim con-
clusionē, dum dico: quaecumqz oibz rite considera-
tis bona fide iudico, me honeste agere, tunc ho-
neste ago: sed nunc oibz rite consideratis bona
fide puto, me honeste agere. qo honeste ago.

116.

Major propositio, quae e acty elicited et immediat
prudentia, e evidens: minor tm n e evidens,
sed tm moraliter certa: Conclusio, quae e acty
mediatay et regulatay a dictamine immediato pru-
dentia, n e acty evidens et infalibiliter verus
infalibilitate adhaerentis, sed e ad summu moraliter
certy, et de se conjungibilibz cum foidine: atqz
haec conclusio e dictamen ultimu confidentia,

De dictamine Conscientiæ.

immediatè præcedens actionè honestam. qd hoc dictamen ultimum n̄ debet eè evidens. Hinc, ut Senè notat S. Thom: loc: cit: emli regula in-
tentia vñlis fit evidens, tñ si applicatur particulari capiti, n̄ eè fit evidens; sed conjuncta cum ratione.
Addo, qd minor facti syllemi n̄ fit evidens, qua-
drico: sed nunc oibz ritè consideratis bona fide puto
me honestè agere. qd em gélusio n̄ eè evidens,
utpote qua sequit̄ debiliorè parte, et consequenter
ultimū dictamen conscientie in conclusione positū
n̄ eè evidens.

117.

Ob. 5. Dictamini directo et regulato moraliter certo de honestate alicujus actionis fit eè debet conjunctū insuper aliud dictamen reflexū, quo operans judicat, eo ipso, qd habeat dictamen moraliter certū de honestate sua actionis, se certè honestè operari, qd hoc dictamen reflexū fit eè evidens, qd ultimū dictamen conscientie fit eè evidens. St. pr: quotiescumq; aliquis per dictamen ultimum conscientie absolute judicat, hanc actionè eè honesta, fit debet reflexè ita secūdū ratiōnari: qd oibz ritè consideratis judicat̄ ab aliquo judicio saltem moraliter certo eè honestū, id fit fieri honestè, et qd evidenter: sed ego oibz ritè consideratis hic et nunc judico judicio saltem moraliter certo hunc actum p̄e honestè et licitè à me fieri. qd p̄m honestè et licitè ponere hunc actū, et qd evidenter. Sed hoc dictamen eè evidens, et eè propinquū ac practicum immediatè præcedens ipsa actionè. qd dictamen propinquū fit debet eè evidens.

118.

Q. i. Transit A. N. gñd. ad probat̄ T. maj: N. min: Qd eè, qd licet ois operans per tale syllemi ita reflexè tendere, tñ propoio minor illis n̄ eè evidens, neq; fit operans evidenter, an n̄ ali- qua passioe et concupiscentia ad fit judicandum

Disputatio. 3. Articulus. 3. S. 6.

inductus sit. qđ neqđ gēlufio, qua ē dictamen
 propinqđ, ē evidens.
 Qđ ē. N. A. ad probandū N. majore, utpote qua
 nec auctoritate, nec ratiōe, nec experientia pro-
 batur; imō experientia ejusmodi reflexis dicta-
 minibz repugnat. Qđ ē i. qđ sapissimē ex-
 perimur, nos actiōē quādam honestā im̄ deo pone-
 re, qđ absolute judicamz actiōē hanc propter hoc
 vel illud notivm v. g. propter Virorū Doctorū et
 proborū auctoritatē proptā se honestā, quin nos
 reflectamz ad illā regulā prudentia in majore po-
 sitā. 2. im̄ repugnat ratiō, nam bonū utile et
 delectabile em̄ ut directe solum et experitē co-
 gnitū hbt vim sufficientē movendi voluntē imediātē
 ad amorē sui, quin debeat sibi procedere judiciū
 aliqđ reflexū, quo sibi affirmet, se hoc objectū
 cognoscere ē delectabile et utile, ideoqđ dignū
 se, ut ametur. qđ em̄ bonū honestū, hoc ē, a
 Deo præceptū vel permisū vel sūasū em̄ ut directē
 et experitē cognitū hbt vim sufficientē movendi
 voluntatē imediātē ad amorē sui, quin intercedat
 actū aliqđ reflexū, quo sibi judicet, se cognoscere
 objectū hoc ē honestū, sive a Deo præceptū ac
 permisū ac sūasū, ideoqđ hui. et nunc honestē a
 se poni:posito am̄ qđ bonū honestū em̄ directē
 cognitū illa moveat, voluntē ad amorē sui, actū
 ejusmodi voluntē jam ē honestū, qđ talis liberē
 jam se gfoat ad legē aternā a se ignitā, absqđ
 ulla contempto ejusmodi. Deinde posito em̄ qđ
 habeamz sibi tale judiciū reflexū, tū fieri sibi
 ut illud n̄ apareat nobiz evidens metaphysicā, eo qđ
 trinos n̄ sibi sufficienter penetremus.

De dictamine Conscientia.

119.

Ob. 6. posito em in q operans sapissime ita fit con-
 stitutus per ultimum dictamen practicum, ut dicat tm
 sic: ego hic et nunc puto me honeste agere ob
autoritate alicujus Viri docti et probi, in hoc
dictamen practicum et proximum se reflectit ad illud
dictamen Viri prudentia, qd fuit ois ille honeste
et prudenter agat, qui nihil auctoritate Viri docti
et probi. qd ultimum dictamen adhuc e evidens.
 A. probat. dictamen illud primum e prudens.
 qd e deductum ex regula illa prudentia Viri.
 Confirmat. talis fuit, se agere prudenter. qd
 reflectit se ad regulam prudentia.

120.

R. N. A. hoc e e contra experientia et rase,
 ut ante diximus. Ad probat. D. qd. qd e de.
 ductum ex regula prudentia, directe tm ex et ex
 ercite cognita. C. qd. reflexe cognita. N. qd.
 Ad Confirmat. D. A. fuit se agere prudenter
 in actu exercito. C. reflexe ad illa regula. N. A.
 Explico rem exemplo musici: musicus fit in cheli
 ludere, licet n recordet actu regula, juxta qua
 fides moderat: certy in exercite e, se ex arte,
 et juxta regula ludere; q interrogat, cur tali
 modo fides pulset, fit statim proponere regula.
 pari modo fit em Vir sapiens varios acty elicere,
 certis et evidentibz presentia regulis qd, licet
 reflexe n cognoscat illas regulas; interim tm exer-
 cite certy e, se juxta regula agere; cum rogat
 caa sua operabz statim dicere potest regula
 Viri prudentia.

Disputatio. 3. Articulus. 3. S. 6.

Ob. 7. si dictamen ultimum n̄ ē evidens, sed aliquo modo
 do obscurū et consequenter liberū, tunc pot̄ vo.
 luntas illud suspendere. sed hoc n̄ pot̄ dici. go. 121.

min: p̄: si pot̄, illud suspendere, tunc in potestate
 cuiusvis hoīs est, actioē aliquaē sibi facere licita,
 vel illicita. hoc n̄ pot̄ dici. go.

Q. N. min: ad probandū S. min: tunc in potestate
 cuiuslibet est actioē aliquaē sibi facere licita
 vel illicita, si sibi procurare pot̄ aliq̄ dictamen
 propinquū ac practicuū moraliter certū de licentia
 sua actiois. G. si hoc n̄ pot̄. N. min. c.

Retorqueri argumentū pot̄ in dictamine remoto,
 et speculativo, q̄ adversarij fatent̄ sapissime et
 s̄m̄ probabilē. e. g. q̄ pictoria die festo
die festo, ē dictamen probabile. go. ad illud re-
 quirit̄ imperiū voluntatis, et consequenter ē
 in potestate cuiusvis hoīs facere pictoria die
 festo sibi licita vel illicita. ubi idem debent
 respondere adversarij, q̄ nimirum vel debeat cessare
 a pingendo, vel sibi procurare dictamen aliq̄
 propinquū ac practicuū, moraliter certū, nimirū hoc:
quidquid oibz consideratis ex ipso bona fide mihi
ē licitū, illud mihi licet. sed oibz consideratis
bona fide ex ipso, pictoria die festo mihi ē
licita. go. mihi licet. In quo discurfu major ē
 moraliter certa. minor ē experimentaliter nota.
 Conclusio pariter ē moraliter certa, et insuper ē
 dictamen propinquū ac practicuū conscientie.

Ob. 8. ex principijs s̄m̄ probabilibz et incertis n̄ pot̄
 deduci iudiciū practice certū de honestate actiois,
 cum iudiciū ultimuū practicuū n̄ pot̄ ē certius 123.

De Dictamine Conscientiae

principijs, in quibus fundat: atqui sapi ultimum principium practicum nihil principijs tm probabilibus qualia sunt ista: licet sequi sententiam minus probabilem: licet pingere die festo (w. de qui, sus controversitib. qd dicendum e, qd n sufficiat dictamen tm probabile, et incertu, sed requirat evidens.

R. D. maj: ex principijs tm probabilibus n pot deduci iudicium practice certu imediate. C. maj: remote. N. maj: et D. min: atqui ultimum dictamen practicum nihil principijs tm probabilibus et incertis remote. C. min: proxime. N. min. q. distinctionis veritas patet ex objectione antecedente.

124. Ob. 9. si ultimum dictamen debet ee moraliter certu et exclusivum ois foidinis, tunc n pot sequi sententias minus tutas et minus probabiles, q assensus illis prout e regulariter per se conjunctu cum actuali foidine. sed hoc e contra communem. qd.

R. D. maj: sequitur qd n pot sequi sententias minus tutas et minus probabiles tpm dictamen immediatu et proximu conscientia, regulans lams proxima et practica honestatis. C. maj: tpm dictamen more speculativu, et remotu, regulans honestatis mediana tm, et n proxima. N. maj: w.

125. Pro hujus applicaco ad extremu nota, ut quis prudenter sequatur sententiam vel sua vel aliena minus probabilem relicta probabiliore et tutiore, debere ejus ultima resolucio practica imediate fundari in principio practico certo v. g. hoc: qui operando sequitur sententiam probabiliore et conis rem doctorum, honeste et prudenter operatur. sed ego

Disputatio. 7. Articulus. 1. S. 1.

sequendo sententiam minus probabilem relicta probabiliore et tutiore sequor sententiam probabiliorem et comiorem Doctorum, cum longi plures doceant hoc esse licitum. Quod sententiam minus probabilem relicta probabiliore ac tutiore, verè tamen adhuc probabilem sequendo honestè et prudenter operor. In quo discursu major est saltem moraliter certa, vel uno evidens: minor quoque talis est: quod enim conclusio, qua est ultimum dictamen conscientiae, est moraliter certa.

Disputatio 4ta.

De Conscientia probabili.

Articulus 1mus.

An in praxi liceat sequi sententias solum probabiles?

S. 1mus.

Prænotantur aliqua.

Dixi jam superius Conscientiam probabilem seu opinionem esse Judicium infirmum alicui parti præstitum, conjunctum cum fœdine, vel saltem de se conjungibile cum illa. Jam de hac ulterius notandum est i. opinio verè probabile est, qua tam firma ratione fulcitur, ut Virum em prudentem possit movere ad assensum. Improbabile verò est eam, qua levis momenti motivo nititur, nec Viri prudentis assensum promeretur.

Notandum est. opinio probabiliore est illa, qua firmiori fundamento fulcitur, sive demum majus hoc fundamentum consistat in probabilitate majore intrinseca, sive extrinseca, qua in auctoritate

126.

127.

De conscientia probabilis.

maiore consistit. ubi tñ hoc em notandum e,
regulariter loquendo, ut ait Castropalas, eam
sententia probabilior e ee iudicanda, qua a pluri-
bus et doctioribz defendit, ut dixit Aristoteles,
i. logicorum. cap. i. q. prapumi debet, hoc ipso, q
plures ad ead defendenda concurrerint, eam effi-
ciori raone ee suffulta, nisi aliunde infirmitas
raois deprehendat, ut sapere fieri pot.

128. Notandum. 3. alia sententia ee certo probabilis,
et alia probabiliter solum probabilis: alia
item magis tuta, alia minus tuta. Certo pro-
abilis e, de qua certu e, q nihil motivo ma-
gno ponderis: probabiliter probabilis e, de qua
hoc n e certu, sed tñ probabile. magis tuta
dicit, qua qui sequit, n pot peccare, aut salte re,
motior e a periculo peccandi. minus tuta e,
qua qui sequit, salte moraliter peccare pot.
ubi tñ hoc e notandu, poe subinde sententia magis
tuta ee probabilior alia tutiore: si sententia
negans obligacoem penitendi statim post commissu
penatu e certo probabilior opposita, et tñ e magis
tuta, ut in tract: de penit: diximus.

129. Notandum. 4. alia probabilitate ee absoluta,
alia comparativa. per absoluta probabilitate hic
elligit illa, qua nihil motivo q salte secundum
se acceptu e magni momenti, abstrahendo interim,
an em tale sit in comparacoem cum motivis oppo-
sitis. Huiusmodi probabilitate em hnt multa
sententia absurda, imo et heretica, q nempe
nituntz motivis aliquibz, qua tenom se precise
accepta merentz prudente a sensu, nisi ab oppositis

Disputatio. 4. Articulus. i. S. i.

motivis enervarentur. Per probabilitate
vero comparativa intelligimus, quae inter motiva
magni momenti, et in comparatione cum motivis
oppositis, nec ab his enervantur, sed in stantibus illis,
omnibusque rite expensis meretur assensum prudentem.
et ejusmodi probabilitate comparativa nulla habet
sententia haeretica; quae motiva pro haeticorum erro-
ribus pugnantia prorsus enervantur ab oppositis
motivis catholicae veritatis. Nulla enim sententia
absurda habet ejusmodi probabilitate, quae si tale
haberet, hoc ipso non esset absurda; ut patet.

Notandum. 5. potest contingere, ut sententia aliqua,
quae antea erat in comparatione probabilis,
de novo incipiat fieri in comparatione improba-
bilis, si nimirum incipiant illius fundamenta de
novo enervari, vel ob novam aliquam definitionem
Peculia, vel ob rationem aliquam de novo inventam, et
habentem evidentiam aut certitudinem saltem morale,
vel denique quae alias manifeste ostenditur, fundamenta
quibus illa haecentur nitentur, nullis esse momenti.
Et opposito autem fieri potest, ut sententia, quae antea
erat improbabilis, et quae nullum pro ea appareret
motivum magni momenti, de novo fiat probabilis
per hoc, quod de novo pro eadem inveniantur moti-
va magni momenti, ab opposita sententia motivis
non enervata.

Notandum. 6. generaliter et vixititer loquendo non est
verum, quod auctoritas unius auctoris impressi absolute
et sine sufficienti ad reddendam aliquam sententiam theo-
logice probabilem ratio est, quae subinde fieri potest, ut
ejusmodi auctoritas per opposita sententia motiva

130.

131.

De Conscientia probabili.

energet, uti fit, q^{do} pro sententia opposita stat
certa auctoritas Ecclesie, vel definitio, vel unani-
mis sanctorum Patrum et theologorum consensus
in materia fidei aut morum, aut ratio aliqua h^{ab}s
evidentia vel certitudine morale. Hinc merito
ab Alexandro VII. damnata est hae propositio: si
liber sit alicujus junioris et moderni, debet opinio
cenferi probabilis, dum n^{on} constat rejecta e^{ss}e a sede
Apostolica, aut improbabile.

132. Interim t^{amen} sapie em auctoritas unig Viri docti et
probi sit sententia aliqua in re dubia facere pro-
babile, ut conder docent auctores post Navar.
Vasq: Henrig. Angelus, aliosq; allegatos apud
Cardenam in chrysi theologia, et hoc q^{ui}m in
his casib; 1. respectu r^{ati}onis, q^{uo} hi bona fide
sequuntur ductu et auctoritate parochi, concio,
natoris aut Confessarij. Ratio est, q^{ui} lumen r^{ati}onis
docet, illos prudenter fidere viro docto et probo,
et minime suspecto, qui ex officio n^{on} tenent, nec
p^{oss}unt discutere doctrinas theologicas, uti rudes
n^{on} p^{oss}unt. 2. sit em auctoritas aliquando
viri unig docti et probi sententia aliqua facere
per se probabile tunc, q^{uo} firma ratio fulcit,
et ab opposita sententia motivis n^{on} enervat, et q^{uo}
auctor alias h^{ab}et judicium sanu, et doctrinam circa
quodvis objectu egregie instructu, sitq; idem
veritatis potius, quam novitatis amans, ac sua
sententia n^{on} obiter t^{amen} tradiderit, sed ex instituto
examinaverit. ejusmodi est auctoritas merito sit cen-
seri magni momenti, et hae ratione plurime sen-
tentia, qua antea a^{nt} patrociniis destituta erant,
sunt in Accademias inducta, ac postmodum cones facta.

Notandum. 7. aliud est opinio speculativa in probabile, et aliud est practice probabile. Speculative probabilis est illa, qua propter firmitatem motivi sui de se meretur prudentem assensum, abstractendo tamen, an usus illius sit licitus vel non? practice probabilis est illa, cujus usus probabiliter est licitus; si speculative probabile est; imò ad auctoritatem probabilis, valida est absolutè per sola hæc verba collata: absolvo te: practice verò hoc nullò modo probabile est.

133.

Notandum 8. sermonem impostum nobis non amplius est de dictamine proprio et immediatè procedente operis, sed tamen de dictamine remoto conscientia illud est fingi ex precedente disputatè debere esse moraliter certum, et non cum actuali conscientia potest esse conjunctum. Hinc tamen quæritur imposturum, utrum liceat sequi sententias probabiles tamen dictamen remotum, ita scilicet, ut ex reflexa probabilitatis cognitione potest elici dictamen conscientia ultimè moraliter certum, exclusivè omnis conscientie de inhonestate actionis ponenda.

134.

S. 2. d. 2.

An semper liceat sequi sententiam quamcumque probabilem, et minus tutam?

Dico. i. non licet sequi generatim et vixliber sententiam quamcumque probabilem et minus tutam, em tamen dictamen remotum conscientia. Ista nunc res post propositionem hanc damnata est ab Innocentio XI. Generatim, dum probabilitate extrinseca vel intrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatibus finibus non exeat, confisi aliquid

135.

De Conscientia probabili.

facimus, semper prudenter agimus.

136.

Probatur Conclusio i. ex eo qd multa em
sententia haeretica sunt absolute probabiles, et
tm eas sequi n licet, ut pote certo falsas et
enervatas. Deinde q aliqua sententia probabiles
versantur circa valore Sacramti, quas in praxi
sequi n licet; sic q tota foa Sacramti pe-
nitentia in his Verbis consistat: absolvo te,
e sententia probabilis; imo speculativè probabi-
lior, nullo modo tm eam sequi licet practice:
pariter certu e, n licere medico in cura
agroti adhibere medicina probabile et minus tu-
tam, si pot hberè certu, sic em Judex n pot
ferre sententia, juxta ratios ming probabiles,
sed debet nescio illa pronuntiare juxta probabiliores.

137.

Probatur. 2. q aliqua sententia n sunt certo,
sed tm probabiliter probabiliter probabiles
comparativè, si am has geatim et Visiter
sequi liceret, tunc vix foret tam absurda sen-
tentia, qua hois alias propensi ad lapiora n
sibi fingerent, probabiliter ee probabile, q in-
duceret notabile moru perversitate. quapro-
pter conspissime negaty, tales tm probabiliter probabi-
les sententias sequi licere in operando, praesertim
qdo sunt minus tuta, tum propter periculum
perversioris, tum q id nulla efficaci ratio foa
detur, tum em, q tales sententia n possit absolute
ita judicari verè, sicut illa, qua sunt certo pro-
babiles comparativè.

138.

Probatur. 3. ad licite et honestè sequenda in praxi
sententia aliqua theologica nescio requiritur, ut
ex illa tqm ex objecto reflexè cognito deducatur

prius dictamen aliud propinuum ac moraliter certum,
 et practicum, sed non ex quacunque sententia probabili
 fit tale dictamen propinuum moraliter certum de
 iure. 2° non licet quacunque sententia probabile
 licite et honeste sequi. minor constat ex
 precedentibus duabus probationibus: hoc ipso est, quod
 multa sententia probabiles sint heretica, absur-
 da, et levi ratione firmata, et cum periculo
 propinuo conjuncta, non fit ex istis deduci dictamen
 practicum ac propinuum prudens et moraliter cer-
 tum, et consequenter non licet eas vixiliter sequi
 in huiusmodi dictamen remotum conscientie.

S. 3° tuius.

Quando non liceat sequi sententiam
 probabilem et minus tutam?

Dico. 2. 1° agitur de re pertinente ad valore
 alicujus Sacramenti, ita, ut sit periculum
 nullitatis ipsius Sacramenti, aut 2° agitur de
 re pertinente ad efficaciam vel inefficaciam
 medicinae, vel ad sententiam iudicis, aut 3°
 agitur de gravi damno propinuo, quod sine magno
 incommodo nostro vitari potest, tunc per se loquendo,
 et quoad moraliter fieri potest, non licet sequi
 sententiam probabilem tantum, sed sequenda est proba-
 bilior et certior, si moraliter haberi possit.

139.

Dixi: per se loquendo, et quoad moraliter
 fieri potest: in casu est necessitatis, ubi certior
 vel probabilior haberi non potest, in administracione
 sacramentorum, ordinacione medicinae etc. tunc licet
 per accidens sequi probabile; imo ad hoc faciendum

140.

De Conscientia probabili.

hab. obligat. Extra casus necessitatis quoque
sape sufficit probabilis notitia de dispositione
penitentis, et de integritate maali confessionis,
q̄ certitudo moraliter haberi n̄ pot̄ sape, etq̄
onus intolerabile confessarijs, si probabili judi-
cio n̄ possunt acquiescere. Ita tenet modò certa sententia.

141.

Quò conclusio ab initio posita è, q̄ si liceret
gratim em̄ in valore sacramti, in iudicio et
medicina prescriptis sequi sententiam in probabile,
relicta probabiliore, tunc sapissimè proxi-
pateret̄ injuriã et periculum perdenda salutis:
sacramta quoque temerè exponerent̄ periculo meli-
tatis, et induceret̄ summa capitas disciplina
in Ecclesia cum ruina aarum. q̄ clarè è, hoc
n̄ licere.

S. 4tus.

Adiunguntur quasita.

142.

Quares. i. Unde cognosci pot̄, sententia aliqua
eè verè et certò probabilis, tantisq̄ ponderis
motivo niti, ut Virò prudenti pot̄ assensu
prudere, n̄ obstantibz motivis contrarijs de facto
occurrentibus? R. cum P. Haunoldo
in casibus particularibz hoc pot̄ facilius
deprehendi, quàm ut in gèe pot̄ definiri.
Quiter tñ et rectè dicit̄, tunc eè ejusmodi,
q̄o majore vi pollet, quàm illa motiva, qua
ordinariè cum falsitate conjunguntur. hoc
am̄ fit, q̄o sententia aliqua nitibz motivo tenui,
et temerè concepto.

Quares. 2. Cur iudex n̄ p̄bit. sibi foāre dicta-
 men practicum proximum moraliter certum de li-
 centia sua alterius, si ead̄ minus probabile
 vellet adjudicare alicui parti, cum t̄n̄ alij sibi
 foāre p̄bit tale dictamen, q̄o sequuntur
 sententias minus probabiles in alijs materijs
 licitis? R: ideo enim hoc n̄ p̄bit, q̄
 aliud ē ead̄ eē probabile, et aliud ē sententia eē
 probabile, qua dicit, licitum ē pronuntiare iudici
 sententia pro ead̄ minus probabili. hoc sententiam
 nullo modo ē probabilis, sed falsa et ab Ecclia
 damnata. Unde n̄ p̄bit adhiberi pro dictamine remo-
 to probabili, atq; ideo n̄ p̄bit ex ea deduci dictamen
 proximum moraliter certum, deberet ē talis iudex
 ita secum discurrere: qui sequitur sententia minus
probabile, licite agit, sed ego adjudicando ead̄
huic parti habenti pro se ratio minus probabile,
sequor sententia minus probabile, q̄o licite ago ad,
judicando huic parti ead̄. tali am̄ modo n̄ p̄bit secum
 discurrere; q̄ minor ē falsa et damnata ab Ecclia. q̄o.
 Quob̄ am̄ sententia hac: licitum ē pronuntiare iudici sententia
pro ead̄ minus probabili. falsa sit et merito dam-
 nata, inde patet, q̄ alias quivis ead̄ probabile pra-
 ferret probabiliori ex affectu amicitia, nobilitatis,
 potentia aut propria utilitatis, et si cent in manu
 iudicis opes et fortuna pauperu, proferunt inter tot
 ambiguitates, et interpretaciones juris, ubi n̄ facile
 contingeret, ut n̄ utraq; pars litigantiu haberet pro se
 opinioe aliqua probabile. Idem dicendum ē de

143.

144.

De Conscientia probabilis.

Medicis quoad medicinam probabilis, dum sit hinc certa, ta vel probabilior; nemo est dicit, sententia ista est probabile, qua asserit, licet sit uti medicina probabilis, si possit hinc certa. Quod est, si hoc est contra caritatem proximi, in eo contra justitiam ex ratione officij, et impliciti contractus.

Simili de causa est, licet probabile, suspensum sit, non est tamen, sed ferat, qua latet in summo, non tamen licet explorare seipsum, quod prudenter fundari potest, utrum non sit hoc, si charitas proximi aliud exigat.

145.

Quaerens 3. cum charitas proximi nos obliget ad non sequenda seipsum sententia probabilis, relicta probabilior, cur non est charitas aut religio vel reverentia erga Deum, pro nos obliget ad beneplacitum dnum, et propulsiandas Dei injurias modo probabilior et tutiore?

R. hoc ideo fieri, quod Deus non est capax altaris lucri vel damni, quod ut creatura hoc agat vel non agat, quod spectatis, sit sibi judicat formaliter honestum, vel inhonestum.

conspiciam, quemvis certo judicare potest, actio sua fore formaliter honesta, si hoc agat, quod omnibus spectatis judicat probabiliter esse honestum, donec probetur, dari reflexam legem tutiore se tractandi, sicut probatur, dari legem reflexam charitatis omittendi actio, ex qua grave damnum ipsi timetur, licet probabilis illud non sit accersendum ipsi.

146.

Quaerens 4. An in sacro tribunali liceat Confessario se conformare opinioni probabilis poenitentis, quamvis ipse credat eam esse falsam.

R. talis non est separatum licite hoc potest facere; in eo obligari ad danda poenitenti obligatio. Quod est, si poenitens est dicit, positus ad absolviendum, cum se opposit sententia sibi licita. ergo tenetur Confessarius eum absolvi.

147.

Quaerens 5. An liceat Confessario, seu alteri Viro

Disputatio. 4. Articulus. S. 4.

Docto respondere ex sententia aliorum, quod ipse reputat minus probabile sua, aut em falsam!

Q. affirmativè: imò saltem legi n. expedire videt, si vir doctus absolute affirmet aliquid obligari, qd illi probabili aliorum opinio excusat: sic e. ipsi periculo exponit facilis peccati, et occasione scandali vel perplexitatis, si deinde ad alijs contrariis cognoscat. Hinc tenet Suarez tom: 4. de religione lib. 1. cap. 4. ait: aperendum n. e. ptum mortale, nisi ubi ratio aut lex cogit. atqui nec ratio, nec lex cogit, qd ex probabili ratione Doctores negant dari legem. qd.

Quares. 6. qd censendum sit de casu illo, qui Roma novus Pontificum aliqui concesserunt facultatem, ut in Ethiopia et India episcopi consecrarentur ab uno solo episcopo? Qd dubitandi e, qd probabile e, qd jure dno, et ex institutione Iherosolimitani ordinis, requirantur spt tres Episcopi ad validam consecrationem alicujus Episcopi.

148.

Q. recte factum e. ad rationem additam dno, ex ipsa hac Pontificum facultate gressa in re tanti momenti, ex qua pendet publica salus Ecclesie, colligi, falsum e, qd ordinatio Episcopi facta ab uno Episcopo cum dispensatione papa sit probabiliter invalida. Unde sine dispensatione papa tm n. pot consecrari Episcopus ab uno Episcopo tm, secus si ad sit hac dispensatio.

Quares. 7. Idemne dicendum sit de advocato, qd antea quassito ratio dictum e de iudice?

149.

Q. negativè. Hic e. pt cuius casu probabiliter patrocinari, saltem si n. fiat certo, illud e. minus probabile. Qd e. qd utraq pars hbt jus

il libro...
del e. p...
probabile...
a p...
d. i...
ad prob...
del in d...
da p...
d. i...
Qd ad i...
probabile...
aba q...
prop...
e...
rig...
agel...
m...
ind...
p...
leg...
d...
at...
t...
l...
l...

De Conscientiâ probabili.

patrocinandi suas ratios in iudicio, et forte
iudex plus agnitatis agnoscat ex ea parte, qua
advocato minus probabilis videtur. Debet tamen
Clientelâ admonere periculi, ne sine certa vi-
ctoriâ opes consumat, neque desperatâ aut
iniquâ causâ debet suscipere, vel prolelare,
ut adversâ partem fatiget.

150. Quæres. 8. q. Dicendum sit ad hunc casum
Advocati. Cuius advocatus suscipit causâ
Titij, quâ putat minus esse probabilem, quâ
sit causâ Sempronij, qui contra Titium agit coram
iudice. Post aliquo vero tempore certo cognos-
cit, causâ Titij esse minus probabilem, et licet
non videat Causam Titij potest apparere
agere probabilis, quâ Sempronij, nihilominus
tamen pergit causâ Titij patrocinari. queritur,
an licite?

151. Q. Cuius probabilis illicite pergere patro-
cinando causâ. Ita Valenzia, Sylvester,
Alfonso Arriaga, L. Durckhaber, contra
Navarrum, Azor, Laym. Diana et plures
alios. Quod est. q. in presenti casu Cuius
directe est nihil, ut iudex injuste aliquid
decidat pro Titio libente certo minus ius, q.
nemo potest facere. 2. Advocatus in causâ san-
guinis et amissionis honorum non potest patrocinari
causâ minus probabilis contra eam, quâ certo co-
gnoscitur probabiliore, ut docet Martinezz et

Disputatio. 7. Articulus. 2. S. 1.

alij apud Diana, et hoc n̄ aliad ob caas, quod
 q̄ n̄ liceat eo igniti, ut iudex iniquè contra
 illud procedat, pro quo majora stant jura:
 gō cum hac rāo pro oi casu militet, n̄gm
 licet advocato contra probabiliora juris
 partis adverſe certò cognita pugnare! B. con.
 traria ſentia nec bono comi, nec ſaluti
 propria ipsorū advocatorū conſulit; q̄ ſi
 nutriendz lites, ſum quaſvis caas advocati
 ſuſcipiant, et proteſtarent, n̄gm ut ſibi
 videntz, probabilis rāo deſtituti. Tēde
 ſi proſurgati n̄ declarant clientibz ſuis
 caas adverſe partis eē certò probabiliore, ad
 q̄ ſi ex comi thlorū ſub ſito mortali te.
 nentz, ſed ſere ſp̄ victoria ſpondent, et ſpe
 inani deludunt.

Articulus. 2dus.

An ſaltem aliquando liceat ſequi ſenten.
 tiam probabilem ac minus tutā in alijs
 materijs, quando nimirum illa ſententia ē
 probabiliffima, vel ſaltd̄ aparet mani,
 feſte probabilior, quā ſententia
 oppoſita?

S. 1mus.

Statuuntur noſtra Concluſiones.

Inpoſterum n̄ amplius nobis fermo ē de rebz
 ſpectantibz ad Valore ſacramti, officij medici
 aut iudicis, aut conjunctis cum injuria propi.
 mi, ſed de alijs ad honeſtate præſe et li.
 centia actionis ſpectantibz. De quibz promde

152.

De Conscientia probabili.

153. Dico. 3. licet aliquando sequi sententia^s pro-
babilis, et n^o moraliter certa, saltem tunc, q^o
illa a^oparet operanti probabilissima. Ita conis.
Probabz. i. Alexander VIII. hanc proposi^o
damnavit: n^o licet sequi opinio^{es} vel inter pro-
babiles probabilissima. q^o vera est nostra con-
clusio, qua^m dicit, licere saltem aliq^o sequi sententia^m
probabilis, et n^o moraliter certa, q^oo scilicet illa
a^oparet operanti probabilissima; licet sit minus
tuta, cum est s^uper liceat sequi opinio^{es} tutio-
rem est improbableis, utiq^o definire noluit ponti-
fex licere sequi inter probabiles probabilissima,
si illa fuerit tutior.

154. Probabz. 2. ratio, q^o ex una parte difficilimum,
et spectata imbecillitate hui^{us} ingenij sequi im-
possibile est certo assequi veritate^m circa honeste^m
actionis; et ex altera parte est omⁿi intolerabile,
si quis in praei^o jubeat^{ur} sequi rigidissimas sententias,
licet n^o sint omⁿi^o improbabiles. q^o n^o est presumen-
dum dari tale^m lege^m, utpote qua^m potius notia est,
qua^m utilis.

S. 2^ous.

Statuitur altera conclusio de sententia
probabiliore.

155. Dico. 4. licet in operando sequi legem sitamen re-
motus sententia^m minus tuta^m certo probabilis proba-
bilitate est comparativa, q^oo illa operanti a^opa-
ret probabilior opposita tutiore, dummodo proba-
bilitas illa major n^o variet^{ur} circa valore^m termini,

Disputatio. 4. Articulus. 2. S. 2.

aut alias naas, priori articulo exceptas, sed in-
diate verset, circa honesta aut licentia actionis;
Probatur. 1. lex et obligatio naa commissum ab oibz
ignorata, et negata, et qua insuper potius no-
ceret, quam procedat, n. dat. Sed talis e. lex et
obligatio naa obligans sequi sententia per tutiora, li-
cet nung probabile e. commissum ab oibz ignorata et
negata, et qua insuper potius noceret, quam procedat.
go n. dat. Major e. certa. uti em minor quoad
prima et ead. partem. quoad ista parte pro-
bat, exinde, q. imponeret on. intolerabile et
moraliter impossibile. go potius obicit, quam procedat.
H. patet: sic e. teneremur sub pto mortali in-
diate post commissum p. tum vel elicere actum per-
fecta contritionis, vel on. confiteri. 2. unus-
quisq. pro singulis instantibus temporis graviter
peccaret, qui n. eliceret actum contritionis de primo
peccato, et mora interposita inter peccatum primum
et justificationem. 3. teneremur singulis diebz fe-
stis peccatorum nostrorum dolere excipitare. 4. de-
berem. in circumstantia peccati die festo commissi in
confessione explicare. 5. teneremur repetere
confessiones, imo et baptismum sub conditione subito
quovis dubio, aut metu de eorum invaliditate,
q. sententia talia asserentes sunt falsae probabiles et
tutiores. taceo innumera alia familia offer-
vatu difficilissima.

Probatur. 2. ab auctoritate summorum pontifi-
cum; nam isti dispensarunt saepius in voto ple-
ni castitatis, et in matrimonio rato n. consum-
mato, secuti sententia nung tuta contra valde con-

94

156.

157.

De Conscientia probabilis.

et probabilis sententia plurimorum apud Sanct.
de matrim. cap. 2. disp. 4. qui docent, id est
cedere potestatem papa. quod vel damnandi
sunt pontifices, vel licitum est usus opinionis
minus tuta.

158. Probatur. 3. quod alias non liceret sequi doctrinas
probabilissimas sapientium v. g. S. Thome si
alii dissentiant, imo si vel unus reclamet, ut
vult Baronius, aut quod ille S. Thome per do-
cuisset vel sententias certas vel tutiores, ad
verum S. de Maria de opinione probabilis in
seculo catholico ipsi exhibet opinionum minus
tutarum.

159. Probatur. 4. Quod sententia probabilior et minus tu-
ta antea explicata potest mihi facere dictamen
ultimum moraliter certum. quod potest illi licite
sequi legem dictamen remotum. H. probatur. Dubitans,
utrum mihi liceat sequi sententiam minus tuta,
et probabilior, potest ita mecum discurrere:
qui prudenter agit, non peccat, saltem formaliter.
sed ego sequendo hic et nunc sententiam minus tu-
tam et probabilior mihi prudenter ago. quod
non peccat saltem formaliter. Minus probatur. ille pru-
denter agit, qui sequitur consensum ferme san-
ctorum Ecclesie opinionem, et consensum primum et
sensum fidelium. Sed ego hoc facio, sequendo sen-
tentiam probabilior et minus tuta. quod pru-
denter ago, non obstantibus 42. argumentis fa-
gnani. Item potest talis ita secum discurrere,
re: licet mihi hic et nunc facere, quodquid

Disputatio. 4. Articulus. 2. S. 2.

oibz rite consideratis prudentius judico, mihi
esse licitum, quam judicare poim esse illicitum. Sed
ego oibz rite consideratis prudentis judico, hanc
actionem oibz esse licitam, quam judicare poim, eam
esse illicitam. qd licitum e mihi hic et nunc
eam ponere.

In hoc igitur syllogismo conclusio, qua e dicta, i 66.
men ultimum et practicum, e moraliter certa,
et exclusiva ois fidei. qd pon ex sententia
minus tuta, si illa mihi appareat probilior,
opposita tutiore, mihi fore dictamen ul,
simul moraliter certum ^{antecedens} patet, q major
et minor facti syllogismi e moraliter certa et
exclusiva ois actualis fidei. qd em con-
clusio, qua e dictamen ultimum et practicum,
mea actiois.

Quod am minor facti syllogismi sit moraliter
certa, em patet, illa e actiois prudentius
i 67.
judico oibz esse licita, qua semper iudicata
fuit, et emnum iudicatur a consensu anti-
quorum et modernorum doctorum sententia esse li-
cita potius, quam illicita. rdo. illud ju-
dico prudentius esse licitum, qd ois ois fideles
paucissimis exceptis, in suis dictis et factis
supponunt esse licitum, atqz in praxi em indu-
bitato sequuntur. atqui haec actio a consensu
antiquorum et modernorum sententia fir iudicata
fuit, et emnum iudicatur esse licita, eamqz
ois fideles supponunt, et practice sequuntur. qd pru-
dentius judico, illa oibz esse licitam.

S. 3^{tius}.

Solvuntur Objectiones.

162.

Ob. 1. qui n̄ sequitur tutiora, se exponit periculo peccandi. q̄ n̄ licet sequi minus tuta.

R. D. A. peccandi materialiter. C. H. formaliter.

N. A. u. Deus à nobis plus n̄ exigit, quam ut faciamus, q̄ optima fide, et cum prudentis iudicio iudicamus, Deum à nobis exigere.

Deinde ex rationabili cāa licet se exponere periculo peccati em̄ formalis, modo quis habeat prudentis spem illud evitandi. q̄ multo magis licet se periculo peccati materialis exponere tunc, q̄o majus adest fundamentum in- et extrinsecum, nil subest malis materialis.

163.

Ob. 2. ex Sagnano: regula operandi debet esse iudicium firmum et certum, sed nulla opinio em̄ probabilior est tale iudicium. q̄ n̄ potest esse regula operandi, et consequenter n̄ potest sequi sententia probabilior et minus tuta.

R. D. Majoris. regula propria et practica. C. Maj: remota em̄ et speculativa. N. Maj: u. et concepta minore. D. q̄s. q̄ nulla opinio em̄ probabilior potest esse regula propria, seu dictamen proprium et practicum, immediate procedens operatio.

C. q̄s. n̄ potest esse regula seu dictamen remotum. N. q̄s. Sic em̄ diligendum est illud Eccli: 37. ante oia opera tua verbum verap precedat te. id est, q̄m dictamen proprium.

quod em de alijs similibz textibz scriptura,
Patru et Juris sacri dicendum est.

Ob. 3. Christus ait in Evangelio: ego sum
Veritas, et n̄ ait: ego sum probabilitas.

167.

gō operantes sola veritas. et n̄ probabili-
tas excusat. 2. in proverbis Sicily: est
via, qua videt hōi recta, et novissima illiq
ducunt ad vberitū. hac via am̄ n̄ j̄t ee
alia, quā probabilis. 3. arcta ē via,
qua ducit ad vita. gō licet via hac difficultis
sit, n̄ ideo excusat.

4. S. Thom: quodli-
ceto 3. in his, inquit, qua ad bonos mores
pertinent, nullq excusat, si sequat erro-
nea opinioe alicujus magistri. 5. S. Au-

gustinus inter tria homū gea detestanda ponit
unū opinantiū. gō n̄ licet sequi opinioe em̄
probabiliorē. Ita Pannichig cum suis
Janfenistis, ex quibz alij hac argūta desum-

serunt.

Q. ferme aēs hos textus, licet in longi alio
sensu dicti sint, proē tñ hic illiq de dicta
mine ultims, n̄ verò de remoto, de quo solo
hic agim. Interim tñ j̄t em̄ ubiqz conu-

165.

cedi antecedens. et negari consequentia.

Ad primū dico, Christus em̄ n̄ dixisse:
ego sum ignorantia invincibilis. gō nec

ignorantia invincibilis nec error excusat
a peccato. Ad r̄dum Q. per viam illā

De Conscientia probabilis.

Illigē viam mundi et voluptatum. Ad 3^{ium} dico, via salutis suam esse definitam aeternitatem et aperi-ritatem, in qua non quibet obligatio sequendi tutiora, utpote qua ab omni ferme ignorat et prudenter ne-gat, qua insuper superare videt quoniam fragilitatis hinc, et est nona quilibet potius, quam praecipit. Lex est, ut ait Balavicus, per quam jubemur facere optima, et pessima, ac perpetua causa peccati.

Ad 4um: pergant legere, et invenient, de qua opinio dicat P. Doctor, sic est ait: qui ergo assentit opinioni alicujus Magistri contra manifestum scrip-turae testimonium, non potest excusari. Ultimo de-rius S. Augustinus detestatur sententiam opinantium Manichaeorum, qui se arbitrabantur scire, quod respiciant.

168.

Ob. ultimo: non est explicabile, quomodo ex dicta-minis remoto probabilis potest deduci dictamen propi-um certum. ergo. A. probat, quod conclusio non potest esse cer-tior, quam praemissa. ergo. P. D. H. non est ex-plicabile, quomodo ex dictamine remoto probabilis, constituyente aliquem syllogismum formalem huiusmodi praemissa formali, potest immediate deduci conclusio seu dictamen moraliter certum. C. quomodo ex dictamine remoto probabilis huiusmodi ex praemissa objectiva so-lum alicujus syllogismi objectivi potest deduci con-clusio certa, seu dictamen certum. A. H. C.

167.

Nota, ne de opinione aliqua tam probabilis, huiusmodi de objecto reflexe cognito potest affirmare aliquid moraliter certum vel omnino evidens. v. g. quod opinio illa sit probabilis, aut prudens propositio, vel quod existat. Sed de hac propositioe probabilis solum: nunc est per-

non affirmare, quod potest prudenter credi, nunc se pacem.
 atque adeo si dico: qui rite omnibus consideratis proba-
 bilis iudicat, nunc se pacem, prudenter dicit, nunc
 se pacem: sed ego rite omnibus consideratis prudenter
 iudico, nunc se pacem: ergo prudenter dico, nunc se
 pacem. In quo syllogismo videtur non esse promissa formaliter
 tunc propositio probabilis: nunc est propositio, sed est tamen
 objectiva, hoc est, est tamen obiectum aliquod, de quo re-
 flexe affirmatur, in minore, quod prudenter iudicat, illa
 est vera, atque se pacem: quae minor est moraliter
 certa et prudens, sicut haec est moraliter certa,
 aut potius omnino evidens propositio, quae dico: nunc est
 propositio probabilis et affirmativa. et ideo
 est conclusio est moraliter certa.

Si res se habet in nostro casu; si est dico: quid,
 quid omnibus spectatis prudenter iudico, omnibus licere,
 illud mihi licet: sed spectatis omnibus prudenter iudico,
 omnibus licere pingere die festo: ergo pingere die festo
 mihi licet. In quo syllogismo maior est moraliter
 certa, minor quoque est moraliter certa, quamvis
 habeat pro obiecto reflexo dictamen remotum solum
 probabile, quod nimirum omnibus liceat pingere die festo,
 de quo reflexe affirmatur et dicit: ego spectatis
 omnibus iudico, licere omnibus pingere die festo. Con-
 clusio deinde est moraliter certa duabus pra-
 missis formalibus immediate inferitur est moraliter
 certa, quae est dictamen proximum operationis.

Articulus. 3. ius.

Utrum Voluntas possit eligere sententiam
 minus tutam in occursum tutioris
 aequae probabilis?

168.

S. I. mus.

Statuitur nostra Conclusio.

169.

Sico. 5. si voluntas in operando eligere sententiam minus tutam in occursum futurius aequo probabilis, si tamen haec sit certior et comparative probabilis de honestate et licentia alicujus actionis. Ita consensu auctorum postea citatorum. et hoc est celebris illa sententia, qua comiter benigna dicitur: opposita vero rigida vocatur. Quonia autem in sententiis praesertim illis, quae ad jus naturale pertinent, et innumeras huiusmodi actiones respiciunt, plurimum valet auctoritas, ideo aliquos tantum auctores referam; tot est illorum sunt pro sententia benigna, ut Terentius 150. impressos numeret, Sarasa vero 159. recenscat, Semoia vero in selectis questionibus tract. i. quest. 6. integrum S. impleat cathalogo tum Thomistarum, tum aliorum doctorum. Id ipsum facit Becang citans Episcopos et Sorbonistas oes, qui per 100. ferme annos hac de re usque ad annum 1659. antea sententiam suam tenuerunt. Gobath quoque in Lycopio suo de iudicio iudicium, affirmat, totum mundum procedere in sententiam minus tutam et probabilioris, sed secundum minus tutam, minusque probabilem.

170.

Os autem inter doctores impressos citantur ab Esparza ex schola S. Thoma sequentes: nimirum Medina, Bannez, Dyacog Alvarez, Ledesma, Candidus, Tassia, Terra, Casan, Dominicus Soto, Lopez, Victoria, Joannes a S. Thoma, Zúnel et alij.

Pro nostra societate am sunt: Suarez, Vassquez,
 Thomas Sanchez, Lessig, Valenzia, Toletus, Prior,
 Sa, Salas, Granada, Becanus, Tannerus, Escobar,
 Henriquez, Reginaldus, Coninch, Oviedo, Arria-
 ga, Fagundes, Caymann, dicastillo, Turriano,
 Galag, Prepsberg, Sabij, Tamburing, de Rhodes,
 Orbeckin, Cardenas, Mondo, Gabath, Terily,
 Haunodg, Jlung. C. Et alijs eandem sententia
 suentibus Mastrijs et Pontij celebres Notista,
 Rodriguez, Besanzius, et alij quamplurimi con-
 tra Julium, Vincenzium, Baronium, Gonet, Comi-
 solus, Philalethum, Elizalde, qui per anagramma
 vocat se cella Dei, Fagnanum, Grenau, Marinarium
 et Kunichium, quibus in ista prisa accesserunt P.
 Tyrus Gonzalez, Agidius, Estrix, munita, et
 Taberna.

Probatz nunc nostra et sanctorum auctorum conclusio
 primo. In questione juris naturalis, versante circa
 principium aliquid velle practicum, et ad innumeros et
 quotidianos casus particulares se extendens, illa sententia
 ex duabus oppositis est certior et indubitata preferenda,
 qua tenet a plerisque gravissimis et doctissimis aucto-
 ribus, quastioe hanc ex instituto examinantibus, nisi
 altera nitatur rationibus efficacissimis, et vis non eviden-
 tibus. Ita talis est nostra benigna sententia, quod major est
 certa, hoc ipso est, quod sapientissimi plerisque post di-
 ligentissimum examen ex instituto susceptum non agnoscent
 tale obligacione rigida, censenda est hoc non dari.
 Deinde auctoritas sapientium plurimum valet in rebus
 juris naturalis, quod hoc jus digito Dei inscriptum est in cordibus

171.

De Conscientia probabili.

nostris, juxta illud scripturae: Signatus est super nos
lumen vultus tui Domine. quod cum plurimi sapien-
tes hanc obligatorem rigide non agnoscant esse post dile-
gentem inquisitionem, hoc ipso non est inscripta cordibus no-
stris. quod autem illa sit juris naturalis, et quidem
pertinens ad prima vel primis valde propinqua prin-
cipia juris naturalis, dum quaritur, an deest obligatio sequendi
in gravi spe tutiora, apud omnes certum est, cum ex illa
regulatur quotidiana hominum actio.

172. Confirmat. Leges juris naturalis aut esse dei vel homi-
ni dantes, et praesertim si versentur circa quotidianos
casus, sunt quasi vestigia regula morum, et sunt esse
tam occulta, ut solentur virorum sapientium post dili-
gentem summam achibita, examinandis et indagandi
passim subterfugiant: atqui lex et obligatio sequendi
spe tutiora inter sententias duas oppositas agere probiles
subterfugit solentur esse sapientium, et quidem post adhi-
bitam summam diligentiam. quod.

173. Probat. 2. argumto esse in rebus accomodato: si
existat lex, siue non, si non est sufficienter promulga-
ta hominibus, tunc non obligat: sed lex, quae passim a
sapientissimis et instituto eam examinantibus nega-
ta fuit et omnium negat, non est sufficienter promul-
gata. quod siue existat, siue non existat, non obligat.

174. Probat. 3. In dubiis melior est conditio possiden-
tis: sed cum est aequalis probabilitas in utraque
parte, ad summum est obligatio dubia. quod melior est
conditio possidentis.

175. Confirmat: homo possidet suam libertatem agendi

vel omittendi actus, donec ipsi sufficienter probet, illud esse preceptum vel prohibitum. Sed quamdiu lex est dubia, et qm invincibiliter, tandem ipsi non sufficienter hoc probat. qd possidet sua libertate agendi vel omittendi illud actus.

§. 2us.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. ubi non est major apparentia liciti, quam illiciti, non potest felicitas tendens sub ratione veri iuris dicare illud potius esse licitum, quam illicitum. atqui in concursu duarum sententiarum agens probabiliter non est major apparentia liciti vel illiciti. ergo non potest felicitas judicare unam potius esse licitam, quam illicitam.

176.

Respondeo. non potest felicitas judicare illud esse potius licitum, quam illicitum iudicio remoto et speculativo. Transeat major iudicio practico et proximo. ~~Nego~~ maiorem. licet est felicitas ponat, non potest judicare rem quamdam potius esse licitam, quam illicitam, potest tamen sibi super eam obiectivè et reflexè cognita formare dictamen reflexivum ac practicum, quo potest judicare illud sibi hic et nunc esse licitum, hoc quia, quod lex invincibiliter dubia non obligat.

Ob. 2. sententia agens probabiliter et minus certa nemo potest judicare absolute esse veram. ergo illa nemo potest sequi. Respondeo. 1. Transeat. Antecedens. D. qd. ergo illam nemo potest sequi quoniam iudicium practicum est ultimum. C. qd. remotum et speculativum. N. qd. Tandem potest subditè obedire

177.

De Conscientia probabili.

superiori praesipienti iuxta sententiam minus tutam; licet non appareat hoc absolute vera. 2. ut quis prudenter sumat medicinam, non est opus, ut absolute iudicet, eam esse profuturam. 3. ut gubernator prudenter laudat urbem, non requiritur, ut iudicet, hostes certo adventurum, sed sufficit, modo prudenter dubitare potest de adventu hostium.

178.

Q. 2. N. A. Quod est in quibus aliis Thomista non possunt absolute iudicare, omnes sententias S. Thoma esse veras. 2. potest scilicet prudenter actionis proximi interpretari in meliori parte, licet enim probabilius appareat, illas esse factas animo falso et malo. 3. potest voluntas inter duo bona aequalia eligere, quod vult, enim quod non apparet major delectabilitas in uno, quam in altero, sic enim stans ad binum potest eligere unam viam pro altera, licet non habeat majus motivum, quod enim scilicet hoc potest in ratione veri.

4. qui iudicat sententiam aliquam esse certam et comparative probabilem, hoc ipso enim iudicare potest, illam esse dignam prudenti assensu. quod potest eum dare.

Deinde hoc ipso, quod sciam, alijs prudentibus eam videri veram et probabilioram, potest enim iudicare, quod sit vera, licet mihi opposita videatur, quod probabilis, vel probabilior, cum quod fieri potest, ut verum sit, quod mihi et alijs non appareat verosimilius.

179.

Ob. 3. Dictamen practicum et proximum a nobis requisitum ad sequendam licitam sententiam minus tutam provenit tamen ex prudentia carnis et ex parte partis tutioris, ut repugnantis carni. quod tale dictamen non est honestum. Q. N. A. potest esse

Disputatio. 4. Articulus. 3. §. 2.

Voluntas habere honestissimas causas assentiendi
parti minus tuta e.g. q̄ reveret̄ auctoritatē gra-
vissimorum doctorum, eam sententiā propugnantiū,
q̄ utilis ad promovendam salutē propin-
q̄ sententia rigida nimis difficilis illi foret, deniq̄
q̄ servit ad propria conscientia libertatē, qua
n̄ ē noxia libertas carnis, sed caut̄ et moderat̄
amor sui, qui n̄ auget obligatōes sine necessitate.
Ob. 4. In jure Canonico Capitulo Juvenis de
sponsalibz, capitulo significasti, et capitulo
audientiā de homicidio, uti em̄ in Sanctis
Patribz sagissimē dicit̄: In dubio tutius ē se
quendum, nominatim vero in dicit̄ in casu homi-
cidij dubij nimirū, q̄ sacerdos in dubio, an oc-
ciderit hominē, sit habendus pro irregulari, et ne
videat̄ statim novum jus, addit̄ rāo conis, et ita ex
jure naturali: q̄ in dubiis debemz eligere semitā
tutiorē. q̄ debemz tutiora sequi.

180.

R. C. H. D. ḡs. q̄ debemz tutiora sequi
in casibz quibzdam particularibz in jure
clare expressis et exceptis, qualis ē casus
homicidij dubij in peccato irregularitatis.
C. ḡs. in alijs em̄ casibz à nullo jure ex-
pressis et exceptis. N. ḡs. Ita Respondet
Sanchez, Reginaldus, Filliuccius, Bonnacina.
Quod am̄ casus homicidij dubij sit exceptus
in jure, eam̄ deit̄ specialis inconvenientia,
qua fieret, si is, qui de patrato homicidio em̄
tm̄ dubij ē, sustineret personā Christi et
assisteret sacris. Ad rāoē additam dicit̄,

181.

De Conscientia probabilis.

neutiquam à jure naturali præceptum est sequi Vni-
versaliter sententiam tutiorem. Unde principium illud:
In dubijs debemus sequi tutiorem sententiam, intelligendum est
unicè de casibus quibusdam particularibus clare in
jure expressis, quod nimirum ob certas causas alius
præcipit vel dispoñit iuris, vel præceptum superioris,
vel si vtriusque intelligendum est, tunc dico cum Becano
tract: i. cap. 4. quæst. 9. num. 4. et alijs, sequendam
esse in dubijs sententiam tutiorem tunc, quando dubium est
practicum.

182.

Reburrari sit argumentum, quod aliam sequeretur, neque
licitum esse sequi sententiam probabilem et minus tutam,
quod tamen ab Ecclesia est damnatum. Deinde notari
debet, ratio legis non est lege, ut patet sapienter ex Con-
cilijs, notatim vero ex illo, quod Ecclesia approbavit
sententiam Episcopi alicujus, quod fuit angeli pons de ringi;
quod non omnino omni corporis sunt expertes. quod enim hæc ratio
addita sacro irregularitatis de homicidio dubio
non est lex. Ultimo denique leges dubie
iuris et scripturæ desunt applicari per alios cla-
riores: clarissimos autem habemus, quod non debet obligatio
vtriusque sequendi sententiam tutiorem, sicuti sunt iuris
scripturæ: omnia sunt restringenda: favores ampliandi.
In dubio melior est sententia præcedentis.

183.

Ob. 5. Axioma illud: In dubio melior est conditio
præcedentis, solum habet locum in materia factiva. quod non potest
allegari in alijs materijs. Quia cum Suarez et ceteri
sententia Recentiorum. N. A. nihil est in usitatum,

quam ut in materia obedientia nihil fiat dubium
exceptis subiecti contra superiore constitutum in
proportione sua potestatis. In materia religionis ab-
solvatur aliquis ab onere implendi votum subium, in
materia fidelitatis negetur, obligari aliquem dubio pro-
niso. C.

Ob. 6. Lex amicitia exigit, ut am abstinemus
ab iis, in quibus dubitamus, ne Deus amicus offendatur.
q. 2. debemus sequi tutiora. R. C. H. N. g. p. a.
et suppositum q. sequendo parte minus tutam dubitamus
vel potius prudenter dubitare, an offendatur Deus, vel
licet dubitamus in dictamine speculativo et remoto,
n. in potius dubitare in dictamine proprio et practico,
tamen e. firmiter nobis persuasum, licet em daretur
Lex prohibens, illa tamen nos n. obligari ob defectum
sufficientis promulgationis. q. 2.

184.

Ob. 7. eger n. prudenter eligeret medicinam minus tutam
relictam tutiore. q. 2. neq. nos prudenter eligimus partem
minus tutam pro salute anime. R. i. R. torques.
q. 2. debemus sibi elicere contritionem in Sacramento
Poenitentiae, debemus statim post peccatum agere poe-
nitentiam.

185.

R. 2. C. H. N. g. p. a. Disparitas
e. q. eligendo medicinam minus tutam exponimus peri-
culo nostram salutem corporalem: at vero eligendo
sentiam minus tutam n. exponimus periculo nostram
salutem spirituale, q. n. peccamus formaliter.

Quod am licite subinde potius, ac em teneamur
nos exponere periculo peccati materialis, certum e. et
patet inde, q. teneamur administrare Sacramenta

186.

De Conscientia probabili.

cum maa dubia, quando n̄ adē certa. Item q̄
tenemur adorare absolute sacrosanctā hostiā,
cum tñ nobis n̄ sit evidens, an sit verē consecra-
ta, vel an sacerdos consecrans sit valide baptizatus,
vel ordinatus, aut n̄ sit magus, atq; ita exponere
nos tenemur periculo Idololatriæ maa.

Articulus 4tus.

An liceat sequi sententia minis tuta, et simul
etiam minis probabile, relicta tutiore
et probabiliore?

S. Ius.

Statuitur nostra conclusio.

187. Dico: C. licitū ē ē duabz sententijs verē et
theologicē probabilibz, quarū una negat, altera
affirmat ep̄sentia legis invincibiliter dubia sequi
sententia minis probabile, minisq; tuta relicta
probabiliore ac tutiore. Ita tenent excepto
Sparza illi oēs auctores, quos pro benigna sen-
tentia precedente citavi, quibz addid. P. Plate-
lig plurimos alios, pietate, doctrina et dignita-
tibz Ecclīasticis illustres, inter quos sunt S. Leo
Magnus, S. Antonius, Paludanus, Malden,
Nicolaus Tudesus, Dydacq Alvarez, abely,
Bonnac: Barbosa, Ledesma, qui in tract.
de penitentia ait, hanc doctrinā ēē verissi-
mam, eamq; probari ex Vñsli om̄i usu.
188. His dignitate episcopali fulgentibz accedunt

Disputatio . 4. Articulus . 4. S. 1.

insuper plurimi alij ex quovis ordine Doctores,
 quos allegat P. Berhanus de Chamys in qua-
 stione facti, utrum Theologorum Societatis
 propria sit hac sententia, in qua questione teste
 P. Glatelio eruditissime demonstrat, hanc eadem
 sententiam benignam, uti et priore precedente arti-
 culo asserit, non esse Theologorum nostrae Societatis
 propriam, proinde tot illustribus istarum sententiarum
 defensoribus, et quibus non pauci illos docuerunt,
 primumque ubi Societatis Theologus de hac con-
 troversia quaedam scripsisset; imò ipsimet, qui in
 libris et cathedris rigida sententia ferventissime
 propugnant, in praei contrarium tenent, atque ideo
 ipso facto nostram approbant, ut ante aliquot
 annos ex ipsis aliqui hac de re studio interrogati
 responderunt, se in Confessionali gaudere, si
 benignam quandam sententiam habere possint: alij e contra
 qui in sacro tribunali putarunt practice se-
 quendam sibi sententiam rigidam, eas in conscientia
 angustias, scrupulos et perturbaciones conjecti sunt,
 ut ad audiendis Confessionibus perpetuo abstinere
 debuerint, et hoc ipsum de se factus est unus
 insignis auctor impressus ante paucos annos.
 Quibus omnibus patet, immerito à Jansenistis,
 ac em alij traduci et calumnijs obriui sententiam
 benignam, hujusmodi defensores per contemptum
 vocari casuistas, probabilistas, capitulum pro-
 cones, homunculos, qui probabilibus mendacijs
 putant deleri posse legem Dei. Inter quos

189.

Disputatio. 4. Articulus. 4. S. 1.

insuper plurimi alij ex quovis ordine Doctores,
 quos allegat P. Stephanus de Champe in qua-
 stione facti, ubi Theologorum Societatis
 propria sit haec sententia, in qua questione teste
 P. Platelio eruditissime demonstrat, hanc eadem
 sententiam benignam, ubi et priore procedente arti-
 culo assertam non esse Theologorum nostrae Societatis
 propriam, productis tot illustribus istarum sententiarum
 defensoribus, à quibus non pauci illos docuerunt,
 primumque ubi Societatis Theologus de hac con-
 troversia quaedam scripsisset; imò ipsimet, qui in
 libris et cathedris rigida sententia ferventissime
 propugnant, in praei contrarium tenent, atque ideo
 ipso facto nostram approbant, ut ante aliquot
 annos ex ijs aliqui hac de re studio interrogati
 responderunt, se in Confessionali gaudere, se
 benignam quandam sententiam habere, poind: alij contra
 qui in sacro tribunali putarunt practice se
 quandam sibi sententiam rigidam, eas in conscientia
 angustias, scrupulos et perturbaciones conjecti sunt,
 ut ad audiendis Confessionibus perpetuo abstinere
 debuerint, et hoc ipsum de se factus est unus
 insignis auctor impressus ante paucos annos.
 Quibus omnibus patet, immerito à Jansenistis,
 ac em alij traduci et calumnijs obrui sententiam
 benignam, hujusmodi defensores per contemptum
 vocari capuistas, probabilistas, capitatus pra-
 cones, homunculos, qui probabilibus mendacijs
 putant deleri posse legem Dei. Inter quos

189.

De Conscientia probabili.

Fagnanus ait, conscientia probabilissimum esse equum
Trojanum, ex quo inde procedunt opiniones falsa,
temeraria et scandalosa.

S. 2us.

Offertur sententia nostra probationes.

190.

Sententia moysi aserta et auctoritate stabilita
probari imprimis potest yedem argumentis, quibus arti-
culo priori antecedente probavimus. Interim
nunc probo eam in se: tenet subditus obedire
superiori praecipienti aliquid iuxta conscientiam minus tuta
minusque probata, licet subditus clare agnoscat, illud
probabile esse inhonestum: quod potest aliquis in obstante
majore probabilitate sua licite sequi conscientiam minus
tuta, et insuper sibi minus probata. H. habet
in manuali moralium Ludovici miranda, et
conspicua theologorum sententia tradit cum Suarez tom.
4. de religione tract. 10. lib. 4. cap. 15. cum
Vass. disput. 64. cap. 6. Cardena in chrysi,
dissertatione 16. Torouba, Perillo, Laymanns,
Glsung et alijs.

191.

Habet insuper in Canone quid culpatur, ubi
dicitur: militem recte tunc obedire principi
bellum praecipienti, quod id non est contra legem Dei
certum est, vel utrum sit, certum non est. Disputa
tenent Sancti Patres et aserta passim, inter
quos S. Bernardus, quidquid, inquit, vice Dei
praecipit homo, quod non sit nisi certum simpliciter
Deo, haud secus omnino accipiendum est, quia si Deus

Disputatio. 9. Articulus. 4. S. 2.

praecipiat. Et hujus ratio est, quod in dubio superiore inter et subditum praesumptio est pro superiore; et nisi ipsi in dubio obediendum esset, corrumpere ois disciplina inter hos, quibus est amore proprio peccatum fingere sibi potest aliqua sententia contra superiore.

Confirmatur. quod oibz licitum est amore obedientia, illud non est prohibendum a Deo. Sed operari juxta sententiam minus tutam et minus probabilem est oibz licitum amore obedientia, quod operari juxta sententiam minus tutam minusque probabilem non est prohibendum a Deo.

Negs dicas: hoc ipso, quod superior id praecipiat, fieri id magis probabile subdito, quam antea fuerat: contra est, quod, ut ait Vass., quod opinio praepositi aut alterius nostra contra sit, nihil refert, ut ides probabilior, quam propria censeri debeat, vel, ut ait B. Gluing, in arbore scientia, si hoc esset, tunc praepositi nullum amplius subditum sententia sua reprobante haberent.

Probat. r. illa lex non datur, vel si datur, non obligat, quia non est sufficienter promulgata. Sed lex sequenti inter duas sententias certo est comparative probabilior sit tutiore ac aqz vel magis probabile non datur, vel si datur, non est sufficienter promulgata. ergo non obligat. min: probat. illa lex non datur, vel non est sufficienter promulgata, qua prudenter negabilis est. Sed haec lex est q

192.

193.

194.

De Conscientiâ probabili.

prudenter negabilis. gò. min: probab: illa lex
è prudenter negabilis, qua à confissima thes.
logoru sentia rem ex instituto examinan,
tum p̄r negata fuit et etiamnum negatur,
cujus existentiâ em efficaciter suaderi n̄ pot,
et hæc si daret, positivè obicit, quâ procedet.
sed talis è hæc lex. gò prudenter negabilis è.

194.

Major è certa, ubi em minor quoad primu
membru, quoad 2dum veri probatur ex solu
tione objectionu, ac em positivè probabitur
postea evertendo præcipu fundamenta adverfa
riorum. Quoad 3tium inde patet, q, cum sapi
difficile sit, et ferme moraliter impossibile dif
cernere, quana ex opinioibz inter Doctores mul
tum controversis sit rejeta probabilior, obli
gatio hæc in oibz sequenti est ong intolerabile,
et innumeris anxietatibz et scrupulis obnoxia,
et licet per hæc legè minuerentz peccata ma
lia apud aliquos, apud alios tñ ob nimia ejusde
obligois difficultate augerentz peccata foalia,
et insuper notabiliter cresceret difficultas tam in
administrando, quâ suscipiendo Sacramto penitentiæ.

195.

Probabz. 3. nulla solida rase probari pot
obligao servandi leges ut quascunqz ut ut diffi
ciles, siue rejeta existant, siue n, modo proba
bilis appareat operanti, q existant, quantumvis
em oppositu illi appareat certi et comparative
probabile. atqui n̄ è hoibz imponenda tam
gravis obligao, qd nulla solida rase probari pot.

q̄. major probat, evertendo principum fundamentum
 adversariorum. si est aliqua ratio solida, tunc est
 hoc, q̄ si requireret ad quamcumq; sententiam pra-
 ctice sequendam, ut quis eam iudicio speculativo et
 directo iudicet esse veram absolute. Sed haec ratio
 nulla est. q̄. major est principum fundamentum ad
 verfariorum. minor probatur: q̄ ex hoc sequeret,
 q̄ neq; sequi posset sententiam minus tutam et
 aq̄ probabilem, imo etiam probabiliorem. Tenet
 quomodo adversarij iudicare possunt praedeterminatam
 phycam, aliisq; sententias similes esse veras abs-
 olute, licet tam improbeci, quam intempere sint
 minus probabiles? 3tio. nulla ratio requiritur,
 ut iudicio speculativo et remoto aliquis ju-
 dicet, illam sententiam esse absolute veram.
 q̄ falsa est minor. 4. probatur. modo ali-
 quis iudicio pratico et reflexo iudicare possit
 licitum esse hic et nunc operari, jam ho-
 neste et licite operari: sic est, ut guber-
 nator prudenter claudat urbem, nullo
 modo requiritur, ut iudicio speculativo
 directo ac remoto iudicet absolute verum esse,
 quod adventurus sit hostis, sed sufficit, modo pro-
 babiliter id iudicet, vel prudenter dubitet, aut
 timeat; tunc est iam sibi fore praesens iudicium
 propinquum practicum ac reflexum moraliter
 certum, dicendo v. g. quandocumq; vere ac cer-
to probabile est, adventurus esse hostem, de-
beo claudere portas: sed hoc mihi nunc vere

De Conscientia probabili.

ac certo probabile est. quod deo clau-
dere portas. atqui ideo in portas clau-
dendo prudenter agit. quod falsum est proci-
pium ad veriorum fundamentum, quod nimirum
aliquis sententiam minus probabilem ideo sequi
non potest, quod judicare non est judicium speculative
ac remoto, illa est absolute vera.

196. Probatur. 4. Sicut non potest glitely judicare
absolute verum esse, quod liceat v. g. pingere
die festo, ita enim non potest judicare, absolute
falsum esse, quod liceat pingere die festo. quod
hoc ipso licite et prudenter potest pingere
die festo, posito est, quod haec licentia sit ipsi
minus probabilis in judicio remoto, modo tamen
apareat adhuc vere et comparative pro-
babilis. H. est certum. quod probatur.
hoc ipso potest glitely per dictamen aliquo re-
flectum super hoc fuit dubium prudenter ju-
dicare, tale autem sibi hic et nunc esse
licite. quod hoc ipso potest sequi sententiam minus
tuta, minusque probabilem, licet non potest
prudenter judicare judicio speculative et
remoto, illa est absolute vera. H. pro-
batur. quodcumque aliquis rite obliqua perpen-
dit non prudenter judicat dari legem prohibito-
riam pictoria die festo exercenda, hoc ipso
talis lex prohibens non est ipsi sufficienter

De Conscientia probabilis.

ascendente Domino. qd opinio probabilior est re,
quæ operatio moraliter certa.

199.

Confirmatur. 2. quæ in Schola S. Thoma vel
subtilis Scoti sentit cum suis, adhuc prudenter
sentit, et dum spectat motum voluntatis v. g. lege
Ordinis aut decentiæ, quæ est in conformitate doctri-
na, em in qdæ moris, prudenter sentit. quis aut
dixerit, cuius Thomistarum aut Scotistarum oes
suas sententias videri probabiliores? qd qui sen-
tunt sententia em minus probabilis, prudenter sentit,
si modo illa sit verè et comparative probabilis,
quod semper requiritur.

200.

Probatur. 6. p. aliquis dare alteri consilium
iuxta sententia minus tuta, et sibi minus probabile,
et ille alter p. hanc sui consultoris sententia licite
et honestè sequi. qd em ipse ex consultore p. ad
sequi. qd probatur. i. negativè. qd nulla rei
hujus ræ dari p., nisi hæc qd (Cum adversarij
contendant) consultor n. p. judicare sententia illa
sua ee vera, et qd in judicio speculativo certo,
et exclusivo ois formidinis. hæc am ræ nulla è,
et probaret, qd negs sequi liceret sententia pro-
biliores minus tuta, qd negs hanc judicare p. om-
nem verè judicio exclusivo ois formidinis.

201.

A. verò prioris entymematis probatur. alij v. g.
Petrus, cui sententia minus tuta aparet probabilior,
licet, p. alteri iuxta eam consilium dare, ut
adversarij ipsi concedunt, qd em alij v. g. paulus
p. dare consilium, cui sententia talis aparet minus
probabilis. consequentia probatur: si Petrus

Disputatio. 7. Articulus. 4. S. 2.

confulenti dicere sit, ipsi p[ro]e licite hic et
nunc sequi sua sententia sibi probabilior, tunc
n[on] e[st] ratio, cur n[on] e[ss]et paulo eidem confulenti
dicere p[ro]e, ipsi hic et nunc licite sequi p[ro]e
sententia petri: atqui Petrus, cui illa sententia
minus tuta videtur probabilior, sit hoc dicere:
q[ui]a e[ss]et Paulus idem sit dicere confulenti; li-
cet Paulo videatur illa sententia minus probabi-
lis.

Neq[ue] dicas: Paulus in tali casu, licet dicere
p[ro]e, sententia minus tuta alijs viris doctis videri
probabilior et absolute vera, addere t[ame]n debere,
sibi illa videri minus probabile, et absolute falsa:
q[ui]a si dixerit, hoc ipso alteru[m] illu[m] debere sequi sen-
tentia tutiore, eo q[uo]d minus tuta n[on] amplius apa-
ritura sit ipsi verosimilior notabiliter opposita
tutiore. n[on] inquam, hoc dicas. alias e[ss]et se-
queretur, q[uo]d e[ss]et ille, cui sententia minus tuta
aparet notabiliter probabilior opposita tutio-
re, quamvis interroganti respondere p[ro]e, eandem
sententia minus tuta[m] sibi notabiliter videri
probabilior, et absolute e[ss]et vera, addere t[ame]n
deberet, opposita tutiore alijs viris doctis videri
magis probabile, et absolute vera, et si neq[ue]
ipse confiliu[m] dare p[ro]e, iuxta q[uo]d sententia minus
tuta sequi p[ro]e confulenti, q[uo]d t[ame]n conu[er]si p[ro]e ad-
versarij, et adversarij n[on] concedent.

202.

S. 3. tius.

Soluntur Objectiones.

De Conscientia probabili.

203. Ob. i. Sententia hęc nimium laxat conscientias,
et enervat vim legum. qđ n̄ ē admittenda. con-
sequentia in ea patet, qđ Matth. 7. intrare jubemur
per angustā portā, et ibidem spatiosa dicitur via,
quā ducit ad perditionē, cum qđ sententia benigna
monstrat viā spatiosā, rigida verō arctiorē, sequi
debemus rigidam. R. i. argūto probare,
qđ neq; liceat sequi sententiam minus tutā et pro-
babiliōrē, qđ em̄ hęc magis laxat conscientias,
quā opposita. Deinde Retorgeri p̄t ar-
gumentum. Sententia adversariorū nimis coar-
ctat conscientias, et redigit ad impossibilia, serupen-
dos et anxietates; cum tñ Juguē Christi dicat in
Evangelio sive, et onus leve. qđ.

204. R. 2. N. A. licet ē aliquantulum laxet, n̄
tñ plus equo laxat conscientias, nec enervat
vim legum; cum hęc n̄ obligent, si sint inveni-
biliter dubia, prudenter negabiles, et n̄ sufficien-
ter promulgata. Ceterum quinam effectus
primis Ecclesia temporib; facti sint in stricto
rigore, praesertim in administratione Sacramenti
Poenitentiae tunc usitato, dum nimirum gravissima
diuturna ac publica poenitentia imposita fuerunt
poenitentibus, fusē Describit b. Franklinus duo-
bus tomulis contra rigidiorū quorundam calum-
nias. Quodq; conijci p̄t ex hoc, qđ tom. 2. distut.
ii. subjicit his verbis: Cum anno 1095. Urbanus
Papa in Concilio Claramontano Sacrum celebrā in-
diceret ad recuperandā terrā sanctā, et ad illud

eventibus in praeiudicium proponeret integrali relaxatione
penitentiarum, alias pro peccatis exsolvendis.
rum, tantum hominum factus est concursus ad bellum,
ut urbes tota vacuarentur: Destituebantur, in-
quit, agri cultoribus, aedes habitatoribus, totis
migrabatur urbibus. De eodem quoque S.

Bernardus. epist. 249. sic hbt: Vacuabantur urbes
et castella, et poena iam non inveniunt, quem
apprehendant septem mulieres Virum unum.

fecerant hoc nimirum. Fideles ex impatientia
nimis rigoris et desperatione, qua tandem ab-
ire in militiam adacti sunt.

Ob. 2. si sententia minus probabilis sequi li-
ceret, tunc frustra laborarent theologi, dum
scientes dari opinionem probabilem faventem liber-
tati, tamen contendunt actionem aliquam, de cuius li-
centia certat, esse prohibitam. Sed hoc non potest dici.

205.

Q. N. majore labor est iste deserere,
ut melius constet de certitudine comparativa
sententiarum, et tandem fiant sententia certa,
vel omnia falsa declarentur.

Ob. 3. qui practice sequitur opinionem minus proba-
bilem, facit in eo probabiliter iudicat esse male
peccatum. Q. D. A. ita tamen,
ut simul in iudicet, probabiliter non esse peccatum
male, et certo falso non esse peccatum male.

206.

Q. A. ut hoc non simul iudicet. N. A. et gratia.

Ratio est, quod sic operans debet sibi formare dictamen
proximum reflexum, quo iudicat, hic et nunc in du-
bitio speculativo non esse prohibendum a Deo sic ope-
rari.

De Conscientia probabilis.

207.

Ob. 4. Sententia minus probabilis comparata ad, probabiliorē, et in presentia hujus personae suam probabilitatē, aut fallē ita operans cum ignorantia vincibili operat, ut pote quā potest fallē deponere. qđ n̄ licet ita operari.

R. N. H. quoad utrumq; membrū. Rāo prioris ē qđ per sententiā probabiliorē n̄ exercentur fundamenta sententia minus probabilis. Rāo posterioris ē, qđ taliter operans fuit, sententiā suā minus probabilē ē adhuc verē et comparativē probabilē, et alterā, licet magis probabilē, n̄ tñ ē certā, et forte moraliter fallē inhonestā potius, quā suā; praesertim cum multa sententia, ante aliqua tempora probabiliores, nunc certō fuit falsa, qualis ē illa, quae docebat solemnitate votorū ēē de cetera Religiois, unde n̄ operat, cum ignorantia vincibili, qui eam nec potest, nec debet deponere.

208.

Ob. 5. Cognitio moraliter et objective falsa n̄ potest ēē formaliter vera. qđ nec operatio moraliter inhonesta potest ēē formaliter honesta. Sed sequendo sententiā minus probabilē faciunt operatioē moraliter inhonestā. qđ ē formaliter inhonesta.

R. i. hoc argūm. probare, qđ negs probabiliorē rem sequi potest, qđ ē hac frequenter ē moraliter inhonesta. Item qđ operatio moraliter et inhonesta et ex errore invincibili facta, ēē formaliter inhonesta.

209.

R. 2. C. H. N. g. p. d. Subsumptum Concedo, et nego alteram consequentiam. Diffinitas ē, qđ veritas actūs essentialiter respicit et

partialiter constituitur per statum objecti ita se habentem, sicut actus enuntiat. icontra vero honestas formalis nec essentialiter respicit, nec partialiter constituitur per honestatem materialem et objectivam, sed pendet unica ex dictamina, cui substat, ut patet ex casu, quo quis alteri auferret alienum, putans eum suum.

Ob. 6. Viator imprudenter eligit viam minus tutam, et minus probabilem. qd em operans sententiam minus tutam et minus probabilem. 210.

R. 6. A. N. qd. Disparitas est, qd viator sibi non potest procurare certitudinem viae et salutis per dictamen reflexum et ultimum aliquod: ab vero operans id potest.

Ob. 7. ex P. Taberna, sententia contra patens. 211.

Juxta nos haereticus sua haeresim judicans probabilior, licet doctrinam catholicam judicaret probabilior, potest honeste in suo errore persistere. Sequela autem est damnata ab Innocentio XI. qd simile qd ait citatus Auctor sequi in Pilato Christum damnante ad mortem, eum scilicet non peccasse, qd sequi potuisset sententiam Pontificum et populi Hebraei, quos utique judicare potuit saltem minus probabiliter eos habuisse causam justam Christum morti tradendi.

R. ad primam N. majorem. Ratio est, qd magnus est discrimen inter probabilitatem haereticorum, et probabilitatem Catholicorum, de qua hic loquimur, nam haec nostra includit ignorantiam, 212.

De Conscientia probabili.

et incertitudinē invincibilem, qua vinci nō potest, sicut enim post diuturnas disputaciones: e contra verō hereticorum probabilitas includit ignorantiam vinci-
bilem, q̄ potest et debent majore diligentia adhi-
bere, ut perveniant ad certitudinē, ad quā certifi-
catis pervenient, si animo sincero prestent eam
diligentiā inquirendi certitudinē, et ideo, sicut
ab ignorantia invincibili ad vincibilem nulla ē
argumentatio, ita neq; ab una probabilitate
ad aliam.

213.

Quod attinet ad Pilatū, nego, cum probabili-
ter judicare potuisse de Justitia Crucifixionis
Christi, sciebat ē, ut ait scriptura, q̄ per in-
vidiam tradiderunt eum, et ideo lavit manus.
Item dicendum ē de Judais tradentib; eum, qui
ex signis manifeste videre poterant, eum ē
Christum, ut testatus ē ipse Dominus: si ea signa
fecissem, que nemo alius fecit, peccatum
haberent. et ideo terribiles illa maledictio-
nes in populum hebreū latae sunt, qua in
psalms 108. et alibi continentur: c: g: in me-
moria redeat iniquitas Patris ejus, in confre-
ctu Domini, et peccatum Matris ejus (id ē
Synagoga) n̄ deleatur.

214.

Ob: 8. Sequeret; q̄ si aliquis accepisset re-
sponsū ab uno theologo sibi minus gratū,
pōt consulere aliū, et si neq; ab hoc refer-
ret faventē sententiā, pōt adire tertium et
quartum. hoc ē absurdum. q̄.

Q. C. majore. D. minorem. Sed hoc est absurdum,
P. interrogans non servet conditiones necessarias. C.
minorem. si eas servet, hoc est, si non agat mala
fide, neque studio adeat haec notorie indoctus.

N. minore et ipsa. Quod responsum est, quod talis
utique neque licitus ad finem licitum, ut scilicet tandem
acquirat sententiam sibi faventem in re licita, go.

Ob. 9. sequeret, quod aliquis potest horologium
fallax, et indicans tunc horam undecimam, quod
jam est duodecima. hoc non potest dici. go.

215.

Q. D. majore. sequeret, quod aliquis potest sequi ho-
rologium fallax, de quo in hoc et nunc verè et
comparative probabile est, quod non fallat. C. majore.
de quo hoc non est verè et comparative probabile.

N. majorem. Sententia autem verè et comparative
probabilis est similis horologio, de quo est verè
et comparative probabile est, quod non fallat, vel si
recipere falleret, tunc error foret inculpabilis, nec
peccaminosus, nisi naturaliter. Tunc sequeret
ex hoc, quod neque probabilior sequi liceret sen-
tentiam, quod est haec falleret.

Ob. 10. go est liceret sequi sententias temerarias,
et scandalosas. Hoc non potest dici. go. Q. Nego
Platum. Sententia est verè et comparative proba-
bilis non est scandalosa nec temeraria, sed potest
temerarius est, gravium virorum sententiam
dicere temeraria.

216.

Ob. 11. In concursu duarum opinionum probabilium
quibus facere tenetur, quod est in se ipsis ad asse-
quendam veritatem: Sed qui sequitur minus probabile,
hoc non facit. go. Q. D. majorem. ad assequendam

217.

De Conscientia probabilis.

Veritatem dictaminis proximi. C. majorem. re-
moti. N. majorem.

218.

Ob: 12. vis ille foaliter peccat, qui transgreditur
legem reipsa existentem, nisi illum excuset ignorantia
invincibilis, sed talis, qui sequitur probabilem relicta
probabiliorum, scilicet transgreditur legem reipsa existen-
tem, et ipsum non excuset ignorantia invincibilis.
gō.

Q. D. majorem. nisi illum excuset
ignorantia invincibilis, hoc est, omnimoda infirmitas
legis. N. majorem. hoc est invincibilis carentia
cognitionis sufficientis ad servandam legem, qua
datur. C. majorem.

219.

Ob: 13. Sententia haec repugnat auctoritati S.
Thomae. gō. Q. N. H. ut est bene ostendit li-
ber auctoris Anonimi, recentissimi in lucem editus,
et totius Galiae applausu receptus, cui titulus est:
Littera ad P. Patrem Alexandrum Dominicanum,
in quibus doctrina Thomistarum cum doctrina alio-
rum Theologorum comparatur, praesertim super
probabilitate opinionum et auxiliis divinae gratiae;
S. Thomas nequaquam est huic doctrina contrarius,
ipse est, ut ibi folio 59. habetur, quaestionem hanc
de probabilitate non examinare instituit, ut prope
qua primum postea, certa quadam occasione data,
in disputatione venit, si autem subinde septem habet:
ubi tradere videtur in dubio tutius esse sequendum,
semper loquitur de dubio practico, non speculativo.

220.

Fit hoc clarum inde, si praecipui interpretes et
sectatores S. Thomae nobiscum sentiunt, inter
quos in dicto libello exprimentur est Thomistis
Alvarez, Bannez, Gopez et alij, qui omnes acriter,

Disputatio. 5. Articulus. i. S. i.

et certantibus animis studiosq; causam probabilitatis hujus amplexi sunt. et his utiq; notifi-
mus fuerit S. Thomas; imò Capitulum ge-
nerale Ordinis S. Dominici Commentarios Joan-
nis Florentini Baptista acerrimi sententia
nostra Patroni n̄ solum approbavit, sed em̄, ut
eocerent, foali precepto imperavit.

Disputatio 5ta.

De libertate actuum humanorum.

Articulus 1mus.

Quaeritur, et qualis libertas requiratur ad
actum moraliter honestum, vel
inhonestum?

S. 1mus.

Statuitur nostra Conclusio.

Sciendum ab initio libertatem dividi in liber-
tatem à coactione, et libertatem à necessitate,
seu indifferentia. prior è, quâ hâbit beati in celo,
cum amant Deum, dicunturq; facultas operandi juxta
appetitû elicited sine violentia extempore illata.
Altera verò è facultas operandi, qua positis oib; ad
agendû prerequisite p̄t voluntas tñ agere vel n̄
agere, et superaddit voluntati indifferenti ad
agendum vel n̄ agendum. Subdividi solet in
libertate contradictionis, vi cujus n̄t p̄t voluntas
agere vel n̄ agere, et in libertate contrarietatis,
qua è facultas ad ponendos actus contrarios, amo-
nem scilicet, vel odium.

Sico. i. ad actum honestû vel inhonestum moraliter, 222.

De Libertate.

et meritorium vel demeritorium in sufficiat libertas à coactione, sed requiritur libertas indiffrantia. Conclusio est definita à Innocentio X. contra Jansenium, cujus propositio contrarium asserens damnata est, qua dicebat: Ad merendum vel demerendum in statu nra lapsa non requiritur in hoc libertas indiffrantia, sed sufficiat libertas à coactione.

223. Probatur Conclusio primò. q. nisi hoc daretur, nihil proficerent nobis præcepta, exhortationes, et correctiones, nihil poena et premia; ad quod enim exstimulareremur ad agendum bonum, si illud non possemus liberè agere?

224. Probatur. 2. Evertendo præcipua hæreticorum arguta et fundamenta: scilicet ratio negandi hominibus libertatè indiffrantem, est hæc, q. Deus per scientiã visionis jam à æternis prævidet actiones nostras venturas. Sed hæc ratio non tollit libertatè. q. minor probatur: q. alias frustra consulere[m] medicos, et advocatos: frustra in curijs deliberare[m] de statu publico, et administratione urbium, cum effectus eventuros Deus apud prævidet à æternis, quã nostras actiones futuras. q. Pluribus hoc refutatur alibi in tractatu de Deo et scientiã Visionis.

225. Alia ratio negandi libertatè indiffrantem desumunt insuper hæretici ex ito S. Pauli ad Rom. 2. non quod volo bonum, hoc ago, sed q. odi malum illud facio. sed neq. hoc alij probat, cum S. Paulus ibi loquat manifestè de concupiscentia antecedente, et alligante ad malum, cui ex fragilitate hãc sapere sue, cumbing: uti legenti totã epistolã aliõsq. scriptur. Apostoli clarum fit.

Confirmatur: S. Paulus fortissimè nos exhortat, ad malum fugiendum, n̄ obstante, q̄ plerumq̄, hoies à concupiscentia attractos in partem contrariam, sapè peccare. q̄ manifestè agnovit, hoim p̄e t̄i agere bonum et fugere malum em in sensu composito cum concupiscentia.

S. 2us.

An libertas indifferentia debeat ē perfectissima, aut sufficiat plena et perfecta ad boni vel mali agendum?

Libertas nostra agendi subinde ē perfectissima, 226.

subinde vero t̄i plena et perfecta, subinde em t̄i semiplena et imperfecta. perfectissima ē, quando illicitus penetrat oēs circumstantias obiectum comitantes. Perfecta ē, q̄o q̄dm illic representat voluntati boni vel mali objectiva, id ē conformitate vel deformitate objecti cum lege aut recta ratione, n̄ t̄i penetrat oēs circumstantias. Imperfecta ē, q̄o levi ter solus representat boni vel mali objecti.

Dico. 2. ad actum moraliter honestum vel inonestum n̄ requiritur libertas perfectissima, sed sufficit perfecta et plena. Ita teste B. Gornaz oēs theologi. Probatur i. libertas plena et perfecta sufficit, ut actus aliquis elicitus agenti libero imputetur absolute ad laudem et vituperium. q̄ sufficit ad actum meritorium vel demeritorium. Et probatur: laus et vituperium ac obligatio qua oriuntur ex voto, juramento et contractibus,

227.

De libertate.

imputantur agenti suo. Sed in eis regulariter
solum datur libertas perfecta; rari vero per-
fectissima. go.

228. Probatur. 2. si non sufficeret libertas perfecta,
ferè nam haec producerent atque honestos et
meritorios, cum libertas perfectissima rari eis
contingat. go. Probatur. 3. ad com-
mittendum peccatum mortale sufficit libertas
perfecta representans voluntati malum grave
peccati. go. ad actum inhonestum sufficit perfecta
libertas. go. em ad actum honestum.

S. 3us.

An em sufficiat semi plena
libertas?

229. Dico. 3. ad actum moraliter honestum vel inho-
nestum lethaliter peccaminosum vel imputabi-
le ad gloriam essentiali suam de condigno suam de
congruo non sufficit semi plena libertas, sed requi-
ritur plena et perfecta. Probatur. 1. de
actu moraliter inhoneste et lethaliter pec-
caminoso, cui nullo modo representatur malum,
ille nullo modo peccat; sic qui occidit hominem, pu-
tantur invincibiliter esse fera, nullo modo peccat, quia
nullo modo ipsi representatur malum in hoc actu.
go. cui leviter tantum representatur malum, is le-
viter tantum peccat. atqui per semi plenam libertatem
representatur leviter solum nobis malum, uti patet,
sed eo definitione libertatis imperfecta et semi plena.
go. leviter em per eam solum peccamus.

Confirmatur: qui proicit gemmas alteris in flumen, putans invincibiliter eam esse vitruum b. crucigeris estimandum, leviter in peccat, atq; ad restitutionem b. crucigerorum tm est obligatus, ut in tractatu de Justitia commissum dicitur. qd, Veliter loquendo tanta est malitia, quanta est cognitio malis. qd si levis aparet malitia, leve inde peccatum nascitur.

230.

Probat. 2. De actu moraliter honesto, atq; malus, ut ante diximus, cum semiplena libertate elicitus nec est peccatum mortale, nec dignus eterna damnatione. qd est actus moraliter honestus cum semiplena libertate elicitus non erit meritorius de congruo gratia et gloria essentialis. consequentia probatur: qd non minus requiritur ad meritum de congruo, quam ad lethale peccatum. qd cum ad lethale peccatum requiratur libertas plena, et non sufficiat semiplena; pariter haec non sufficit ad meritum de congruo meritorium gratia et gloria essentialis.

231.

Probat. 3. De merito de congruo. Tridentinum videtur epigere eandem libertatem ad conversionem, quam ad aversum a Deo: nam sess. 6. cap. 5. dicit: ut qui per peccata a Deo aversum erant, eadem gratia libere aspiciento disponant. Atqui homo non se avertit a Deo per libertatem imperfectam et semiplenam, ut ante dictum est. qd neque se convertit ad Deum per eandem semiplenam libertatem. Sed si ad meritum congruum sufficeret libertas semiplena, tunc cum hac libertate se converteret ad

232.

De libertate.

Deum, si tunc eliceret contritionem, qua est meritum congruum Justificationis. qd.

233.

Confirmatur: in rebus, in quibus non habemus certum fundamentum pro aliqua parte, standum est meliori et veriori sensu Tridentini, et communiori intelligentia Theologorum. qd. dicendum est, quod sicut non avertitur a Deo per libertatem semiplenam, ita per eandem absolute et simpliciter loquendo non convertatur ad Deum.

S. 4tus.

Adiunguntur quasita.

234.

Quaeres. i. utrum aliquis in somno peccare possit? R. lethale peccatum non potest committi a dormiente. Quod est, quod plena libertas, qua ad illud necessitas requiritur, in dormientibus non datur, saltem si miracula non velimus supponere. Interim tamen non desunt Theologi aliqui, qui subinde, quamvis rarissime putant contingere posse, ut venialiter peccet in somno. Quod est, quod putant semiplenam libertatem subinde haberi in somno valde tenui ab hominibus semisopitis, tale somnum habuit Salomon, dum in eo promeritis est sapientia et divitias praecunctis regibus terra, quamvis somnus iste prodigiosus potius, et miraculosus fuerit, ac potius extasis dicendus, quam somnus. Idem dicendum est de somno B. Virginis, quam plurimi docent non sine gravibus causis, eam quoque in somno meritam esse.

Quaeres. 2. quid aliquis mereri vel demereri
possit per semiplenam libertatem? R. per actum
honestum cum semiplena libertate elicitus nos
promereri potest premia quaedam in hac vita a
Deo nobis data, uti est quaedam superna gratia
auxilia, et gloria accidentalis in Caelo. per
actum vero moraliter inhonestum promereri nos
potest poenas temporales, uti est in subtractione au-
xiliorum gratia in hac vita, et poena temporales
in alia.

Quaeres. 3. quid dicendum de illis, qui habitu
habent et consuetudine bene operandi, et utrum
hoc tollat libertatem plenam? R. habitus et
consuetudine illa bene operandi nequaquam tollere
plenitudinem libertatis, quamvis difficultate agendi
minuat, atque ideo deservire ad eliciendos actus
plene et perfecte liberos, et ideo tales haec
promereri premium sentiale. Quod si in aliis
quis ea in consuetudine bona constitutus actus suos
eliciat cum libertate plena, tunc sibi imputet
jacturam praemij substantialis.

Articulus. 2us.

Utrum ad actum moraliter honestum et
meritorium requiratur libertas im-
mediata, vel sufficiat mediata?

S. 1mus.

Statuitur nostra conclusio.
Quaestio hac unice procedit de actu voluntatis
interni, imperato v. g. quando aliquis ex metu.

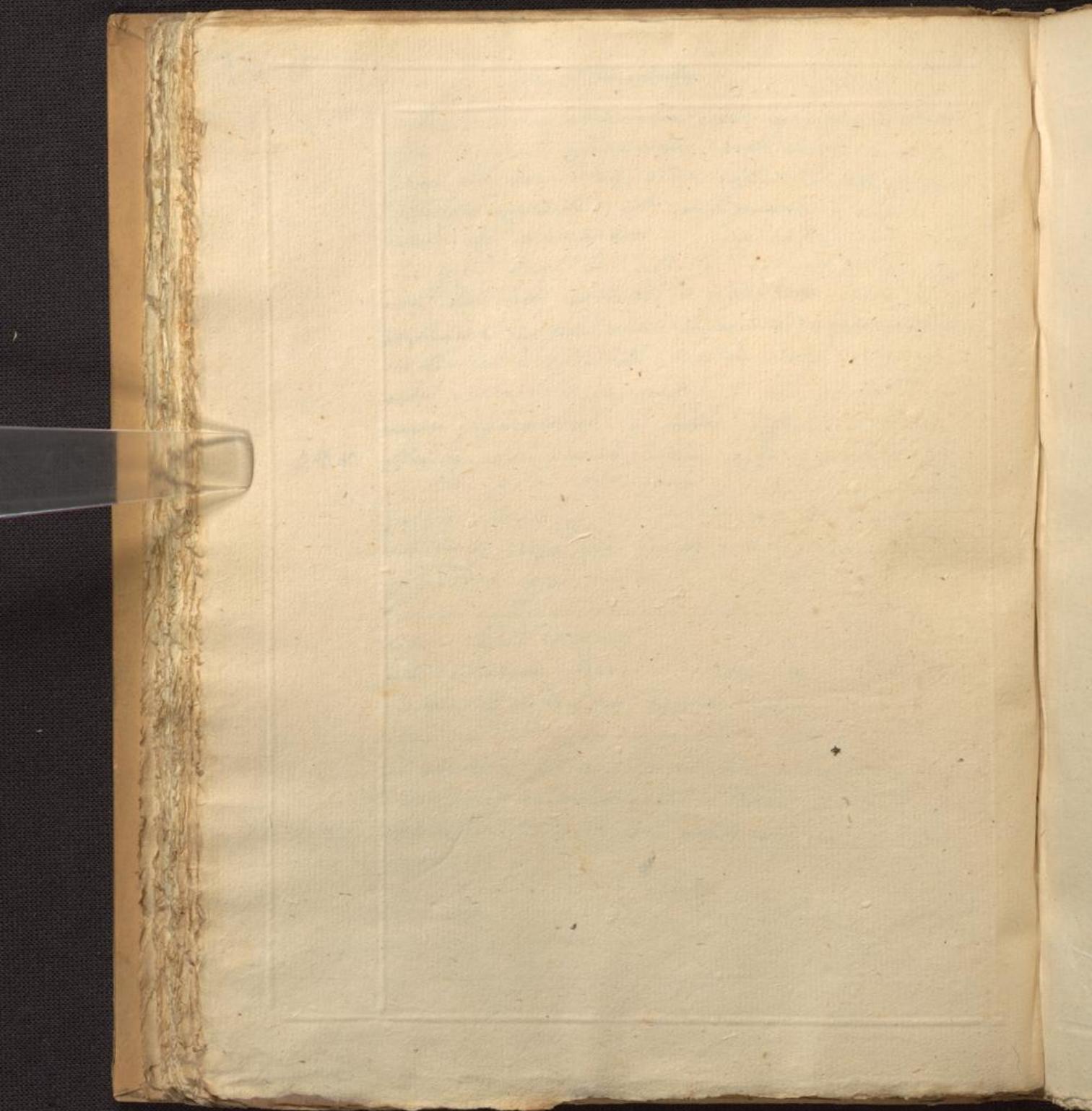
De libertate

inferni vel ex obedientia, vel ex alia virtute,
sibi imperat efficaciter contributio, tunc e
contributio hac videtur elici necessio, et absque novo
libertatis exercitio, et consequenter non augere me-
ritum actus imperantis. ex altera vero parte
hoc ipsum videtur esse difficile, eo quod alias seque-
retur, tali modo contributio non justificari; cum non ju-
stificaretur per solum actum imperantis, utpote attributio-
nis limites non excedentem, nec enim justificaretur per
actum contributiois imperantis, si hic illi nihil novi
meriti superadderet. quod valde difficile est dicere.

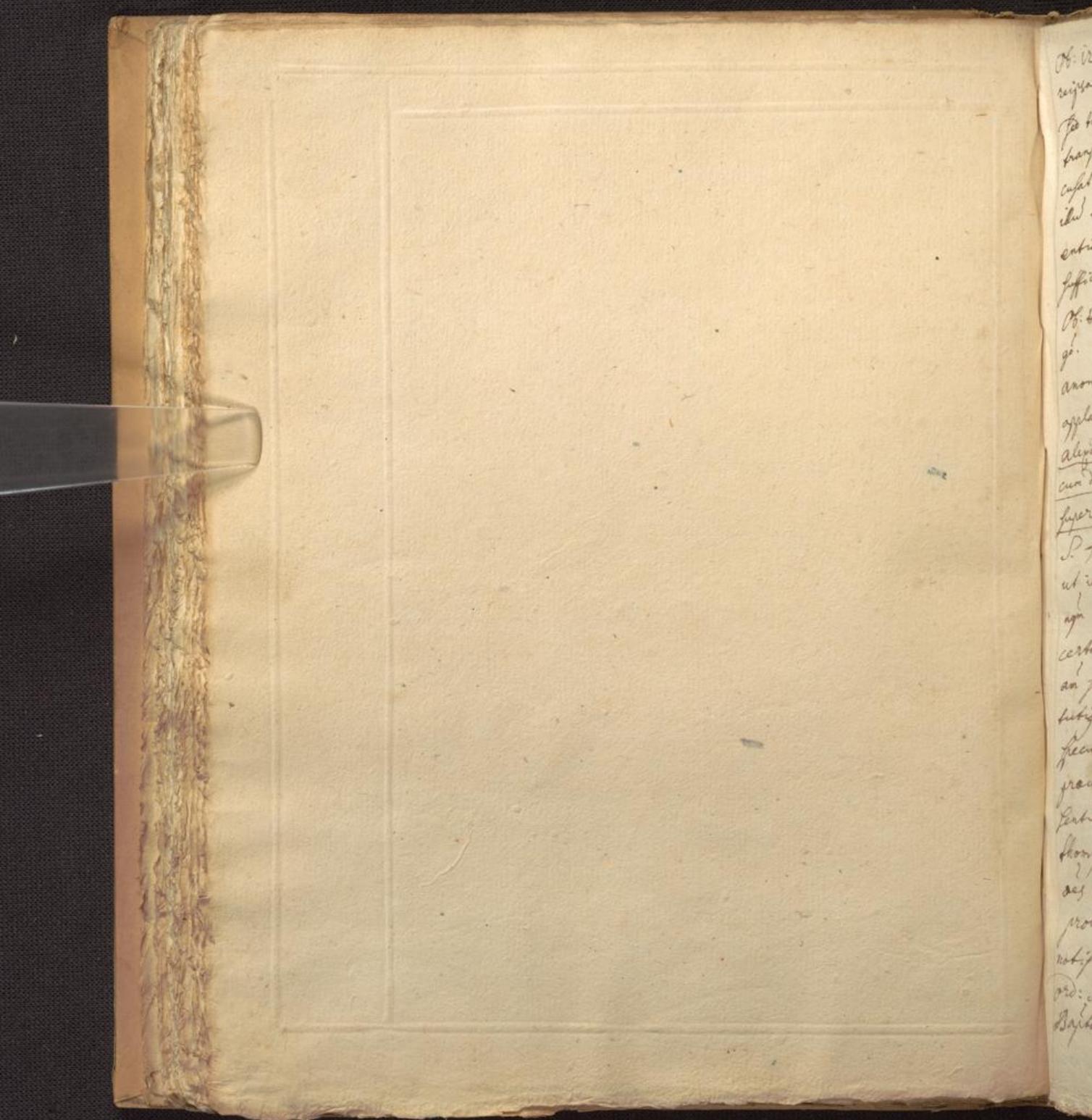
238. Hanc de causa quaritur, utrum actus imperans imedia-
te liber solum sit meritorius, vel an etiam actus im-
peratus interius, qui est mediate tantum liber, sit etiam
meritorius, atque ideo merito actus imperantis
superaddat novum meritum? quod si fiat, tunc ad
meritum sufficit mediata libertas, et non requi-
retur necessio immediata. Dico igitur quod ad
actum moraliter honestum non requiritur immediata li-
bertas, sed sufficit etiam mediata actus imperati:
atque ideo sit actus imperatus interius esse honestus
et meritorius, et augere meritum actus imperantis.
Ita plures recentiores cum Oviedo tom. 2. parte 5. et 6.

239. Probatur. i. peccator morti propius et copia
Confessarij

virtute,
fueri e
fips rovo
augere ne
vero parte
alias fipe
in ju
de abrite
est pe
nihil con
e dicere.
cans man
en sub in
pit in
oratis
huc ad
e regni
huc p. ad
mendicab li
perati
e honeste
in potatis.
e pade solb
et copia

55

Ob: 12
reijer
Po h
bray
cup
ibul
entia
fuffi
Ob: 6
ge.
arom
apple
aliv
cur
fuer
P. 7
ut i
ng
cert
an
lutig
fear
pro
Ler
honn
aer
pro
not
pro:
Bap

Ob: 12. ois ille foaliter peccat, qui transgreditur legem
reipsa existente, nisi illud excuset ignorantia invincibilis,
sed talis, qui sequitur probabile relicta probabiliori sapere
transgreditur legem reipsa existente, et ipsius excu-
satur ignorantia invincibilis. q. 1. 2. maj: nisi
illud excuset ignorantia invincibilis, hoc est similia resis-
tentia legis. N. hoc est invincibilis carentia cognitionis
sufficientis ad observandam legem, quae datur. 6. maj: 10.

Ob: id id. sententia hoc repugnat auctoritati S. Thomae.
q. 1. 2. maj: ut est bene ostendit liber auctoris
anonimi recentissime in lucem editus et totius gallicae
applausu receptus, cui titulus est: libera ad P. Bated
Alexandrum Dominicanum, in quibus doctrina Thomistarum
cum doctrina aliorum theologorum comparatur, praesertim
super probabilibus opinionibus et auxiliis divinae gratiae.

S. Thomae nequaquam est huic doctrina gratior, juxta
ut ibi fol: 59. habetur, quae proinde hanc de probabilitate
nam examinare instituit, ut pote qua primus postea
certa quaedam occupavit data in disputacione venit si
an fons de sextis habet, ubi tradere videtur in dubio
tutius esse sequendum, sicut loquitur de dubio practico, non
speculativo. sed hoc clarum inde vel maxime quod
praecipui interpretes et sectatores S. Thomae notissimum
sententiam, inter quos in dicto libello exprimumus est
Thomistis Alvarez, Bannaz, Gloyez et alij, qui
res acriter et certantibus animis perdisserunt
probabilitatis hujus amplexi sunt. et his utique
notissimum fuerit S. Thomae: imo capitulum generale
ord: S. Dominici Comentariorum Joannis Floerphonsi
Baptista acerrimi sententiae nostrae patroni non

solum approbavit, sed et ut ederent, foali pro-
cepto imperavit.

Disputatio . 5.

De libertate actuum hominum.

Art. 1.

an et qualis libertas requiratur ad
actum moraliter honestum vel inhonestum?

§. 1.

Statuitur in a gelusio.

Sciendum ab initio libertatem Dividi in libertatem à co-
actione, et libertatem à necessitate seu indivisione. prior
est, quam habet beatus in celo, cum amant Deum, dicuntur
facultas operandi juxta appetitum elicited sine vio-
lencia extimulantis ibata. altera vero nil est
aliud, quam facultas operandi, qua positis omni-
bus agendum requisitis, est voluntas in agere vel non
agere. ut superavit voluntati indivisione ad
agendum vel non agendum.

Subdividi solet in libertatem contradictionis, vi cuius
est est voluntas agere vel non agere, et in
libertatem contrarietatis, qua est facultas ad ponendum
actus contrarios, amoris scilicet, vel odii.

Tico. 1. ad actum honestum vel inhonestum moraliter
et meritum aut demeritorium non sufficit libertas à
coactione sed requiritur libertas indivisione. gelusio
est definita ab Innocentio 10. contra Jansenium, cuius

57
proprio gratia asperens damnata est, que dicebat:
ad merendum vel demerendum in statu naturae lapsae in
regiis in hoc libertas indifferentia non sufficit li-
bertas a coactione.

Quae autem facile probat, quod nisi hoc daretur, nil pro-
decent nobis praeccepta, exhortationes et correctiones
nil poena et premia, ad quae est extrinsecus ad
agendum bonum, si Deus non poenit libere agere.

probat. 2. eventus praecipua haereticorum
sumpta. si esset ratio negandi hominum libertatem in
indifferentia, esset hoc, quod Deus per suam visionem jam
ab aeterno providit, actiones nostras venturas. Sed hoc
ratio non solvit libertatem. quod. min. pr. quod alias frustra
confulerentur medicos et advocatos, frustra in curijs de-
liberarentur de statu publico, et administratione urbium,
cum effectus eventuros, Deus aegre providerit ab aeter-
no, quae nostras actiones futuras. quod. pluribus, hoc
refutat, alibi in tract. de Deo et sua visione.

alia ratio negandi libertatem indifferentiam desumunt
insuper haeretici ex illo S. Pauli ad Rom. 2. n. quod
volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. Sed

neque hoc aliquid probat; cum S. Paulus ibi loquatur ma-
nifeste de concupiscentia antecedente, et allicien-
te ad malum, cui ex fragilitate hanc sapere suum.
Sic. uti legenti tota epistola, aliosque textus
apostoli clarum fit: quod.

Confirmat. S. Paulus sapientissime nos exhortat ad
malum fugiendum, non obstantem quod fuerit, hoc est a
concupiscentia attractos in parte gratia, sapere penare.

quod manifestè agnovit, hoc potè tamen agere bonum et
fugere malum enim in sensu proprio cum conscientia.

§. 2.

an libertas indifferentia debeat esse per-
fectissima, aut sufficiat plena et
perfecta ad bonum vel malum
agendum.

+ Libertas nostra agendi finde est perfectissima, sub-
inde vero tamen plena et perfecta, finde enim tamen
satis plena et imperfecta. perfectissima est,
quod scilicet penetret omnes circumstantias omnium comi-
tantes. perfecta est, quod ipsam scilicet representat
voluntati bonum vel malum obstat, id est quod sit vel
dispositio obtemperare cum lege aut recta ratione, non tamen pe-
netrat omnes circumstantias. Imperfecta est, quod levi-
ter solum representat bonum vel malum obtemperare.

+ Dico. 2. ad actum moraliter honestum vel inhonestum
non requiritur libertas perfectissima sed sufficit per-
fecta et plena. Ita teste B. Gornaeus omnes theologici.
Probat. 1. libertas plena et perfecta sufficit,
ut actus aliquis elicitus agenti libero impudenter ad-
solventur ad laudem et vituperium. quod sufficit ad actum
meritorium vel demeritorium. et quod non requiritur
libertas perfectissima. a. si: laus et vitu-
perium ac obligatio, quod omnino ex voto, sponte et
gratuitate impendantur agenti suo. sed in eis regu-
lariter solum datur libertas perfecta, raro vero
perfectissima. quod.

+ Probat. 2. si non sufficeret libertas perfecta,

fere nqm haec praevalerent atq; honestos et me-
ritorios, cum libertas perfectissima raro eis g'drigat.

Probatur. D. ad g'mittendum p'tum mortis sufficit l'ra
libertas perfecta representans voluntati malia grave
p'ti. qd ad actum inhonestum sufficit perfecta libertas,
qd em ad actum honestum.

§. 3.

an em sufficiat semiplena libertas?

Dico. D. ad actum moraliter honestum vel inhonestum
catholice peccaminosum vel imputabile ad gloria
essentiale sine de & g'igno sine de g'igno " suffi-
cis semiplena libertas. Sed requiritur plena et
perfecta.

Probatur. i. de actu moraliter inhonesto et catho-
lice peccaminoso, cui nullo mo representat malia,
ille nullo mo peccat, sic qui occidit haec putans in-
vincibiliter se fere, nullo mo peccat, q' nullo mo ipsi
representat malia in hoc actu. qd cui leviter tm repa-
rat malia, is leviter tm peccat. atqui per semiplenam
libertatem representat leviter solum nobis malia, uti patet
ex definitione libertatis imperfectae et semiplenae. qd leviter
em per ea solum peccamus.

Conferuntur qui propius g'emma alterius in flumen, putans
invincibiliter ea se vitru' b. crucigeris abinandum
leviter tm peccat, atq; ad repetitum b. crucigeronem
tm e obligatus, ut in tract. de iustia conspiciat dicitur.
qd Visibiliter loquendo tanta e malia, quanta e
cognitio malia. qd si levis aparet malia, leve inde
p'tum enasitur.

+ Probatur 2. De actu moraliter honesto. actus malus,
ut ante diximus cum semiplena libertate elicitus, nec est
peccatum mortale, nec dignus aeterna damnatione: quod enim actus
moraliter honestus cum semiplena libertate elicitus non erit
meritorius de digno gratia et gloria essentialis. *gratia*
pro: quod non minus requiritur ad meritum de digno, quam ad
lethale peccatum. quod cum ad lethale peccatum requiratur libertas
plena, et non sufficiat semiplena, pariter hoc non sufficit ad
actum bonum de digno meritorium gratia et gloria essen-
tialis.

+ Probatur 3. De merito de digno. Tridentinum videtur epigra-
matis libertatem ad gratiam, quam ad averfionem a Deo. nam
Sess. 6. cap. 5. dicit: ut qui per peccata a Deo averfi erant
eidem gratia liberè asponendo disponantur: atqui hoc non
se averfio a Deo per libertatem imperfectam, et semiplenam,
ut ante dictum est: quod neque se convertit ad Deum per eandem
semiplenam libertatem. Sed si ad meritum dignum sufficeret
libertas semiplena, tunc cum hac libertate se converteret ad
Deum, si tunc eliceret gratiam, qua est meritum dignum
justificationis. quod.

+ Confunditur in rebus, in quibus non habent certum fundamentum
pro aliqua parte, standum est meliori et veriori sensu
tridentini et concilio diligentia theologorum. quod dicendum
est quod sicut non averfio a Deo per libertatem semiplenam,
ita per eandem absolute et simpliciter loquendo non
convertatur ad Deum.

adunty quofita.

Quares. 1. utrum aliquis in somno peccare possit?
 R. lethale peccatum nempe posse committi à dormiente,
 ratio est, quod plena libertas, qua ad illud necessitas requiritur,
 in dormientibus non datur, saltem si miracula non valimus
 supponere. Interim tamen non desunt theologi aliqui,
 qui somno, quamvis rarissime putant contingere posse,
 ut se venialiter peccet in somno. ratio est, quod putant,
 semiplenam libertatem haberi in somno valde tenui,
 ab hominibus semisomnatis, tale somnum habuit Salomon, dum
 in eo promeritus est sapientiam et divitias pro cunctis
 regibus terra. quamvis somnus iste prodigijs potius et
 miraculosus fuerit, ac potius extasis dicens, quam somnus.
 Idem dicendum est de somno B. Virginis, quam plurimi
 docent non sine gravibus causis, eam quae in somno ne-
 ritas esse.

Quares. 2. quod aliquis mereri possit vel demereri possit
 per semiplenam libertatem? R. per actum honestum,
 cum semiplena libertate elicito nos promereri posse
 premia quaedam in hac vita à Deo nobis danda, uti
 enim quaedam supernaalia auxiliis gratiae, et gloria acci-
 dentibus in caelo. per actum vero moraliter inho-
 nestum promereri nos posse penas temporales, uti
 enim subtractivae auxiliatorum gratiae in hac vita, et penas
 temporales in alia.

Quares. 3. quod dicendum de illis, qui habitum habent et
 consuetudinem bene operandi, et utrum hac solat li-
 bertatem plenam? R. habitum et consuetudinem

illa bene operandi nequaquam tollere plenitudinem li-
bertatis, quamvis difficultas agendi minuat, atque ideo de-
servire ad eliciendos atque plene et perfecte liberos,
et Deo tales homines promereri primum continentale.
Quod si tamen aliquis ea in consuetudine bona constitutus,
atque suos non eliciat cum libertate plena, tunc
sibi imputet jacturam pramij spiritualis.

+ Quares. 4. q. sententiendum de juramentis elicitis cum
semiplena libertate orta ex consuetudine? R. talia
non esse lethalia ob defectum plena libertatis, ut docent
apud Oviedo Suarez. Sanchez. et gravissimi alij theologi.

Articulus 2us.

Utrum ad actum moraliter honestum et
meritorium requiratur libertas immediata,
vel sufficiat mediata

S. 1.

Statutus nostra gelosia.

+ Quasitio hoc unice procedit de actu voluntatis interno, impe-
rato, viz. pro aliquis ex metu inferni vel ex obedientia,
vel ex alia virtute, sibi imperat efficaciter continentale: tunc
est continentia hac videtur elici nescio, et absque novo libertatis
operante, et offerri non augere meritum atque imperantis. ex altera
vero parte videtur hoc ipsum esse difficile, eo quod aliam sequeretur, talis
modo continentia non justificari; cum non justificaretur per solum
actum imperantis. ut posse attritionis limites non excedentes nec
esse justificaretur per actum imperantis continentialis, si hic illi nil novi
meriti sperandorum: quod valde difficile est dicere. hanc de causa
quiritur, utrum atque imperans immediate liber solus sit merito-
rius, vel an etiam atque imperans interius, qui est mediate tamen
liber, sit etiam meritorius, atque ideo merito atque imperantis
superaddat novum meritum. quod si fiat, tunc ad meritum

sufficiat mediata libertas, et non requiratur necessitas immediata ad hoc decidendum

Dis. 4. ad actum moraliter honestum non requiritur necessitas immediata libertas, sed sufficit enim mediata aut imperata, atque ideo potest aut imperatum interius esse honestum et meritorium, et augere meritum aut imperantis. Ita plures recentiores cum Oviedo tom. 2. parte 5. et 6.

Probatur. 1. potest peccator morti propius et copia confessionis de peccatis, obligatus tamen ex precepto elicere gratiam, sicut ex desiderio sua salutis potest ex affectu obedientiae imperare sibi efficaciter gratiam, atque tunc gratia hoc imperata est utique moraliter honesta, et habet rationem meriti distinctam a merito aut obedientia immediata liberi. ergo minus patet, in eo in casu gratia est ultima dispositio de genere meritoria justificationis quam non veniat actus obedientiae. ergo habet rationem meriti distinctam a merito aut obedientia, et hoc ipso enim est aut moraliter honestum.

Probatur. 2. meritum ultra dignitatem et libertatem personae in se habet enim formale honestum, atque aut imperatum ultra dignitatem personae et libertatem requisitam ad actum imperantis in se habet novam formam honestam supra honestum aut imperantis. ergo minus patet: aut imperans potest esse aut obedientia, ut dicitur in 2o, et offerre habere honestum formale obedientiae, aut vero imperatum potest esse aut caritatis in Deum et gratiarum et offerre habere novam formam honestam, sicut caritatis et contritionis: ergo aut imperatum includit novam formam honestam supra honestum aut imperantis.

Probatur. 3. talis aut imperatum ita ponitur a voluntate per medietatem libertatis, ut possit pro libitu voluntatis poni vel omitti, et insuper est supernaalis et dignum, sicut a gratia sanctificante. Sed hoc sufficit ad

liberitas
constituitur
tunc
actus cum
? gratia
et docent
thly.

+

+

actus meritorius - q̄.

Probat. 4. Voluntas eliciens s̄m̄l actus obedientia
imperantis et contributionis imperata magis meretur
ceteris paribus, quā actus pacifici obedientia effi-
cacie eliciens. q̄ actus contributionis imperata auget
meritum supra meritum obedientia imperantis.

§.

Solvuntur objectiones.

Ob. 1. actus externus n̄ superat actum internum no,
vel malum vel bonum. q̄ negat actus imperatus in-
ternum aliquam superat actum internum imperantis.

R. G. H. N. q̄d̄ differentia est, q̄ actus externus per se
et rase sui n̄ est formaliter honestus, sed ob hoc in et
materialiter, ut postea videbimus, et operatur actum internum
superat novam honestam vel inhonestam formalem; et
ideo nihil n̄ est q̄ n̄ potest augere bonum vel malum
actus interni imperantis. ad verum contra actus
internus longē imperatus formaliter honestus est, et
ideo superat actum internum efficaciter imperantis
novam honestam formalem; utiq̄ est alia honesta formalis
habet contributionem quā obedientia; cum q̄ voluntas au-
pletur ab initio honesta obedientia, et deinde
sibi efficaciter imperat actum contributionis et
hujus honesta formalis, tunc acquirit et auget
pletur duas honestas formales.

Ob. 2. ideo autq; externq; n̄ ē meritōriq; reus
demeritoriq; q; tm̄ ē mediātē liber. Sed em̄
autq; efficaciter imperatq; internq; tm̄ ē mediātē
liber - q̄o.

Q. N. n̄. Sed ideo n̄ ē
meritoriq; q; n̄ ē formaliter Sed tm̄ materialiter
honestq; formalis ē honestas, seu tendentia illa
honestis in objectū de se materialiter honestū,
qua Voluntas illud amplectitq; q; honestū ē,
datq; tm̄ in actu interno Voluntas, n̄ vero in
externo: hinc notandū ē illud sacra scriptura.
ois deus filius regis ab intq;: id ē ois agendi ho-
nestas et meritū ē ab aā seu Volunte, et
et n̄ ab opere externo.

Ob. 3. Contentio tm̄ ē justificativa ex libera
Dei ordinaāe q̄o actu obedientia n̄ superaddit
novā honestē. Q. D. A. hbt tm̄ de se majore
congruentiā ad justificandū, quā obedientiā.

Q. et n̄ hbt. N. C.

Articuly. 3.

an autq; externq; superaddat novā
bonitē vel malitiā actui
interno.

§. 1.

Naturalit̄ et plac̄ nostra Conclusio.

odiantia
gis meret
tia effi
- angel
tis.
es
interns
imperatq; in
peranti
long per se
tm̄ et
tm̄ intern
balel; et
malit
i actq;
q; ē, et
injuriat
q; dicit
Voluntas
et dicit
bonitē et
et an

Dico. 5. actus externus per se et ratione sui nihil super,
addit bonitatis aut malitiae actui interno.

Dico. 6. per se et ratione sui: per accidens est et
ratione majoris durioris actus interni vel ob majorem
aliquam intensiorem partem actus externi ad bonum
vel malum: sic qui vult dare elemosinam,
spondit, et dat, plus meretur, quam ille, qui vult
dare, et non dat. ratio est, quod datio externa
elemosinae arguit actum internum efficacioris
vel intensioris, aut enim dicitur continuatur, et
offerit ratione hujus auget bonitatem.

Probat gelusio: actus externus per se et ratione sui
pro se nihil habet laudabilitatis moralis aut vi-
tuperii, nisi tamen moraliter et oblique. quod ob hoc
sua laudabilitate aut vituperium accipere ab actu
interno. quod non potest aliquid refundere in actum inter-
num. Ad. pr. si quis invito malum patret, aut
ex consuetudine inuicibiliter erronea rem mala
faciat, non peccat: ita si quis aliquid proprium usur-
pet, judicans esse alienum, ego peccat, nisi est
alienum, et tamen nihil alieni usurpat. quod actus ex-
ternus per se et ratione sui nihil habet laudabi-
litate et vituperii, sed hoc debet acci-
pere ab interno, et offerit ratione sui et per

62
sui nil laudabilitatis aut vituperij potest referre,
dare in actu interno.

S. Lucas.

Solvantur obiecta.

Ob. 1. actus externi puniuntur et premiuntur,
quod superaddunt interno nova bonitate vel malitia.

Q. D. A. puniuntur et premiuntur, quod est expressum
sive actuus internum efficaciter imperantur,
de quibus iudex non potest aliter nec potest iudicare.

C. puniuntur et premiuntur ratione sui ipsius, vel
quod specialiter mali sunt aut boni. N. C. patet
hoc in eo, qui ex invincibili ignorantia hoc occidit
scilicet, putans se fera. hic est non puniuntur,
licet actus externus sit malitiam et obiectum intentionis,
quod sibi sit sine actu interno intentionis.

Ob. 2. Deus non quod lauream martyrii, nisi
pervenientibus ad opus externum; imo expectavit
externam Christi passionem, ut intuitu illius
conferret nobis gratiam. quod opera bona exter-
na quia talia augent meritum. Q. N. gratia.
ratio est, quod Deus non quod quod lauream martyrii,
quasi in actione externa esset meritum, sed quod
voluit lauream martyrii abigere huius operi
externo, quamvis in eo non sit meritum; ut patet

in pueris innocentibus, qui, martyres fuerunt ex eo,
quod sint occisi in adiut. Christi, ingredientem ab illo
ipsorum merito, aut actu interno. unde dicitur laure
martyrii ex opere operato, non ex opere operantis. sic est
Deus morti Christi obligavit laureolam redemptoris
et quod in ea externa paret meritum. imo ipsam
mortis, prout sufficit primum instans defectus vita
et est instans merendi in hac lege Dei.

+ Ob. 3. actio externa auget satisfactoriae. quod est
meritum. A. pr. qui habet solam voluntatem se flagel
landi, non tamen meretur, quam ille, qui habet simul vo
luntatem et opere suo se flagellat. quod. R. D. A.
auget satisfactoriae praecipue ratione sui. N.
ratione actus interni, qui longe perfectior et
efficacior est, dum sequitur ipsa flagellatio vel satis
factio. C. A. N. ad probandum. C. A. N. quod
hic notandum est, satisfactoriae, qua hic pro
satisfactoriae satisfactoriae sumitur, comprehendere em
tolerantiam poenae, qua maior est in opere in
terno et externo simul, quam solus in actu
interno, quod externa illa tolerantia inten
dit actum internum.

+ Ob. 4. actus externi sunt digni premio; nam
alias frustra sperarent homines opera externa. quod
R. D. A. sunt digni premio indigne ab actu
interno. C. A. N. dignitas et feali. N. A. W.
de ratione addita dico, ideo sperari opera ex
terna, quod non potest efficaciter sperari interna.

nisi respondeant externa.

Ob. 5. si actio externa non augeat meritum, tunc ille qui vult infinitam eleemosynam dare, meretur in finitum. hoc est absurdum. go. R. D. M.

si id faciat faciat quod actus parit internos numero infinitos, aut unum infinitum inter se et respectu.

C. si id faciat quod actus in finitum. tunc N. M. hinc notandum est, ratio meriti non solum desumitur

ex obto, sed in quo tendit actus meritorius, sed partia, licet enim dependere ab alijs, nimirum ab ar-

bitute actus interni, ejus intensioe et nobilitate motivi. hac de causa licet actus qui actus

ille, licet tendat in obto infinitum, sed infinitam eleemosynam, tamen est actus finitus quoad intensioe,

et arduitate, ideoque est in finitum meritorius. Hinc enim actus charitatis, quo Deo volumus infinita bona, est in finitum.

Ob. 6. actus malus externus est explicandus in offensioe juxta definitioe Culia go habet seale malia.

R. C. A. N. q. d. Ratio primaria, cur debeat explicari actus externus in offensioe est, quod si

precepit Deus, inhiunt sacramenta pariter sentia, quod obtemperat ex traditioe. Tunc enim

illi non debent ideo explicari, quod sunt formaliter mali, sed quod sunt expressivi actuum internorum,

quod damnificant proximum, et quod sunt prohibiti.

+ Ob. 7. S. aug. lib. 13. de Trinit. cap. 5. ait; mala
voluntate vel sola quisq; miser efficit; sed miser
or potesse, qua mala voluntas dapsiderius implet;
sed hoc est falsu; si actus externus nil adderet
malicia. qd. R. B. m. D. m. si nec q se nec q accidit
aliqui malicia adderet. C. m. si tñ q accidit aliqui ma-
licia adderet, tunc N. m. (C)

+ Ob. 8. qd. lex aliqua n̄ unum tm̄ actum, sed duos pro-
hibet, tunc per prohibita duorum actuum prohibitorum
non major spergit difformitas cum lege, quā
si prohibita unig tm̄: atqui lex aeterna Dei n̄
prohibet tm̄ actus internos, sed em̄ externos, scilicet
illos, qui ex intrinseca sua natura mali sunt v. g.
homicidium. qd. si proter actum internum prohibendum
ponitur em̄ externus pariter prohibetur, major
difformitas cum lege Dei habetur, quā si ponatur
tm̄ actus internus - qd. actus externus auget difformitatem
cum lege, et ideo em̄ malicia moralis.
R. transmissio ff. syllabus D. ff. qd. actus ex-
ternus auget difformitatem et malicia moraliter
C. foaliter. N. ff. (C)

articulus 4.

an libertas sit essentialis
actui interno libero, eius
adequate intrinseca, et cum
eo realiter identificata?

Explicat. stat. quæstionis.

Stat. quæstionis in hoc consistit, utrum actus liber
 internus, specificatè proprius, seu qui liberè,
 sit essentialiter liber, ita ut hic numero
 actus nō potuisset esse nō liber: an vero
 idem, qui hic et nunc è liber, seu liberè
 proprius, esse potuisset respicere, seu proprius
 liberè; eo fermè modo, quo in philosophia
 quaritur, utrum mentis oratio recta sit
 essentialiter recta, ita ut habeat rectitudinē
 sibi identificatā et adæquatē intōm.
 Secū, si prius sit verum, tunc libertas erit
 essentialis actui, eiqs intōmifica et adæ-
 quatē et cum eo identificata realiter,
 si vero posterius sit verum, tunc libertas
 erit accidentalis tm̄ actui libero specificè
 caluè proprio, eiqs extrōmifica, et rea-
 liter ab eo distincta.

S. 2.

Stat. nostra quæstionis.

Dico. 6. actus liber internus è intōmificè liber,
 et hōt libertatē sicut identificatā, sicut
 operatio mentis rectitudinē suā, et actus vitalis
 vitalitatē suā, et sup̄naalis sup̄naalitatē hōt

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

adent
Goma
parite
coq
pomer
Proba
fuit a
tribuit
iles al
eg fuis
ubung
pricip
Lea
pricip
atily
Compa
qua reg
atid
ffekt
erit
Proba
egref
eg itoy
libero
cipis
Compa

ad identificata, ita hurtado, Pallavicini, Maurin⁶⁵
Goumaz et plures alij q̄ta Vass. Molin. arriaga et
pariter plures alios Volentes libertas actus defumi q̄
eo q̄ iste procedat à Volunte potente tu et nunc n̄
ponere actus, quin actus exigat tale libertas.

Probat. i. principium liberum, hoc è libera Voluntas tri-
bit actibz à se productis fealis effectus, quod n̄
tribuit principium respicere, sed n̄ pot assignari in actibz
illis alia fealis effectus, nisi q̄ sit intrinsicè liberi, et
ex suis intrinsicis predicatis pendentes à Dno. libertas ad
utrumq̄. q̄. m. p̄. principium Volitivum et vitale, sed
principium supernaale tribuit actibz suis fealis et intrin-
seca effectus volitivis vitalitatis et supernaalitatis. q̄ em
principium liberum tribuit fealis effectus intrinsicè suis
actibz sibi proprijs, nimirum libertas.

Conferat. n̄ mirè requirit principium liberum ad actus liberum,
quod requirit principium Volitivum ad volitivum, vitale ad
actus vitale, supernaale ad actus supernaale. q̄ si haec
effectus intrinsicè correspondentes suis actibz, em libertas
erit effectus intrinsicè correspondens suis actibz.

Probat. a. actus creatus vitalis ex sua natura intrinseca è
egressio à principio activo ut activo. q̄ actus creatus liber
ex intrinseca sua natura erit egressio à principio libero ut
libero. sed actus, qui ex sua natura intrinseca è egressio à prin-
cipio libero ut libero, è intrinsicè liber. q̄.

Conferat. n̄ actus liber è Voluntas sui factus virtualis.

66
quod est effectus sui, ac jinde intrinseca liber.
Consequenter. 2. forma denotans in actu rdo actu liberum,
requirit esse ipsa potentia voluntatis ad illud eliciendum,
sed debet esse aliquid se habens ex parte ipsius actus distinctum a
potentia. sic est denotans actualis albi non potest desumi
a potentia dealbari, sed debet desumi ab aliquo se habens
se ex parte actus, sicut ab albedine actuali: atqui ex eo,
quod forma denotans actu liberum non sit ipsa potentia,
debet esse aliquid intrinsecum actui. quod

Secundum Probatur. 3. honestas aut inhonestas est intrinseca
et essentialis actui, et ~~cum~~ ^{cum} eo realiter identificata: quod
est libertas. gratia patet: honestas est seu moralitas formalis
et hoc habet partialiter, quod operans velit illud liberè, et offer
libertas actus partialiter constituit honestatem formalem seu moralita
tatem actus: quod si honestas est intrinseca actui, est libertas erit
illi intrinseca et essentialis. Nam primum probatur. honestas
vel inhonestas est ipsa laudabilitas vel vituperabilitas
actus. sed hoc debet esse adequate intrinseca actui. quod est hon
estas vel inhonestas. m. pr. actus honestus est ex se et ex
intrinseca sua entitate laudabilis, et actus inhonestus est ex
se vituperabilis. quod laudabilitas vel vituperabilitas debet esse
intrinseca actui.

Consequenter. rectitudo operantis mentalis et ejus laudabilitas
item rectitudo soni juxta reglas musicas producti est
adequate intrinseca operanti et soni, et cum eo

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint, illegible handwritten text on the right edge of the page, possibly a list or index.]

identificata. q̄ in rectitudo moralis, seu laudabilitas
actus honesti debet esse adaequata intrinseca actui honesto.
atque hoc involvit essentialiter libertatem: q̄ actus n̄ est
moraliter laudabilis, nisi sit liber: q̄ si laudabilitas
identificatur cum actu adaequato, est libertas cum ipso
identificata.

Conferentia. Si actui est extrinseca laudabilitas, tunc
hō n̄ est intrinseca moraliter laudabilis, vel vitiosa,
bilis, si ipse actus bonus vel malus in se, sed t̄m̄ p̄ter aliquid
extrinsecum, q̄ habere vel n̄ habere posse n̄ est in potestate
hōis, nimirum p̄ter spiritus actus primi, indifferentis, v.g.
p̄ter ignem inoffensivum, et propter voluntatem in actu primo
liberam: sed hoc n̄ potest dici. q̄ m̄ est certa, q̄ adversarij li-
bertas in actu deo seu exercitium libertatis, hoc est actus libe-
ri spiritus partialiter in voluntate hōis potente se de-
terminare ad utrumlibet. Sed in igne scilicet praevia, pro-
ponente motum tam allicientia, quam absterrentia: sed
decreto dei antecedentis scilicet indifferente, et denique in
carentia inij efficacis actui libero coeppendentis, scilicet.
si hoc tolleretur libertas: q̄ hoc ipso hō n̄ est laudabilis
si ipse actus bonus, sed p̄ter hoc actui extrinseca, consti-
tuta actus primi p̄tinent ad actus liberum, in quo ipse
libertas in actu deo spiritus. Sed an hō esse lau-
dabilis intrinsece si ipse actus. q̄.

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page. A metal clip is visible on the left edge.]

Proba
victoria
victoria
cum ad
hinc
hac vi
alis,
ficut
Confo
hoc ob
dentia
falis
Proba
cy par
ve ad
in ob
confje
liber,
ulo h
indiff
g n m
ferri:
can fo
fery
nalia
indiff
hoy h

88
Probatz. 4. de exercitio libertatis essentialit e quodam
victoria pyans motiva absterrentia et amplectens ali-
cientia. Sed hoc victoria nescio adquate identificat
cum actu. et e ipsi essentialis intrinseca. qd de exercitio
sui libertatis adquate identificat cum actu. n. pr.
hoc victoria essentialit nil e aliud, quod electio unius pro
alio, n obstantibus motivis contrariis. Sed electio hoc identi-
ficat adquate cum actu. qd em victoria.

Conformz. Victoria hoc et electio e tendentia actus in
hoc obm eligibile, et volitio huius pro alio. Sed ten-
dentia actus in obm et volitio obm, e adquate sen-
sualis et intrinseca actui. qd em victoria.

Probatz. 5. actus liber honestus proponit ad pductio sui
ex parte actus primi pimi ggnioe indiffonit pponente moti-
va absterrentia et allicientia, et in ea ggnioe fertz tgm
in obm pnd. qd honestas et libertas in actu rdo n p
confisere partialit in gna ggnioe indiffonite. A. pr. actus
liber, ut sit honestus, debet fieri in aet circumstias et dicere:
volo hoc, qd ex nullo capite inhonestus e. atqui hoc dicere
n p, nisi tendat in illa motiva qd cognioe pavia
indiffonit representata: qd si actus dicit, se velle obm,
qd n inhonestat ab ulla annexa malia, debet in hanc
ferri: qd, essentialit proponit ggnioe indiffonit, et in
eam fertz tgm in obm. atqui si actus liber et honestus
fertz in ggnioe indiffonit et motiva representantia
malia aut bonita rei eligibilis, tunc ggnioe hoc
indiffonit n p tgm p qd psumere gna libertas et
honestas actus. qd.

of: j: g
actu
can p
tak: g
hufpe
P: M: s
kong
g h
liter
napri
storia
brans
lund
Bst:
Volun
elich
acty,
D, hie
gder
victor
obm
senden
em y
acty g
libertas

Solventes obnes.

Ob: i. per hoc jam sufficienter eligitur actus et liber in actu rōi, quod ipse procedat à Volūntate indifferente, et potente eum ponere vel non ponere, quin actus erigat tale liber, tate: quod libertas est extrinseca ipsi, et essentialis, quod si quis potest actus; qui nunc est liber, esse necessarius.

Ad: N. H. rōnes breviter sunt i. quod actus liber est essentialiter honestus et laudabilis vel inhonestus. quod cum libertas constituat honestum et laudabilem, cum actus erit essentialiter liber liber, ita ut idem numero actus non potuisset esse necessarius. 2. actus liber ex essentia sua hoc habet, quod fit voluntaria motu absterrentium, et actualis electio de bonis voluntate cum Victoria principiorum, qua voluntas constituebant indifferentem, et abiciebant ad oppositum: hoc autem electio victoria requirit ulla modo denotare voluntatem, nisi voluntatem indifferentem, quae detinetur: quod hoc electio non potest procedere à Volūntate necessaria: et igitur hic actus, qui nunc est liber, non potuisset esse necessarius.

Ad: hic actus liber est Volūntas huius rei eligibilis praeter hoc motiva abicientia, et finalis est exemptus et victoria motu absterrentium. quod essentialiter attingit obiectum liberum eligibile, et ipsa motiva: hoc autem sententia est utique essentialis et intrinseca actui, uti enim ipsa Volūntas rei ob hoc motiva; sicut sententia actus constituitur in Deum est essentialis actui constituitur, quod enim libertas ei est essentialis.

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

4. acty
cognia
part
cove
vital
cent
uale
fiele
Len v
dicab
Ob:
fune
fentia
P
cogni
vint
foml
fand
f
refec
city d
fiedor
Eder
set ce

4. actus liber, fertur enim modo pro tendendi in 70
cognoscit indifferente proponente motiva in utraque
parte. quod est impossibile, ut idem actus possit pro-
cedere à Volunte à indifferente. 5. principium
vitale tribuit actui vitali propter vitalitatis
essentialis et intrinsecas, et principium
naturale tribuit actui naturali naturalitatis essen-
tialis et intrinsecas. quod enim principium liberum
scilicet voluntas libera tribuit actui libero pro-
dicatum libertatis essentialis et intrinsecas.

Ob: 2. si libertas actus interni est essentialis,
tunc ille deberet habere respectum essentialem ad po-
tentiam liberam quia talis seu ad totum actum primum
principium indifferente, puta ad potentiam volitivam,
cognoscit indifferente, proponente motiva, decretum di-
vini pariter indifferente, et carentiam impedimen-
torum, ita ut idem numero actus non possit poni de-
pendent ab alio actu primo principio indifferente.

si pro actus liber, qui talis non dicitur talis essentialis
respectu: quod. III. est certa quod si actus, qui nunc ali-
cui dependet ab actu primo principio indifferente, potest
procedere ab alio non indifferente, hoc igitur actus, qui nunc est
liber, potest aliter non liber, et igitur libertas eadem non
est essentialis. minor: si: essentialis ejusmodi

repperit aperit sine fundamento. q̄. Q. C. III. 21
N. D. ad p̄: N. A. fundamenta jam sunt allata in
praecedente objectione, et p̄baibz nostra sentia, ubi
diximus, q̄ actus liber sit electio victoriosa motivorum
allicientium ad appetitum: q̄ ea praerequirunt et cen-
tialit respicit, uti em̄ visa potentia inoffense,
nirum Voluntas, sicut visio muri centialit
respicit murum, et hanc detenta potentia visiva,
et sicut amor Dei centialit respicit Deum et hanc
potentia Volitiva rationale et q̄m inoffense,
si amor sit liber, nescia vero, si amor sit nescia,
ut e amor beatum in patria.

Ob. 3. sit Voluntas ab initio ee nescia, ut noty primo
primi in peccantibus, qua deinde cum majori aduer-
sentia raris q̄innata fiat libera: q̄ libertas n̄
sit illi ee adaequate intrinsicca. Q. N. A. n̄ ee sit
ee eade Voluntas procedens ab initio a cognitione nulla,
vel q̄fusa, et deinde a clara; cum Voluntas sit actus nescia
tendens in obm̄ p̄is propositum modo sibi p̄stationato,
ideoq̄ jam aliquo cognitum ut honestum; et p̄st variat
visa, nescia em̄ variat Voluntas: unde nec hic Deo sit
aliquis actus, ad quem ho se primo detinaret liberẽ, deper-
denter ab aliqua q̄nise inoffense, deo decernere, illud
conservare postea independent a tali q̄nise inoffense q̄m

obtinere nescit, qd si n̄ est idē acty p̄p̄ tendens in ggnitō in „?l
ffrontē, et dēinde n̄ ita tendens.

Ob. 4. Veritas et falsitas s̄t dēnoīatōes partim intōmp̄ta, partim
extōmp̄ta: q̄ō em̄ libertas. R: i. retorquendo argūtm̄
q̄ō em̄ honestas acty, itē vitalitas et fignatilitas s̄t dēnoīatōes
partim intōmp̄ta partim extōmp̄ta, q̄ tō falsū ē.
constat ē aliunde, q̄ acty p̄p̄ s̄t honesty, licet obtm̄ n̄ s̄t
honestū, modo proponat, ut honestū invincibilit, adq̄q̄
honestas n̄ involvit pro parte obtm̄ honestū. cōtra verō
ut acty s̄t verū, n̄ sufficit, obtm̄ p̄p̄ ut verū, sed dōt s̄t
ā parte rei verū, atq̄ ita se hōns, ut acty enuntiat.

A. 2. C. A. N. ḡp̄. dīparitas ē, q̄ acty verū et falsū
falsū ḡtīgenter n̄ ē talis, respectū cēntiale ad obtm̄ ita
se hōns, prout acty enuntiat: sed debet obtm̄ ita se habere
ā parte rei, ut acty enuntiat, et ideo mirū n̄ ē, q̄ obtm̄ s̄t
pars acty ḡtīgenter verū aut falsū. cōtra verō acty liber
ē liber p̄ cēntiale respectū ad principū liberū, et ad alia
actū p̄p̄ liberi ḡtīgenter. hinc em̄ plurimi ḡdunt de
actū cēntialit veris, q̄ his s̄t adq̄q̄ intōmp̄ta. Veritas,
q̄ s̄t hōns respectū cēntiale ad obtm̄, ita nescit se hōns, ut acty
cēntialit verū enuntiat.

Articulus 5.
an detz pura omīp̄io libera?

S. i.

Statūz nostra fētia.

Statūz quōp̄is in eo versat, an p̄p̄ voluntas se liberē
exercere in s̄cō rō, q̄a n̄t quia v̄lū libertat actū

reptum
dabitur
Dico. 7.
quod
dicit
hoc ob
dicitur
multi
Thoma
Bartol
Hic
in
cum
requit
reale
fina
p. ager
reficia
Bartol
ad oppo
agnosc
quod
frat
Volunta
victina
res/pens
re fize
Bartol
et vitiu

positivum procedit, solummodo omittendo actum. qd si fieri potest, 73
dabitur pura omisio libera. quod quatuor ut decidam.
Dico. 7. pura omisio libera simpliciter implicat, atq; ideo,
quocumq; Voluntas vult omittere actum aliquem v. g. amorem, sic
debet pducere actum aliquem positivum, quo dicit v. g. nolo amare
hoc obdm. Ita tenent Card: de Lugo, Balavicing, Giba,
Denaira, Coparza, de Lueros, Maurg, Terrera, et alij
multi qbra Suarez: et alios parit multos. auctoritas S.
Thomae hac in re dubia e.

Probat. 1. exercitium liberum potentia se libere exercentis,
dicit se nisi respiciere motum aliquem et finem aliquem, sed e
impossibile, ut pura omisio respiciat finem et motum aliquem,
cum qd se et ex sententia sua nil sit. qd. M. pr. agens rationale
requirit se libere determinare et exercere, nisi ducatur rase: atqui
rase duci, nil e aliud, quam aliquo fine duci, et respiciere mo-
tiva allicientia et adterrentia, illiq; resistere vel adherere.
qd agens rase requirit se libere exercere et determinare, nisi
respiciat motum aliquem et finem aliquem.

Probat. 2. libertas in suo conceptu essentiali dicit inclinacem
ad opposita, quibz requirit se satisfacere, qd situm e se
ignise allicientie et retrahende. adeoq; qd ppositas motivum,
quomd unum allicit mediante simplici qllacientia, alterum re-
trahit mediante simplici difflicientia. qd resistat, ut
Voluntas se libere exerceat, quin se accomodet alicui
inclinacem, et alteri n resistat. atqui resistere dicit in
resistente conatum aliquem actus in oppositum; alit e in
re superabili inexplicabilis e victoria qd.

Probat. 3. resistat se ipsum, cuius e n qd remotus qria
et vitium in habitu malo relicto, ut ex bonis patet et

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, including words like:]
...geria
...vith
...noma
...ut p
...e. v
...fiail
...pau
...mal

...08. i
...aty
...las
...Al
...liber
...day
...omij
...trad
...vel
...prop
...de
...omij
...08. i
...pop
...quin
...foni
...huc
...pomb

experientia. atqui de pura omiffione nequit haberi remofus
 nec vitium p̄t inde enafsi: gō. m. jr: remofus nafity ex p̄tē
 rememorativa ab ipfo naturaliter relicta. atqui pura omiffio
 ut pote nil, relinquere n̄ p̄t p̄tē fui rememorativa. gō.
 2. vitium ē habitus malus inclinans in effectus malos,
 fimiles his, à quibus ē p̄ductus. p̄t pura omiffio nequit
 p̄ducere habitus, nec ille habitus p̄t inclinare in effectus
 malos, cum n̄ det p̄tē p̄tē ad efficiendum nil. gō.

§. 2.

Solventur obres.

Ob. i. apud theologos datur libertas p̄tē, qua ē ad
 actus contrarios, v. g. ad amorem vel odium, et p̄tē am datur libera-
 tas contradictionis, qua ē ad actus contradictorie oppositos,
 p̄tē ad actus et omiffionem actus: gō datur pura omiffio
 libera. A. D. adum membrum antecedentis. et p̄tē
 datur libertas ad omiffionem actus n̄ p̄tē. C. A. ad pura
 omiffionem. N. H. et p̄tē. unde libertas nostra con-
 tradictionis in hoc p̄tē, q̄ voluntas p̄tē ponere actus
 vel omiffionem ejus n̄ p̄tē, hoc ē p̄tē in actu
 p̄tē, quo dicit p̄tē. nolo producere actus amoris
de hoc obre n̄ am p̄tē ex hoc, q̄ datur datur pura
 omiffio actus;

Ob. 2. p̄tē Deus suspendere gēntem ad actus
 p̄tē, et p̄tē p̄tē p̄tē amore,
 quoniam t̄ p̄tē voluntas est respicitur ad amorem
 bonitas ē finita n̄ respicitur. gō p̄tē voluntas
 tunc pure omiffionem amore, n̄ ē respicio deberet
 ponere amore, actus vero adij n̄ p̄tē ponere.

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper.]

[Marginal notes in cursive script, partially visible on the right edge of the page. Some legible words include:]
R. M.
dum
hber
raon
Ob. 3
alig
omif
adit
cat
omif
atig
P. 2
cogis
ut qua
Pio.
Herre
nalo
liber
difici
vico, a
refl
And
omiti
liber
Ob. 2
P. 1

R. N. A. in tali è casu, necessitate voluntas ad eliciendum amorem à gdm à bonitate finita abbi, sed ex eo, quod haberet principia ad oppositum, quibus potest ex fine rationabiliter operari pro suo libitu.

Ob. 3. qui elicit actus voluntatis intensus ut tria circa aliquid oblatum, cum potest elicere intensus ut quatuor, habet omissionem liberam quarti gradus, et tamen non habet aliquem actum incompatible cum quarto gradu, quo potest dici, nolo producere quartum gradum. ergo tunc datur omissionis quarti gradus. ergo enim potest dari omissionis totius actus; quod utrobique militans eadem ratio.

R. D. A. habet omissionem liberam quarti gradus, si adfit cognitio representans sui motum abserrans à intensioe ut quatuor. C. A. si non adfit talis cognitio. N. A. C. adeoque dico, si voluntas in hoc casu cognoscit aliquid motum absterrens à quarto gradu producendo, tunc ad dicit positivè, nolo me nimium intendere: et ita non habet puram omissionem liberam quarti gradus: si verò non adfit talis cognitio de difficultate intensiois, prout ferme nomen adest, tunc dico, à voluntate produci quartum gradum; quod posito, quod respiciat in presentia objecti, toto impetu fertur in illud, quo potest ferri vigore cognitionis, vel saltem, si omittit productionem quarti gradus, non omittit illam liberè, sed neccis.

Ob. 4. omissionis actus voluntatis ut sic, quatenus praeferat à libera et non libera, ex suo generatu

2.

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, including words like 'Dicit alij', 'Libera', 'S. p. ad', 'negs', 'et hoc', 'hic', 'latitudo', 'in qua', 'citius', 'debet', 'negat', 'libere'.]

dicat aliquod actum positivum voluntatis. qd negs omisio 76
libera, qua talis, et consequenter hoc potest esse pura.
H. patet, qd alias nulla potest dari omisio pura, ne qdm
necessaria, qd falsum est. Consequentia autem probat. ratio
libertatis nil superaddit ratio omisionis ut sic, quam
potentia proxima ad positivum actum, qui omittitur. sed
hoc potentia non involvit aliquod actum voluntatis. qd si
omisio ut sic non dicat actum positivum voluntatis, tunc
negs illud dicat omisio libera qua talis. M. pr:
modo actus omittatur taliter, ut proxime potuisset non
omitti, jam hoc ipso omittitur liberè: qd ratio libertatis
nil superaddit ratio omisionis ut sic, quam potentia pro-
xima non omittendi, seu ponendi actus, qui omittitur.
Q. C. H. N. g. ad proband. N. M. ad hujus pro-
band. N. A. et hoc est possibile sine ut actu positivo,
ut omittatur actus taliter, ut proxime potuisset non omitti. N. A.
et hoc non est possibile. C. H. et N. g. ad versarij
hic supponunt, actus potest pure et liberè omitti, ac
taliter poni, ut proxime potest liberè et pure non poni,
seu omitti per puram omisionem liberam, qd est formaliter
in quodammodo.
Ob. 5. quavis pura omisio non potest esse actualis oper-
ativus libertatis positivus, et tale, et ut per illud voluntas
detinetur, agens liberè, sit tamen esse operativus voluntatis
negativus, seu tale, per qd voluntas detinetur, non agens
liberè: qd potest dari. Q. N. A. hoc est ipsum est

NB. Negs in ista negs
in sequenti pagina aliquid desideratur.

77

negs
sideratu

foalio
od raa
fien
Eter
Ob. b.
cons. p.
ker fin
mipio
nos in
p.
rectu
centis
libera
A. T. o
fint
qto a
per p
ae vo
fue
fue
cui re
deo n
cum V
bing, qu
kre. r
tit, refol

foaliter in quæstione, et ags inexplicabiliter ac alteri
ob ræones nostræ sententiæ prioris §. allatas.

Idem Respondendum est, dum dicunt, pura omiſſio
libera esse detinere tñ negativa ad n. agendum.

Ob. 6. pura omiſſio est tñ aliq. voluntariū indirectū;
consistens in eo, qd aliquis per ead liberè n. agat prop.
ter finē, quē tñ cognoscit: qd n. est opus, ut via pura
omiſſio actus fiat propter finē, cumq. respiciat, ut
nos in prima probatæ prioris articuli requisivim.

gō. — Confirmat. exercitiū liberū tñ indi.
rectū, aut em negativū potentia lib se liberè exer.
centis n. debet respicere finē. sed pura omiſſio
libera est tale. gō.

R. J. A. N. gō. ad Confirmat. N. III. quæ oia iterū
sunt foaliter in quæstione, et id est, acsi diceret:
qd aliquis omittit liberè actū aliq. tunc pot. id facere
per pura omiſſio liberā. unde se exercitiū liberū
ac voluntariū in actu rdo, siue dēinde sit directū
siue indirectū, siue qd illud aliquis agat liberā pter
finē siue n., ag. debet respicere finē ac motiva, qua
cum respicere pura omiſſio n. pot., utpote nil,
ideo n. pot. dari. hoc de cō. se exercitiū liber.
cum voluntas in actu rdo deb. se actū aliq. posi.
tivū, quo voluntas dicat. volo hoc facere vel omiſ-
tere. rāo est, q. voluntas em qd aliq. liberè omiſ.
sit, resolvit se ac detinat se pter aliq. finē et

notum
altera
omnino
et in
con gr
facile
para
Veni
Denig
et co
ac Vo

Notand
frel in
finit
logica
yso q
individe
individe
pligij

motivum. ite accommodat se alicui motivo et inclinatio
altera vero vincit, atq; deo agit aliq; pariter
omissio libera acquirit remorsu qd a
est intempere, uti em habitus bonu vel malu, qui
cum consistat in speciebus rememorativis multiplicatis et
facile excitabilibus, deo ommissio libera n pot ee
pura, sed pot ee actus positivus intempere, sicut
venis, quo voluntas imperat omissione alicuius rei.
Deniq; cum libertas in actu suo sit intempere
et essentialis actui, exerceri n pot sine actu positivus
ae voluntate producto.

Disputatio 6.

adunq; reliqua de actibus hnis,
ae praecipue de moralibus eorund.

Art. 1.

an possit dari actus moralis indiffers,
qui nec sit honestus, nec inhonestus?

§. 1.

quodammodo pronotans.

Notandum. i. dupliciter pot esse actus indiffers, quoad
speciem nimirum, et quoad individuum. n an hic
sumitur species et individuum actus eo modo, quo in
logica sumitur, sed modo longe diverso: aliter e hoc
certo, q daretur actus indiffers in specie, em daretur talis in
individuo; qd e predicatum de specie, predicatum em de
individuo. Unde p actus indiffers in specie, hic
intelligitur ille, qui abstractendo a fine, propter quod sit

3

ae em d
nacki, i
vero ind
hun offh
sonit, n
Notand
qui p
alitis p
Civily
liberos
Et fin
Lage ab
Ivacan
De his q
Notand
litale p
see, p
natis ver
Dica. i.
offh te
stys et
ver in
Gabriele
Probaty

ac em̄ à circumspicijs, in quibz fit, praefi ex abbo^{no} 80
maali, in q tendit, nec honestus sit, nec inhonestus, & actus
verò indiffens in individuo fligit ille, qui spectando
tum obtm̄ maale, tum em̄ finē et circumspiat, in quibz
ponit, nec honestus fit, nec inhonestus.

Notandum. 2. sermone nobis hic ee de actu morali,
qui fit fit cum reflexione et advertentia ad regulam mo-
ralitatis, seu legē aeternā, an fit actus ille hic et nunc
licitus sit vel illicitus. Partus ē ē, multos actus em̄
liberos fieri quotidie, qui nec boni sit, nec mali; qd
fit fiunt ab hūc hōie nil cogitante inculcabiliter de
lege aeterna pmitteute vel prohibente, praecipiente vel
suadente. Sed hi actus n̄ sunt morales et hūi, et ideo
de his questio nobis hic n̄ ē.

Notandum. 3. sermone hic n̄ ee de honestate aut mora-
litate supernaali tm̄, sed de honestate morali actus in
geē, sive deinde naali, sive supernaali. Dantur ē actus multi
morales verē honesti, quales notatim fit actus gentiliū.

§. 2.

An possit dari actus indiffens in specē?

dico. i. datus actus moralis indiffens in specē, qui fit in
obtm̄ tenent indiffens, hoc ē tale, qd spectans circum-
spicijs et finitibz, ad quos pot ordinari, nec honestus ē
nec inhonestus. Ita confessoria gtra Scotus et
Gabrielem.

Probat. i. datus obtm̄ dicto mō indiffens, quale ē

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

g. lev
unter d
berf, n
eijt: ad
la e
Spa p
pistin
Probab
n era
piteri
h ei
nala
m. pr
af. pr
core, i
ie inff
pofung
prabil
des, i
ant al
byera
prapf
inffas

v. g. levare festucam de terra, ambulare. ¶ go² ¶
pariter dari atq; qui praecipit vi obti sui malis, in q²
fery, nec bonu sit nec malu. haec e sentia S. Hieron;
epist. ad S. Aug. bonu e, inquit, continentia, ma-
lum e luxuria: inter utrumq; inffens ambulare,
sputa projicere. ¶ frua e feceris, frua n feceris, nec
justiam habebis, nec injuriam.

Probab. r. licet ambulare v. g. aut levare festucam
de terra sint ejusmodi, ut a Deo pro certis circumstantiis
prohiberi possent, atq; adeo possent ipsi displicere, de facto
tamen ei n displicent, neq; sunt prohibita a Deo. go² n sit
mala ex se. sed neq; bona sit ex se: go² sit inffensia.
m. jr: ex eo, qd Deo n displiceant, n infertur Deo necessitas,
ut ut positive ipsi placeant; go² n sit bona positive.
A. jr: sicut nobis sit ambulatio petri nec placere, nec displicere,
ita em Deo id sit: go² em respectu Dei sit ambulatio
se inffens.

Conform. si ambulatio v. g. aliqua laudabilis vel virtu-
ositas referatur in actus, facit id praecipit,
ideo, qd ab operante attenditur aliquis finis,
aut aliqua circumstantia laudabilis vel vir-
tuerabilis: go² sit et ratio obti malis
praecipit nec e honesta, nec inhonesta. sed
inffens.

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, including words like:]
Dio. r.
dividuo
a lge!
juch
long ma
Wacke
factu
and ma
P. Hon
P. Bonn
Proba
and no
Dum an
dwarf
and jro
ym da
mi:
afel au
cila, ut
long et
Loero
na actio

An dicitur actus moralis inoffensus in
individuo!

Dico. r. - probabilius n̄ potest dari actus moralis inoffensus in
individuo, hoc ē talis, qui fiat cum advertentia ratiōis
ad legē Dei p̄mittentē, et t̄n̄ ob finē, propter quē
ponit̄, aut alias circumst̄ias, in quibus ponit̄, nec
bonū moralit̄ fit, nec malū. p̄ inoffensus. adeoq̄ dico,
oē actū hūm̄ cum advertentia ratiōis ad legē Dei
factū vel ē bonū vel malū, sive deinde bonū
aut malū ē nati sive s̄ supra nati. hoc ē sententiā
S. Thom. Aquar. et comissima aliorū q̄ta Scotū,
S. Bonav. Vass. arriaga et paucos alios.

Probat̄. i. q̄q̄ agim̄ v. g. dum barbā fricam̄,
aut manus, deprehēda alicujus malefici grāā, aut
dum ambulam̄ frigoris pellēdi grāā (n̄ tunc vel
advertim̄ ad legē Dei p̄mittentē has actiōes, p̄hibentē
aut p̄cipientē, vel n̄ advertim̄ ad eā). q̄q̄ dicat̄,
n̄q̄m dabit̄ actus moralis inoffensus in individuo. q̄
m̄m̄: p̄: si n̄ advertit̄ ad legē Dei, nec cogitat̄, et
usu actiō hac ob dictū finē licita fit vel illi-
cita, ut scripsim̄ n̄ cogitat̄, tunc actus ille n̄ ē
hūm̄ et moralis, et p̄m̄de de eo hic n̄ ē q̄stio.
si verō advertit̄ ad legē Dei, et q̄ans cogitat̄,
an actiō ob tunc vel illud finē fit licita vel

illicita
longit
fuit
p
abid
abid ho
p
Pere
neglecto
intonat
abus, u
De licen
abid
calij in
flexio
long ve
Proba
nicht a
sufficien
docter
et ma
i. ubi
negus
degrade

illicita, tunc talis vel amplectitur dictam legem et
honestam aut licentiam, vel illam non amplectitur. ^{quod}
facit, nam erit actus moralis inoffensus in individuo.
go. m. pr: si amplectitur legem Dei permittentem, atque ideo
actus illa facit, quod a Deo permittitur, tunc hoc ipso est
actus honestus, quod operans se quodammodo legi divinae, et ideo actus
permittitur, quod a Deo permittitur, non propter eam, si est illicita.
Provero eadem legem non amplectitur, ~~tunc~~ ^{sed} habet pro motivo
neglecto, tunc hoc ipso actus illa est moraliter
inhonesta; quod vel formaliter vel virtualiter illa est contra
futuram, ut dicat: ego quidem adverto ad legem Dei, et cogito
de licentia huius actus, non tamen eam cura, ponere in
actus, nisi enim liceret. go. nam dari potest actus mor-
nalis inoffensus in individuo. Sed omnis actus huius cum re-
flexione ad legem et licentiam factus, vel est in individuo
bonus vel malus moraliter, nisi fiat questio de nomine.
Probat, et adhuc melius declaratur pro,
dictum argumentum, ut quis operetur modo huius, et cum
sufficiente advertentia ad circumstantias obtemperat, ^{per}
advertere debet ad hanc circumstantiam, quod obtemperat huius,
et nunc non sit prohibendum, sed permittendum a Deo. go.
omnis actus in individuo vel est honestus vel inho-
nestus, quod probatur. Vel est talis eligit obtemperat
dependentem ab hac circumstantia, ita ut sit motus

renovatus
at illa
phitba
W. g. d. i.
f. d. a. g.
v. d. a.
v. d. v. g.
i. p. h. i. b.
i. h. o. n. e.
k. o. p. e.
a. d. v. e. r. t. e.
a. l. t. e. r. u. s.
i. r. e. p. u. s.
i. v. e. l.
p. o. s. i. b. i. l.
h. i. b. i. t. u.
p. r. o. b. a. r.
p. a. r. i. a. b.
u. l. t. i. m. i.
i. s. t. i. g. u. a.
p. a. t. h. i.
d. e. i.
a. t. i. a. e.
v. e. r. b. u. l.

removens prohibens, vel n. si operatur dependent
ab illa n. operatur, si illa operatio cognoscitur
prohibita, tunc laudabiliter operatur, et implicite
habet conditionata voluntas observandi prohibitionem,
si illa esset. q. si vero operans nullo modo
veniat a negatione prohibitionis, et quasi dicat:

volo v. g. pulverem tabaci fumere, quod q. d. n. video
esse prohibitum, sed n. curat. talis operatio est sine dubio
inhonesta, et est contemptus Dei, et voluntas conditionata
operandi n. obstante prohibitione. atqui parte
advertentia ad negationem prohibitionis nescit
alterutro modo operari, ut operans vel moveatur
a negatione prohibitionis, vel illam contemnat. q. nescit
est vel poni actus bonus vel malus. q. n. est
possibilis actus indifferens seclusa advertentia ad pro-
hibitionem vel negationem illius.

probari solet ab alijs q. ex
Christo dicitur eo, q. putent, supposito statu elevationis,
dari obligationem naturalem ad res actuales referendi ad
ultimum finem. hanc obligationem rationabiliter
colligunt ex multis, notatim ex seq. cap. in
math. ubi Christus dicit, esse rationem reddendam
de omni verbo otioso. q. inquit, am de omni
actione otiosa. potest per actionem otiosam et
verbum otiosum colligunt id q. n. refertur ad

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

ultimo
sua p
overp
i filii
Dni 19
ualis
et hoc
notatio
dicende
file co
otioful
tis dicit
hoc ad
arrigat
dum t
pul ver
verali
verata
cum p
re ad
qui hoc
glia.
Pam
robis

ultimū finē. Verum licet hoc argumētū
sua probilitate n̄ careat, tū comōdū p̄t ad
adversarij solvi dicentibz, q̄ verbum otiosū
n̄ p̄ligi d̄, q̄ n̄ refert̄ ad ultimū finē, sed
illud, q̄ in ordine ad suū finē suū deinde hic
nāalis p̄t, suū p̄pnaalis, ē oīō p̄pflūū.
et hoc satis bene p̄bare pōnt ex S. B. B.
notatim ex S. Bern. serm. de triplici custodia
dicente: verbum otiosū dicit̄, q̄ nullū h̄t rāonā-
tile casū. S. Hieron: quōq; in loc. citatū Math:
otiosū verbum ē, inquit, q̄ sine utilitate loquen-
tis dicit̄ et audientis. ¶ Præterea nāalis
hoc obligatō cōtriter ad hōibz ignorat̄. Certē
arrigā de se lepat, se illā ignorasse usq;
dum theologia doceret: arget infyer pluri-
mū venialia p̄ta, et eēt nimis dura lex, et
moraliter inobservabilis. Sic ē dū quis mo-
deratā aurā se refrigerat, aut naribz tabacū
cum fumit, deberet sub p̄to veniali hoc refer-
re ad ult. finē. hinc yse B. Plat:
qui hoc argumēto utiq; p̄adet in p̄cipi sentia
gloria. unde p̄fultō hāc probat̄ abstinere.
Sic am̄ dat̄ hoc nāalis obligatō, tunc ē pro
nobis, oīs ē actio moralis et hūc, si refert̄ ad

4

[Faint, mirrored handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page]

altitud
huc fir
diffus
Ob: g
abus
si p
was fle
piblis
id lott
dipon
phileri
ceptu
funt
quis
libit
Ob: r. g
diffus
epid. dig
il alie
am inf
huc a p
vel inon

ultimum finem, tunc finis est bona, si non referat, si
tunc finis est mala, et sic quod datur actio moralis
inoffens seclusa inadvertentia ratio. 86

§. 4.

Solventur obnes.

Ob. 1. quod i. gelusiae. obtemperare male circumspicere
actus moralis, vel est spontaneus ratio, vel dispo-
nit. si primus, tunc actus in illud tendens est honestus
quoad finem. si secundus, tunc est inhonestus. quod non est
possibilis actus moralis inoffens quoad finem. Ita ob-
icit Scotus. A. D. m. vel est spontaneus ratio vel
disponit, ita, ut epigone praecipit, vel suadetur vel
prohiberi lege aeterna, aut defacto sit ita pre-
ceptum, suadet vel prohibetur. N. ita ut ad
sumum potest praecipit, vel suadetur vel prohiberi,
quin tamen defacto sit praecipit, suadet vel pro-
hibetur. Q. m. C.

Ob. 2. quod 2. gelusiae. potest dari actus moralis in-
offens in fine. quod est in individuo. A. C. H. N.
quod. disparitas est, quod si actus inoffens in fine
nil aliud intelligit, quam actus tendens in obtem-
perantiam inoffens et de se licitus, abstractendo tamen ad,
huc a fine et circumstantiis, quibus ad certam honestatem
vel inhonestatem detinetur. tales autem actus ep-

...ho ma
...vare,
...at vero
...ho ma
...et circu
...oralis,
...de angre
...cipit, et
...et fieri
...in honore
...et
...permittit
...volunt
...raos, a
...ob. s.
...barba
...vetat.
...dit, q
...et for
...endi ff.
...in ind
...adventu
...ales act
...dunt, qu

obtusus maali tm indiffinites dari, quales st ambulare,
levare festucas de terra @. patet ex S. 2. 87
at vero actus indiffinitus in individuo e, qui n solus ex
obtusus maali indiffinitus e, sed em ex obtuso suo finali fine
et circumstantijs: tale am dicitur implicare; q si e
moralis, tunc debet attendere ad honeste, vel go
illa amplectitur, et agit ~~vel~~ propter illa, vel n?
si agit, tunc fir e actus honestus. si illa requirit,
aut scient negligit, n curando illa, tunc e actus
inhonestus, q dicitur dicit quasi: volo hoc obtusum ho-
nestum et licitum, sed licentia ysa n curo, et lege
permittente Dei. et sic operans vult sua
voluntate subordinare superiori et regula recte
ratio, atq ideo jam inhoneste agit.

Ob: 3. S. Thom. i. 2. q: 18. a. 8. ait; cum aliquis
barbam fricat, tale actus indiffinitus ee nil
vetat. go. R. T. A. ait hoc, et fuit em

addit, qd id solummodo procedit ab imagine.

C. et fuit hoc n addit. N. A. cu sic em feli

gendi st S. P. B. dum dicunt dari actus indiffinites

in individuo. Eligunt e eos, qui sunt ex in-
advertentia ad lege aut licentia actionis.

tales actus quamplurimas quotidie hos pro-
ducunt, qui pterea hae et morales n st,

atq; ideo hic in quæstione n̄ veniunt, vel p̄t̄ 88
em̄ dici, q̄ N. B. C. loquunt̄ de actib; indiffinitis
in f̄eē.

Ob. 4. pot̄ in hunc tali casu h̄o abstrahere et
dicere: ego q̄dm̄ n̄ ideo ambulo v. g. q̄ licet, sed nega
licentia q̄m̄no, sed abstrato, q̄ eem factur; si n̄
liceret. In hoc casu credit Valenz; et Tanner,
tali actū indiffinitū fore per accidens. q̄ p̄t̄ talis
dari. Q. C. A. N. q̄tia. vel ē in hoc casu op̄ans advertit,
q̄ sibi n̄ sit prohibita talis abstractio, vel n̄ advertit? si n̄ ad
verbit, tunc n̄ elicit actū h̄m̄: si advertit, tunc vel amplectit̄ honestē
licentia, vel illā respuit, vel vult abstrahere, et eā h̄ere per modū motiū
neglecti? si primū, tunc agit honestē. si r̄dum, tunc agit inhonestē.
si s̄tū, tunc redit eadē quæstio, et sic n̄m̄ dat; actū indiffinitū.

Ob. 5. p̄t̄ aliquis actū em̄ indiffinitū in f̄eē, ordinare ad finē pariter indiffinitū,
et nec honestū, nec inhonestū, hoc ē, qui nec præceptū sit, nec prohibiti, sed
jure p̄missus. q̄ p̄t̄ dari actū indiffinitū. A. p̄. q̄o aliquis musical̄ audit,
soli; delectatiōis gr̄a, aut ameniore aurā se refrigerat, præcisē in hoc
sistendo, et n̄ ordinando ulteriq; tunc actū ad aliū finē honestū, tunc actū
ipse ē moralis et indiffinitū, h̄m̄ parit̄ finē indiffinitū. q̄.

Q. N. A. ad probacel. N. A. posito ē, q̄ aliquis musical̄ audit delectatiōis
gr̄a, vel ameniori aurā se refrigeret, qui ē actū amoris erga me ipsū
(michi ē illud volo unice t̄m̄ finē cui utilit̄ et delectatiōis, ex q̄s
redundant in me) tunc in hoc casu, ego vel adverte, hunc actū amoris
moderati erga me michi ē licitū, et lege æterna p̄missū, vel n̄?
si n̄ adverte, tunc n̄ ē actū h̄m̄: si adverte, tunc vel amplector
hanc licentia, vel q̄m̄no, vel ab ea scienter abstraho?

si primum, tunc honeste ago. si secundum, tunc inhoneste ago. si
tertium, tunc redit eadem questio, qua in obre pta jam soluta e.
Ob. 6. pot aliquis ponere actum ex se honestum cum advertentia
ratio ad honestum quodam, quin tamen illud ponat ex amore illius honesti,
sed propter alium finem de se inhonestum, et nec positive honestum,
nec positive inhonestum. puta ex amore alienius comodi temporalis,
vel delectationis, nec prohibita, nec precepta, nec passiva, sed permissa,
vel gratia depellenda alicuius molestia, qua nec ferre tenet, nec de-
pretere, tunc in hoc casu actus ipse, quamvis sit honestus quoad finem
suum, tamen non est bonus in individuo, quia non est factus ex amore honesti
tamen ad actum honestum regitur. sed neque enim est inhonestus, quia finis non est
inhonestus: ergo actus ille est inoffensus in individuo.

Q. B. III. N. m. q. sit actus hic nec sit honestus, nec inhonestus. vel e. talis
advertit, licet tamen sibi se actum illud ponere propter dictam comoditatem suam, vel
non? si advertit, et ideo actum ponit, tunc honeste agit: si vero ideo
actum non ponit, sed licentiam illam habet pro motivo neglecto, tunc inhoneste
agit. q. si non advertat licentiam, tunc non agit moraliter.

Ob. 7. qd religiosus aliquis violat regulam, ad quam non obligatur sub peccato,
tunc ille non agit honeste, neque inhoneste. ergo datus actus inoffensus. A. pr.
non agit inhoneste, quia non peccat, sed utitur re sibi licita et permissa, ad quam
pono illum se reflectere: neque enim agit honeste, quia committit imperfectum,
quis enim dicat, eum honeste agere, qui imperfectum committit, propter quod
puniri potest. q. x

Q. N. A. et dico, ordinarie tale agere in
honeste; quia licet regulae se pariter non obligant sub peccato, raro tamen
aliqua violatur sine peccato et avaritia committendo ob levem r. q. glem,
peccatum illud, vel in perfectionis consequenda, ad quam vi sui patet tenet
tendere, interim tamen, postquam enim, quod quis tale regulam violat sine
peccato; tunc dico, eum agere honeste, si rem illam a regula

prohibita faciat cum advertentia ad licentia seu n^o obligat^o
in g^ocia, licet talis transgressio pot^o facile ad p^ota demeretur
et p^oterea punibilis sit cum a Deo negare majore gratia
tum in foro em^o externo p^o p^oenas p^opositas, q^o religiosi ad ma,
jore p^ofectiva seu ultra obligarunt.

Ad id q^o addit de imperfectis, dico ea^o ideo comitti, q^o religiosi
ille agit tm^o honeste, cum juxta regulam teneret agere honeste,
seu majore honeste sectari. Deinde notandum e^o, dari leges pure
p^oenales, quas sit aliquis sine culpa transgredi, licet n^o em^o sine
p^oena. Haec via de ca^o imperfectis alia morales, v. g.
liberi neglectu d^onaru^o inspirand^o, ad altiora nos invitantiu^o,
n^o p^o se loquendo sit in se p^ota, si fiant cum advertentia ad
licentia, seu lege^o Dei p^omittente, licet et isti g^otemtus p^oinde
a Deo puniant^o negare gratia actualiu^o.

§. 5.

Adunq^o aliqua quaesita.

Quaes. 1. q^o sentiendum sit de actib^o moralib^o infideliu^o, an p^ota
et ipsi sit honesti sint vel inhonesti, et n^om^o inoffenses?

R^o em^o statim act^o morales n^om^o ee^o inoffenses in ordine ad
bonita^o vel malita^o, sed sit ee^o honestos, scilicet naturaliter, vel
inhonestos; q^odo p^ota operant^o ex motivo honestis naturalis, v. g.
q^odo moriunt^o pro patria, q^o ex lumine naturali cognoscunt honore
p^ota ee^o pro patria mori.

Quaes. 2. q^o faciendum sit illi, cui p^oponunt^o q^ostia Evan-
gelica cum statu saeculari, et ubi honeste pot^o ali-
gere hunc relicto illis. Res^o dubitandi e^o, q^o illi, cui
cui haec q^ostia p^oponunt^o, v. g. q^ostia p^ona captivis,
cognoscit honeste hujus, et q^odm^o majore quam sit
honestas et dignitas status saecularis. q^o videt^o q^o

illa respicere in potest? Q. nemine teneri se loquendo ad
quemvis honeste majore vel minore, nisi amplectatur aliqua,
qualis est honestas, staty secularis, dummodo tunc cum
graciaty ppter licentia et lega dei permittente, tunc jam
honeste opaty, cum honeste signaali, et quocumque ad mensura
thelgus.
Quares. 3. utrum ad hoc, ut aliy sit moralis, debeat se referri
ad ultimum finem? R. directe, reflexe, et explicitè in quoy
est, ut dirigaty ad ultimum finem, ita, ut operans expresse
ultimi finis recordaty. Unde sufficit, si quis advertens ad
licentia actus euy propterea ponat, sine reflexione ad ultimum
finem; talis est non jam ordinatur indirecte, exercite et implicite
ad ultimum finem, atq; ad illud gaudet.

Quares. 4. an datus obligatio sit agendi moraliter, atq; ideo in di-
recte et exercite modo predicto ses actibus ordinandi sub
fide ad ultimum finem. sicut probat in multis Ballavicis eo
statu viatoris, ex Evangelio de Verbis obis, et alijs argutis
R. spectata falte rase et abstrahendo ab auctoritate, probaty
non dari tale obligatio; q; hoc obligatio non est sufficient promulgata
hoib; et comit ab is ignoraty, et comit em ses moralit in,
observabilis, et piculus in multis caeret dementia, si in
oib; suis actib; advertere deberent, ac se reflectere ad lega dei
permittente. Hinc em raro falte se auferant fideles in con-
fessioe, q; suis actib; non preparint bona initia. pra-
terea multiplicarenty pta venialia in infinitum ferme.
Quando am scriptura jubet nos oia ppter Deum facere, in
praecipit id sit sub fide, vel falte praecipit tm, ne positive
qtra finem ultimum, aut qtra Deum agant, vel ad alios
fines vanos et inhonestos ordinant actioes nostras.
Subinde em id nobis placet tm tgm rem utilissima.

ideo ad extremum tunc hinc datur obligatio agendi ⁹⁰
moraliter et amplectendi licentiam actionis, dum quis
ad ea advertit.

Queres ultimum, utrum possit aliquis licite et honeste uti
re aliqua quoad seculum inoffense solum ideo, quod jucundum
est et delectabile? e.g. utrum quis possit honeste uti
aura ameniore praesens ideo, quod gratum id est natus; quod
id est, ac querere, utrum possit quis judicare lege
aeterna promissum nobis esse, uti creaturis quoad seculum
inoffense solummodo ob delectationem! Haec dubitan-
di nobis faciunt duas propositas damnatas, quarum
una est haec: comedere et bibere usque ad satietatem
ob sola voluptate non est peccatum, dummodo non obest vale-
itudini; quod licite potest appetitus naturalis suis actibus sumi.
altera est ista: opus conjugij ob sola voluptate oper-
atum si penitus caret culpa veniali. in his est propositio
quibus contineri saltem virtualiter, aliquid videtur cum hoc:
nullum est peccatum, vel delectare se auram benignam, aut
musicam ob sola delectationem.

Ad affirmativam: atque ideo dico: lege aeterna Dei promissum
nobis esse aliquas operationes de se non prohibitas ponere
delectationis gratiam; alias est enim prohibita et inhonesta
est illa delectatio, quae scientiam et studium rerum
naturalium nobis coartat, ad rationem additam dico: ex
dictis duabus propositis damnatis nil aliud sequi, quam
quod voluntate non liceat quatenus operari de se

inoffense ponere solius Delectationis gratia, atque adeo
quod enim falsa sit haec Veritas prois: licite pro
appetitus naturalis suis actibus frui.

Quod autem aliqua actioes si se licite non possunt poni
solius Voluptatis gratia, ratio est, quod aliunde probatur
eas a Deo permissas non esse, nisi ob certos fines
rationabiles a Voluptate distinctos. et talis est praecipue
actus conjugalis, qui licet ob alios fines, ac
praecipue ob generis huius propagandae factus sit
hominibus convenientis, non tamen a Deo solius Voluptatis causa
permissus est; eo quod voluptas illa animus Dei capere
ita absorbeat, ut liberum ipsum non relinquas, ut
ad Deum referat, quemadmodum observat S. Aug. lib. 4.
contra Julianum.

Accedit, quod actus ille si frequens sit, destruat
valetudinem, et procreandae proli, quae est praecipua
finis matrimonii, unde expediebat, ut ad inhiben-
dam actuum horum frequentiam non esset permissus solius
Voluptatis gratia eos ponere. Sed requirerentur alij
fines rationabiles v. g. procreandae proli, evitatio
incontinentiae, fides matrimonii.

Quod ad comestionem attinet usque ad satiety, dupliciter
est per aliquos comedere et bibere ad satiety,
scilicet, ut idem efficit, ac tandem edere et bibere,
quam diu sapit, et in hoc sensu falsa et merito

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper. A metal clip is visible on the left edge of the page.]

[Faint handwritten text visible on the right edge of the page, including words like 'dann', 'a no', 'sape', 'sol', 'omni', 'hac', 'viny', 'dere', '# d', 'pera', 'ref', 'ffo', 'd p', 'fir', 'fibe', 'carit', 'denig', 'acti', 'P H', 'vero', 'acti', 'quo']

damnata e dicta p̄p̄rio. Quò e, q̄ hoc sepius fieri
p̄t sine lapsu temperantia. et q̄ hoc e gl̄ia sine
a naa intentu, qui e sustentat̄ vita. B. q̄, em ab̄is
sapi adhuc sapit bibere, atq̄ ideo, si ad s̄cietem usq̄
solig Voluptatis gr̄a bibere liceret, tunc usq̄ ad
omnimoda amissioe usq̄ r̄is id liceret. q̄ q̄ comestio
hoc animu Dei capace infra bruta deprimitt, et inequu
ineptu reddit ad functiones necessas. Secundo come-
dere et bibere ad s̄cietate p̄t ita auigi, ut id
q̄ sufficit ac comedere et bibere, quantum permittit tem-
perantia seu quantum ad convenientē vita sustentat̄ e
ressiu, et in hoc sensu auigiendo tenos n̄ e damnata
p̄p̄rio: proterea si quis comedere et bibere vellet
ad s̄cietate n̄ solig Voluptatis gr̄a, sed ob alia aliud
fines honestu v. g. q̄ id sibi ressiu p̄tat ob labores
subeundos, vel q̄ prouidet, se dimde longiori tempore
carituru victu, n̄ eet damnandus p̄ti. Dicendū gō
deniq̄ e, p̄p̄rio hanc, licita p̄t appetitu naali suis
actibz fieri, damnata e ut Vr̄p̄iter sumpta, seu
q̄ p̄t id liceat et q̄m solig Voluptatis gr̄a, n̄
vero, q̄ n̄m liceat appetitui naali aliquibz suis
actibz fieri.

articulu ultimu.
qua sit totig moralitatis regula prima, directiva
actuum honoru?

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Latin or German, covering the majority of the page. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper. A large, irregular tear is visible at the bottom of the page, obscuring the text underneath. A clear plastic clip is attached to the left edge of the page.]

[Handwritten text visible on the right edge of the page, partially cut off. Legible words include:]
P
ide
cut
Dire
jim
nd,
utrig
confu
offi
vel d
actu
vero
pro re
buenda
cum vo
ce ho
confon
Lu in
hinc q
Dico. u
folig m
hong, ha

Statuta nostra gelusio.

Cum actus moralis, scilicet proprius, nil sit aliud, quam
 illi, qui. n. f. n. sit voluntarie ac libere, sed em
 cum advertentia ratio, ideo queritur, qua sit regula
 directiva illi, cui actus huius debet conformari. Distingui
 jam actus: 1. Diff: 3. S. 1. actus huius regulae proprii,
 nam, esse dictamen gratiae, remota vero esse legem. huius est
 utriusque conformari debent, ut honesti sint, dictamini enim
 confusa et legi, in qua visus dictamen fertur huius in
 obsequium suum, et cui praesentat, quod esse actus moralis
 vel diff: de regula prima seu dictamine gratiae immediate
 actus moralis procedente, egius diff: 3. et 4. De regula
 vero remota nil aliud in disputatione venit, quam utrum
 pro regula prima sua remota actus huius potius praesent
 tuenda sit lex aeterna Dei, vel natura rationalis, ut quidam
 cum Vassuetio volunt, putantes, in huius actione aliquod
 esse honestum vel inhonestum, in quantum est et cognoscitur
 consentanea vel dissentanea naturae rationali qua talis
 huius in quantum est decens vel indecens ejus dignitate.
 huius quaestioni ut satisfaciam.

Sico. ultimo. Remota et videlicet regula obliqua
 actus moralis actus huius, seu honestis et in
 honestis est lex aeterna Dei, alij praecipiens, prohibens

vel punita
viling, C
Probat
Pates, h
hargreg
ce plun
flia cog
nikong/h
kerul e
provaria
libi: a
transgre
lactul v
refiniunt
legis oter
esse judica
legi et pr
Probat
hu naa r
clerna
legi dra
privario
proposia

vel punitens. Ita S. Thomas, S. Bonavent., Bala⁹⁴,
vilius, Espinosa, Maurus et alij.
Probat^r i. ab auctoritate. tum S. Scripturae tum S.
Patres, tum coram fidelibus suis, et plurimum
transgressio legis. qd in tm alij e, et cognoscit
e plurimum et inhonestum, in quantum e et p dictamen
officia cognoscit e qd legi. qd si am, regula, ois
inhonestis e lex, erit em hoc regula ois honestis, ut
clarus e. H. am probat. Scriptura psalm. 118. dicit:
provaricantes reputavi oes peccatores terra. Item
alibi: Beatus Vir, qui potuit transgredi et n e
transgressus. S. aug: quoyd dicitur plurimum, qd fit dicitur
factum vel genitum qtra lege aterna. alij idem
definiunt libera pravaricatione, seu transgressioe
legis aeterna. Fideles em comiter in tm se pec
casse judicant, in quantum alij judicant, se fecisse qtra
lege et preceptum, aut qtra sua obligaoe. qd.
Probat. r. n fit plurimum alij adversari recta rati
seu natu rationali, qua tali, quin hoc yso adversari legi
aeterna, et quin hoc yso em cognoscatur adversari
legi dno. qd moralis inhonestas vel honestas definiunt
primario a lege aeterna. H. modo certu e qd
propositu damnatu de isto philosophico, ho

illo, q̄ aduersarij recta ratiōi tm̄, sine ulla Dei et
legis aeternae notitia tale ē quidā putabant
antea dari posse.

Probat̄ in̄ ulterius dictū A. quisquis cognoscit
fuerit et mendacia aduersari recta ratiōi, et
debetere reatral̄ ratiōale, ille em̄ hoc ȳo cognoscit
se illa facere n̄ debere, atq̄ ideo illa se mala,
legis obligatū se ad illa omittenda. q̄ hoc ȳo cognos-
cit em̄ dari obligatū infirmitatē cordi suo, et con-
sequens implicite et confuse fallit cognoscit legē
aeternae Dei, qua se obligatū videt ad illa omittenda
qua aduersarij recta ratiōi.

Conformit̄. ȳsa nāa ratiōalis dirigat̄ et reglat̄ q̄ legē
Dei, qua sūt nāa ratiōali dictat̄, q̄ faciendū sūt vel
omittendū. q̄ ratiō prima regle conuenit legi, n̄ vero
nāa ratiōali.

S. 2. 1.

Soluentib̄ obnes.

Ob. X. i. n̄ aliquis cognoscere, malū ē homicidū aut
mendaciū, licet nec legē aeternae, nec legislatorē Deū
cognoscat. q̄ lex aeterna n̄ ē regle ois̄ inhonestis aut
honestatis.

Q. N. A. si ē hoc verū sēt, tunc daret̄
ipsum philosophicū, seu tale, q̄ ē ȳtra recta ratiōe
sine ois̄ notitia Dei, q̄ tm̄ dicere modo ab Oculis pro
libitū ē. unde ois̄ acty repugnans recta ratiōi cognoscit̄

ut talis, cognoscitur enim fallax confusa, ut repugnans
legi aeterna, et legislatori Deo. Ratio est, quod omnis, qui con- 95
gnoſcit aliqui repugnare ratio, cognoscit hoc ipso dari
obligatio illud omittendi, atque ita cognoscit legem inter-
nam. si autem legem cognoscit, et obligatio, hoc ipso enim
cognoscit obligatio fallax implicitè, utpote sine quo
obligatio dari non potest.

Ob. 2. Lex ipsa Dei in se honesta est, in quantum est quod
recta ratio: quod lex divina non est regula regula prima
honestatis et inhonestatis, quod presupponit aliam priorè.
Confrimatur. si Deus mentiretur, ageret inhonestè et peccat
caret, et tunc non ageret contra legem, cum Deus non habeat
superiorem, à quo obligari potest: quod inhonestas non est
Vulter à lege defumenda.

R. N. H. Rectitudo est prima regula non est defumenda à
confrimata cum alia regula, sed ab identitate, quod habet
secum ipsa, ut essentialiter recta. Ad confirmatio
N. H. quoad rationem membrum. hoc ipso est Deus non est am-
plius summum bonum ac dignum omni fide, nec est verus Deus,
et esset deberet dari aliquid Deus ipso superior, contra cuius
legem ageret.

Ob. 3. Lex aeterna Dei quaedam prohibet, v. g. diuini Dei,
blasphemia et mendacium, quod sunt essentialiter mala,
antecedentia ad omnes leges: quod mala blasphemia non
defumitur à lege. Q. D. H. quod sunt essentialiter
mala, mala et inhonestè fundamentali ac radicali. C.

annus opus e superaddere, quod ut is, qui ad actum
honoru finis pervenerunt, et modo continuatis per ⁹⁶
annu studijs, nequa quietis aliqj volunt inter-
ponere, quod humanissimè apprecor brevis
aliqua beatitudine, et deniqs perpetua per aly
nostros morales obtinenda in Celo.

